

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

นางศรีสุดา ทองไชร์

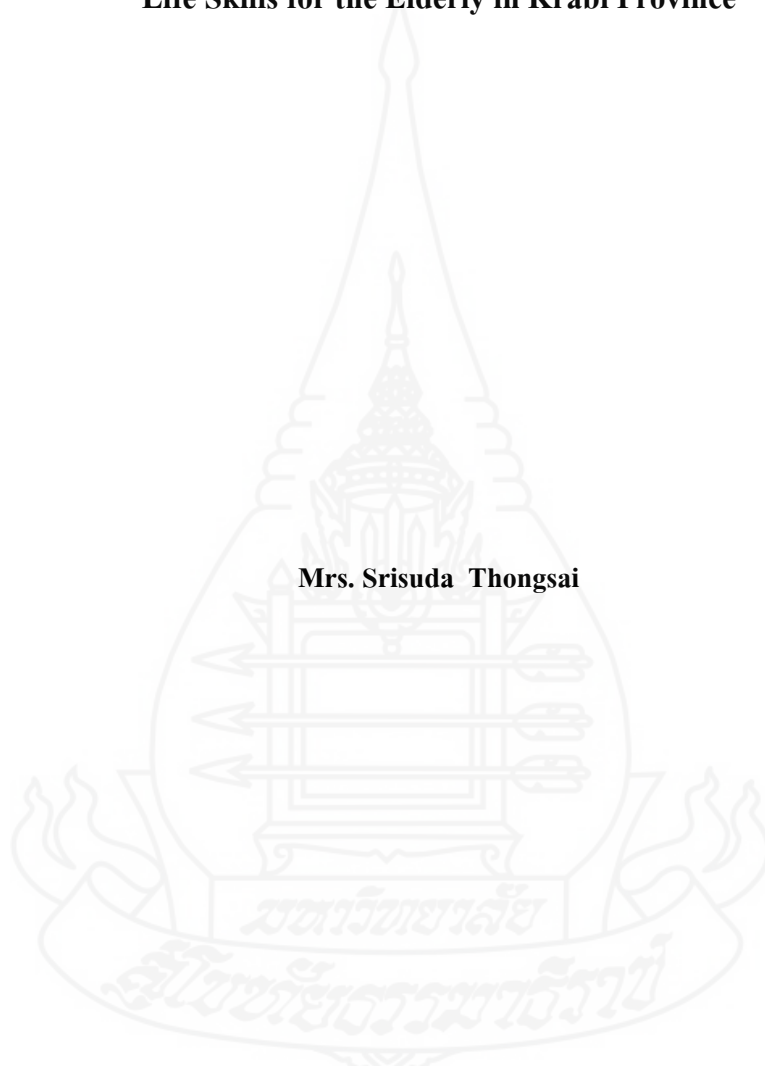

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**Guidelines for Management of Non-Formal and Informal Education to Develop
Life Skills for the Elderly in Krabi Province**

Mrs. Srisuda Thongsai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Nonformal and Informal Educational Administration

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ชื่อและนามสกุล นางศรีสุดา ทองไชร์

แขนงวิชา การศึกษานอกระบบ

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร มหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล
2. ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Upat ๕๕๓๓

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์)

๕๕๓๓

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล)

๕๕๓๓

กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี)

สุจินต์ วิสวธีรานนท์

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ผู้วิจัย นางศรีสุดา ทองไชรี รหัสนักศึกษ 2562900098

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล (2) ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี
ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ (2) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ และ (3) เสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 380 คน และเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จำนวน 16 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมสนทนาได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1)สภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่จัดได้ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีเวลาว่างน้อย รองลงมา คือ สายตาไม่ดี (2) ความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการความรู้ในด้านสุขภาพอนามัย รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ (3) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ พบว่ากิจกรรมที่ควรจัดสำหรับผู้สูงอายุ คือ กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย ควรจัดสาระเกี่ยวกับวิธีการเลือกอาหารรับประทาน การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรค เพื่อให้ผู้สูงอายุนำความรู้ที่ได้รับ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตโดยจัดรูปแบบหลายๆรูปแบบ เช่น การฝึกปฏิบัติ การสาธิต และการบรรยาย สำหรับสถานที่จัด ควรจัดที่ทัศน.ตำบล ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ผู้จัดควรเป็นเจ้าของที่สาธารณะสุข หรือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมควรจัดในวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. – 16.00 น

คำสำคัญ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

Thesis title: Guidelines for Management of Non-Formal and Informal Education to Develop Life Skills for the Elderly in Krabi Province

Researcher: Mrs. Srisuda Thongsai; **ID:** 2562900098;

Degree: Master of Education (Non-Formal and Informal Education);

Thesis advisors: (1) Dr. Chanoknart Boonwattanakul, Assistant Professor;
(2) Dr. Sumalee Sungsi, Professor; **Academic year:** 2015

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the conditions and problems concerning management of non-formal and informal education to develop life skills for the elderly in Krabi province; (2) to study the needs of the elderly in Krabi province for guidelines for management of non-formal and informal education to develop their life skills; and (3) to propose guidelines for management of non-formal and informal education to develop life skills for the elderly in Krabi province.

The research sample consisted of 380 elderly people in Krabi province, obtained by multi-stage sampling, and 16 purposively selected government officials in charge of managing non-formal and informal education to develop life skills of the elderly in Krabi province. The employed research instrument was a questionnaire. Statistics for data analysis were the frequency, percentage, mean, and standard deviation. In addition, a focus group discussion was organized involving nine experts, learned and local wisdom persons. The employed research instrument was a form on focus group discussion issues. Data from focus group discussion were analyzed with content analysis.

Research findings showed that (1) the overall management condition of non-formal and informal education to develop life skills for the elderly in Krabi province was rated at the moderate level; as for problems of participating in activities for the elderly, it was found that the most serious problem for most elderly people was that they did not have much spare time, followed by the problem of their poor eyesights; (2) regarding the needs of the elderly for guidelines for management of non-formal and informal education to develop their life skills, it was found that the majority of elderly people needed knowledge on healthy living, followed by their need for safety in their lives and properties; and (3) regarding guidelines for management of non-formal and informal education to develop life skills for the elderly in Krabi province, it was found that activities that should be provided for the elderly were those to enhance their health, with the contents on how to choose health enhancing food, followed by activities on physical exercises, healthcare and disease prevention in order for the elderly to apply them in their daily lives; the activities should be provided in many ways such as practicing, demonstration, and lecturing; the activities should be provided in places such as the sub-district non-formal and informal education offices, multi-purpose village pavilions, and municipality offices; the activity organizers should be public health officials, and community hospital officials; and the appropriate time interval for the activities should be Monday to Friday, 1.00 – 4.00 pm.

Keywords: Non-formal and informal education, Life skills development, Elderly, Krabi province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จังหวัดกระบี่ เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากนายสุชาติ ปัจฉิมเพ็ชร ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ครูอาสาสมัคร ครู กศน.ตำบล กลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์ะกุล ที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลา ให้คำแนะนำ กระตุ้น และให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดมา และผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ ดร.ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง พัฒนาอย่างยิ่ง และดร.ปรีชา จันทร์มณี ที่เสียสละเวลา ให้คำแนะนำในขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างดี ตลอดจนขอขอบคุณบุคลากรสาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกคน ที่ได้มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ศรีสุดา ทองไชร์

สิงหาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
ประเด็นปัญหาการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	11
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	41
การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	44
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การวิเคราะห์ข้อมูล	75
จัดสนทนากลุ่ม ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ด้านผู้สูงอายุ	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่	79
ตอนที่ 2 สภาพ และปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ	83
ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ	93
ตอนที่ 4 แนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ	98
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	111
สรุปการวิจัย	111
อภิปรายผล	119
ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	132
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	133
ข แบบสอบถามการวิจัย	135
ประวัติผู้วิจัย	160

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงพื้นที่ จำแนกตามเขตการปกครองรายอำเภอ.....	62
ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนประชากรแยกเพศ รายอำเภอ.....	63
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของตำบลที่มีมากที่สุดมา 8 ตำบล ในจังหวัดกระบี่.....	70
ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่.....	79
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ที่จัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่.....	81
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ.....	83
ตารางที่ 4.4 จำนวน และค่าร้อยละของวิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ.....	85
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ของผู้สูงอายุ.....	88
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่.....	91
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความต้องการของผู้สูงอายุ ในการจัดกิจกรรม.....	93
ตารางที่ 4.8 จำนวน และค่าร้อยละของวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ ของผู้สูงอายุ.....	96
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อแนวทางใน การจัดกิจกรรม ของผู้สูงอายุ.....	98
ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่.....	102

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย 6
ภาพที่ 5.1	แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จังหวัดกระบี่ 118

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2555 มีจำนวน ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 8.63 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555: 1) หรือคิดเป็น ประมาณร้อยละ 12.7 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ซึ่งตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) กำหนดไว้ว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่า ประเทศนั้น ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงนับได้ว่า ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ข้อมูลจากการคาดประมาณแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรไทย โดย สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มจากร้อยละ 7.2 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 15.3 ในปี 2563

จากการที่จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งการกระจายบริการด้านสาธารณสุข และจากนโยบายการวางแผนครอบครัวที่ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรลดลง จึงทำให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และมีอายุยืนยาวขึ้น ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสังคม จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการเป็นผู้สูงอายุที่มี คุณภาพ หรือผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful Aging) เป็นวัฒนธรรม (Active Aging) สถานการณ์ครอบครัวไทย พบว่า ในปัจจุบันจะมีลักษณะที่เป็นครอบครัวผู้สูงอายุที่มีแต่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ตามลำพังไม่มีบุตรหลานช่วยเหลือดูแล ครอบครัวประเภทนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และพบว่า มีลักษณะเป็น ครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุและเด็ก เป็นครอบครัวที่พบมากในชนบทเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่ทำให้คนวัยแรงงานต้องอพยพออกไปหางานทำในเมือง คู่สมรสต่างก็ต้องทำงานเพื่อสร้างฐานะ ครอบครัวเมื่อมีลูกไม่มีเวลาเลี้ยงดูด้วยตนเองก็ส่งลูกให้ ปู่ ย่าตา ยาย เลี้ยงแทน ทำให้ผู้สูงอายุต้องรับภาระ ในการเลี้ยงดูเด็กแทนที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากลูกหลาน และหากพ่อแม่เด็กไม่ส่งเสียค่าเลี้ยงดู หรือ

ขาดการติดต่อ ผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัว เกิดเป็นครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีแต่เด็ก และผู้สูงอายุ และครอบครัวรูปแบบนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายงานการศึกษาระยะยาว ระยะที่ 1 พบว่า มีเด็กอยู่ในความดูแลของปู่ย่าตายาย ประมาณร้อยละ 37.3 ซึ่งครอบครัวประเภทนี้ควรได้รับการ สนใจและศึกษาให้มากขึ้นเพื่อช่วยให้ครอบครัวเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้เข้มแข็งและมั่นคง (จูติรัตน์ ดิศจัยชิน, 2550 : 25-26)

นอกจากประชากรสูงอายุของประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรสูงอายุในแต่ละภาคก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือแม้กระทั่งภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2563 คาดว่ากรุงเทพมหานครจะมีประชากรสูงอายุมากถึง 1.2 ล้านคน สำหรับภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นประมาณ 4 – 5 เท่าตัวระหว่างปี 2523 – 2563 และการเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบเป็นไปอย่างจำกัด และมีความยากลำบากมากขึ้นซึ่งถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนของสังคมเริ่มตั้งแต่ตัวผู้สูงอายุเอง บุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ มีสุขภาพดี อยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุข และส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุเป็นภูมิปัญญาของครอบครัว ชุมชน และสังคม ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ, 2555: 1)

ถึงแม้ว่ามีหน่วยงานหลาย ๆ ฝ่ายช่วยกัน วางแผนและนโยบายจะพัฒนามนพื้นฐานของปัญหาผู้สูงอายุ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งนโยบายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมปัญหา ขาดความเชื่อมโยงกับแนวคิดหลักต่าง ๆ เป็นเพียงลักษณะการนำปัญหามาเป็นตัวกำหนดนโยบาย อีกทั้งไม่มีองค์กรใดของภาครัฐเป็นผู้ติดตามประสานงานให้แผนที่วางไว้เกิดเป็นรูปธรรม การแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติในระยะที่ผ่านมามักเป็นไปในลักษณะที่แยกส่วน ต่างหน่วยงานต่างคิด ต่างหน่วยงานต่างทำ ยึดตามหน้าที่ของหน่วยงานเป็นหลัก จึงทำให้ขาดพลัง ขาดความเข้มแข็ง ขาดความเชื่อมโยงของการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าการจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบและอยู่ระหว่างร้อยละ 66-68 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหาสุขภาพเสียดที่เพิ่มขึ้น รวมถึงสุขภาพของคนไทยลดลงจากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหาสอดคล้องกับการติดตามประเมินผลการ

พัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่ประสบความสำเร็จน่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็งและเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2553 หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.1 ในปี 2549 และหดตัวลงร้อยละ 2.3 ในปี 2552 คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา

เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555; 1-2) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม ซึ่งประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น โครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยลดต่ำลงอยู่ที่ 1.6 ในปี 2551 ส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ 20.5 : 67.6 : 11.9 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 18.3 : 66.9 : 14.8 ในปี 2559 ทำให้ประเทศไทยเผชิญภาวะขาดแคลนกำลังคนในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ฉบับที่ 11, 2555 – 2559; หน้า 7) เพราะฉะนั้นในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสาธารณสุขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้สูงอายุ เพราะการพัฒนาใด ๆ จะเป็นผลดีและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น นับตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและแนวทางของการพัฒนา อย่างไรก็ตามในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยเวลาและความพร้อมของสังคมอย่างมาก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่า ประเทศไทยจะใช้เวลาของการดำเนินเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุเร็วกว่ากันถึง 3 เท่า ทำให้ช่วงเวลาสำหรับโอกาสในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาที่มีความจำกัดยิ่ง การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม สำหรับการปรับเปลี่ยนและการพัฒนาจึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่าง ๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาวิจัยต่อเนื่องการติดตามประเมินผล การปรับเปลี่ยนและพัฒนา และการปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะมีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อให้ถึงเป้าหมายแห่งความมั่นคงของสังคม

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ให้ความสำคัญผู้สูงอายุว่าเป็นผู้มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาของครอบครัวชุมชนสังคม เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้สูงอายุและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้สูงอายุโดยมอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยยาศัย ภายใต้การประสานงานของ ครู กศน.ต้องมีวิธีการพูดคุยกับผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ข้อมูลว่า ผู้สูงอายุต้องการได้รับการศึกษาทางด้านใดบ้างได้แก่การศึกษาออกโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การฝึกอบรมอาชีพ การจัดกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น เมื่อทราบความต้องการของผู้สูงอายุแล้วก็จะเข้าไปดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้สูงอายุในลักษณะการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาผู้สูงอายุนั้นเองและเมื่อผู้สูงอายุได้พัฒนามากขึ้นตามลำดับก็จะเพิ่มศักยภาพการเป็นผู้นำด้านการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนได้เป็นอย่างดี (ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ, (2555: 2)) ประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ซึ่งมีโอกาส ได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งได้พบปะพูดคุยกับผู้สูงอายุ จึงได้ข้อมูลมาบ้างบางส่วนจากการสนทนา แต่ไม่สามารถทราบถึงความต้องการ การจัดกิจกรรมได้ทุกด้าน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุของจังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 40,884 คน (ร้อยละ 9.13) ภาวะพึ่งพิง 0.14 (แหล่งข้อมูล:กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ 30 มิถุนายน 2556) จากสถิติผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ ในกิจกรรมการศึกษาด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความ ต้องการ ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ร่วมสร้างสรรค์สังคม ให้เป็นสังคมที่มีสุขภาพดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัยยาศัยจังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยสังกัดอยู่ ได้รับมอบหมายนโยบาย จากสำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยให้กับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ ได้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และประกอบกับการศึกษาข้อมูล ผู้สูงอายุในชุมชนของผู้วิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ และเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

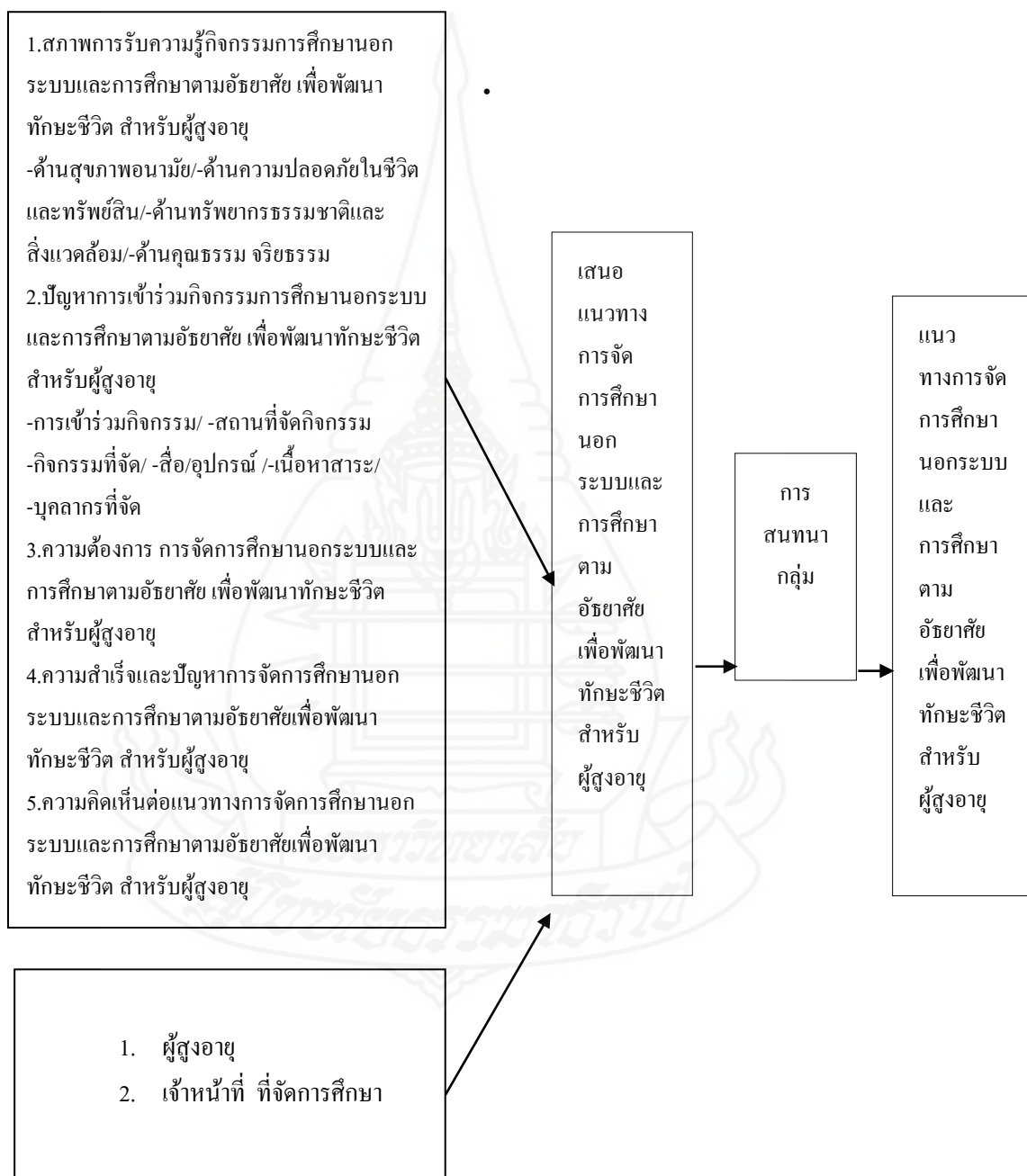
2.2 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ประเด็นปัญหาการวิจัย

- 4.1 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ที่ผ่านมามีสภาพและปัญหาอย่างไร
- 4.2 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มีอะไรบ้าง
- 4.3 ผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ อย่างไร
- 4.4 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรเป็นอย่างไร

5. ขอบเขตของการวิจัย

- 5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเฉพาะในเขต จังหวัดกระบี่
- 5.2 ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย สภาพการเข้าร่วม ความต้องการ และปัญหาในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ
- 5.3 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 380 คน จังหวัดกระบี่ เลือกจากสถิติผู้สูงอายุของตำบลที่มีมากที่สุดมา 8 ตำบล โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551, 48-49) ส่วนเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ที่รับผิดชอบพื้นที่ ที่ได้รับการเลือก ศึกษาทั้งหมดจากประชากร จำนวน 16 คน และภูมิปัญญาและผู้มีความรู้ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่างๆ ทั้ง 8 อำเภอในจังหวัดกระบี่

6.2 การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

6.3 การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

6.4 ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีความสุข ได้กำหนดเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ คือ 1.ด้านสุขภาพอนามัย 2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม

6.5 เจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง ครูอาสาฯ ครู กศน.ตำบล ในจังหวัดกระบี่ ที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด ทั้ง 8 ตำบล

6.6 ความต้องการ หมายถึง ความต้องการประเภทการจัดการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

6.7 สภาพ หมายถึง สภาพการรับความรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

6.8 ปัญหา หมายถึง ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

6.9 ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ หมายถึง ผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

7.2 เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ต่อไป

7.3 เพื่อเป็นแนวทางให้กับ หน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำผลวิจัยไปใช้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมทบทวนเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
 - 1.2 ปรัชญาผู้สูงอายุไทย
 - 1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ
 - 1.5 สภาพและปัญหาของผู้สูงอายุ
 - 1.6 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
 - 2.1 ความหมายของทักษะชีวิต
 - 2.2 บทบาทของ กศน. ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
3. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 3.1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบ
 - 3.2 แนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
 - 4.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
 - 4.2 แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
 - 4.3 การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ
5. สภาพทั่วไปของ จังหวัดกระบี่
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่า ผู้สูงอายุหรือคนแก่มาจากภาษาบาลีว่า “ชรา” หมายถึง ความแก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 347) คำว่า “ชรา” หรือ “Senescent” มาจากภาษาละตินว่า “Senex” หมายถึง “คนสูงอายุ” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Elderly” หรือ “Aging” นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกขาน “คนสูงอายุ” จำนวนมาก เช่น คำว่า ผู้สูงวัย วัยชรา วัยทอง วัยดึก วัยตกกระ ผู้แก่ ผู้เฒ่า ไม้ใกล้ฝั่ง ซึ่งมีความหมายถึง “คนแก่” แต่คำนี้ไม่เป็นที่นิยมมากนักเนื่องจากก่อให้เกิดความหดหู่ใจและความรู้สึกถดถอย จึงได้บัญญัติศัพท์คำว่า “ผู้สูงอายุ” ขึ้นใช้เป็นบรรทัดฐานครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2512 ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549: 5-6) และมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุตามเกณฑ์ต่างๆ ไว้ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (2545: 153) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่าหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง บุคคลที่อยู่ในวัยสูงอายุนี้จะมีสรีระร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง ตาฝ้าฟาง ความจำเสื่อมถอยลง ฯลฯ นอกจากนั้น บทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการงานอาชีพ ด้านสังคม ด้านครอบครัวจะลดลงไปด้วย

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 บัญญัติว่า ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน หกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(2547:2) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

United Nations (2007: 9) ให้ความหมายของผู้สูงอายุ ไว้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549: 1) อธิบายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป นับเป็นบุคคลที่ได้รับความนับถือตามขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย และควรมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยของการพักผ่อนและได้รับการดูแลจากลูกหลาน

จากความหมายของผู้สูงอายุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่าผู้สูงอายุ ก็บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง ซึ่งมีสมรรถภาพด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ และสังคมอยู่ในภาวะเสื่อมถอย บุคคลที่อยู่ในวัยสูงอายุนี้จะมีสรีระร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง ตาฝ้าฟาง ความจำเสื่อมถอยลง ฯลฯ นอกจากนั้น บทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการงานอาชีพ ด้าน

สังคมด้านครอบครัวจะลดลงไปด้วย อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจของผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง

1.2 ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2545: 5) ได้กล่าวถึงปฏิญญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองหรือครอบครัวได้และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านเพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในสังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม

ข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันและกันกับบุคคลทุกวัย

ข้อที่ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อที่ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อที่ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้อง
รณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมที่เน้นความกตัญญู
กตเวทิตะและเอื้ออาทรต่อกัน

จากปรัชญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยจึงพอสรุปสาระสำคัญของปรัชญา
ผู้สูงอายุไทย ได้ว่า ผู้สูงอายุ จะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับ
การพิทักษ์สิทธิคุ้มครอง และรอดพ้นจากการถูกละเมิด สิทธิที่เกิดจากเลือกปฏิบัติโดยรัฐจะต้องเป็น
กลไก การกำหนด และขับเคลื่อน นโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วย
การตรากฎหมาย

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2552 ได้กล่าวถึงทฤษฎี
เกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีบทบาททางสังคม (Role Theory) อธิบายว่า อายุเป็นองค์ประกอบที่
สำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล บุคคลจะปรับตัวต่อการเป็นผู้สูงอายุได้
ดีเพียงใด ย่อมน่าจะขึ้นอยู่กับกรอบบทบาทของตนเองในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะ
ส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาททางสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตด้วย นอกจากนี้การสร้าง
บทบาททางสังคมของตนขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนบทบาทหน้าที่ที่สูญเสียไป ขึ้นกับบทบาททาง
สังคมและการมองเห็นคุณค่าของตนเองเป็นสำคัญ สถาบันครอบครัวควรส่งเสริมผู้สูงอายุใน
บทบาทอื่น ๆ เช่น การเป็นบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ลูกหลาน และ
ลูกหลานควรจะเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ส่วนด้านสังคมจะสามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุได้มาก
โดยการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุช่วยเหลือกัน ได้พบปะสังสรรค์กัน
ปรึกษาหารือในการที่จะช่วยเหลือสังคมได้ด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีความสุขอยู่ใน
สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเหมาะสม กล่าวคือเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับประโยชน์จากสังคมเสมอ
เสมือนสมาชิกอื่นๆ ในสังคม ผู้สูงอายุแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกันไป จึงสามารถเลือก
ทำงานอาสาสมัครได้ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน ซึ่งจะก่อให้เกิดบทบาททางสังคม
ของผู้สูงอายุมีต่อเนื่อง

2. ทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (Activity Theory) อธิบายว่า ถ้าบุคคลใดมีกิจกรรม
มากอย่างจะสามารถปรับตัวได้มากขึ้นเท่านั้น และมีความพึงพอใจ ในชีวิตสูง ที่ทำให้เกิดความสุข
ในการดำเนินชีวิตต่อไป แนวคิดนี้จะเห็นว่ากิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุมากกว่าการลด
บทบาท (Role Loss) ทางสังคมลง และจะพบว่าผู้สูงอายุมีทักษะเกี่ยวกับตนเองในทางบวกและมอง
โลกในแง่ดีจะมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม และบทบาทใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุพอสมควร

กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สมวัยกิจกรรมที่น่าจะจัดให้กับผู้สูงอายุ ได้แก่ งานอดิเรกต่างๆ งานอาสาสมัครเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะสูงอายุ พบว่ามีนักวิชาการได้มองภาวะสูงอายุแตกต่างกันโดย ซึ่งในส่วนของเอเบอร์โซล และเฮส (Ebersole and Hess, 1985 : 23-32, อ้างถึงใน คีรีบุญ จงวุฒิเวศย์, 2553 :9-11) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีการสูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

(1) ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่ามนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ 3 อย่าง คือ เซลล์ที่สามารถเพิ่มตัวเองตลอดชีวิต เซลล์ที่ไม่สามารถแบ่งตัวเองและองค์ประกอบอื่นๆที่ไม่ใช่เซลล์ จากทฤษฎีทางชีววิทยาของการสูงอายุจะพบว่าในแต่ละทฤษฎีนั้นก็ได้อธิบายที่จะค้นหาความจริงเพื่อนำมาอธิบายว่าการสูงอายุหรือความแก่ เป็นผลจากสิ่งใดในการนำทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้ไปใช้ผู้ศึกษาแต่ละคนมีแนวความเชื่อในเรื่องใด ส่วนแต่ละจะนำแนวคิดของทฤษฎีไปประกอบการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับความแก่มากมายแต่ก็ยังไม่มียุทธวิธีที่สามารถนำไปใช้อธิบายทั่วไปได้ ทราบแต่เพียงว่ากระบวนการชราภาพหรือความแก่ของเซลล์ต่างๆ เป็นปฏิกิริยาซับซ้อนเกี่ยวข้องกับพันธุกรรม การเผาผลาญฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบประสาท ต่อมไร้ท่อ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบในเซลล์ เนื้อเยื่อ และอวัยวะเท่านั้น โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

ทฤษฎีด้านพันธุกรรม (Genetic Theory) ประกอบด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolution theory) หรือ ทฤษฎีเซลล์ (Cell Theory) ร่วมกันอธิบายว่าสิ่งมีชีวิตต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการตลอดเวลา ทฤษฎีนาฬิกาชีวิต (Biological clock) หรือ ทฤษฎีการถูกกำหนด (Programming Aging Theory) อธิบายว่าอายุขัยของคนถูกกำหนดไว้แล้วโดยรหัสทางพันธุกรรม(Gene) ถ้าบรรพบุรุษมีอายุยืน ลูกหลานก็มีอายุยืนยาวตามไปด้วย ทฤษฎีนี้เชื่อว่านาฬิกาชีวิตจะอยู่ในนิวเคลียสและโปรโตพลาสซึมของ cell ในร่างกาย ทฤษฎีการกลายพันธุ์ (Somatic Mutation Theory) เกิดจากการได้รับรังสีที่ละเล็กทีละน้อยเป็นประจำ จนเกิดการเปลี่ยนแปลง DNA (Deoxyribonucleic Acid) และเกิดการผันแปรของเซลล์หรืออวัยวะในระบบต่างๆ ทำให้เกิดการแบ่งตัวผิดปกติ (Mutation) เกิดมีโรคภัยไข้เจ็บหรือเกิดมะเร็ง ทฤษฎีการสะสมความผิดพลาดของ Cell (Error Theory) หรือทฤษฎีโมเลกุล (Molecular Theory) อธิบายว่า ความแก่เกิดจากนิวเคลียสของ Cell มีการถ่ายทอด DNA ที่ผิดปกติไปจากเดิม ทำให้ Cell ใหม่ที่ได้แตกต่างไปจากเดิม และกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมและร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มมาต่อต้าน เป็นผลให้ Cell เสื่อมสลาย และทำหน้าที่ไม่ได้

ทฤษฎีอวัยวะ (Organ Theory) อธิบายกระบวนการแก่ว่า เมื่ออวัยวะมีการใช้งาน ย่อมจะมีความเสื่อมเกิดขึ้น ข้อเสนอทฤษฎีในกลุ่ม ดังนี้ ทฤษฎีความเสื่อมโทรม (Wear and Tear Theory) ความแก่เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเองเมื่ออวัยวะมีการใช้งานมากย่อมเสื่อมได้ง่ายและเร็วขึ้น เมื่ออายุมากขึ้น ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้คืออวัยวะส่วนใดของร่างกายที่ไม่ค่อยได้ทำงาน จะเสื่อมสภาพไปก่อนในขณะที่อวัยวะส่วนอื่นๆ ที่ทำงานกลับขยายใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีสนับสนุนด้วยว่า ขณะที่ cell ถูกใช้งานจะเกิดการผลัดสารแล้วใช้ เช่น Lipofuscin สะสมไว้ สารนี้เอง เป็นโปรตีนที่เหลือใช้จากการเผาผลาญอาหาร (lipoprotein) ซึ่งจะมีคุณสมบัติไม่ละลาย หน้าที่ไม่ทราบชัดเจน ในวัยสูงอายุจะมีสารนี้สะสมมากบริเวณตับ, หัวใจ, รั้งไข, cell ประสาท และเมื่อมีสารนี้มากถึงระดับหนึ่ง อวัยวะจะไม่สามารถทำงานได้ และมีการเสื่อมถอยทฤษฎีระบบประสาทและต่อมไร้ท่อ (Neuroendocrine Theory) เมื่อเข้าสู่วัยชรา การทำงานของระบบประสาทจะลดลง Reflex ต่างๆ จะเชื่องช้า ความจำจะเสื่อมลง ต่อมไร้ท่อทำงานลดลงเช่น Insulin จะผลิตน้อยลงเกิดเป็นเบาหวานขึ้นได้ ในผู้สูงอายุทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (Immunological Theory) เชื่อว่าเมื่ออายุมากขึ้น การสร้างสารภูมิคุ้มกันตามปกติจะลดลง เพราะอวัยวะที่มีส่วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่างๆ เช่นในกระดูก ต่อมไทมัส, ระบบน้ำเหลือง, ตับ และม้ามเสื่อมสภาพ และจะสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตนเอง (Autoimmune) มากขึ้น ทำให้ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วย ซึ่งโรคที่พบได้บ่อยคือ มะเร็ง Diabetes Mellitus, atherosclerosis, hypertension, rheumatic heart disease สาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันในผู้สูงอายุลดลงยังสรุปไม่ได้แน่ชัด แต่ระบบภูมิคุ้มกันที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงได้แก่ T-cell dependent มีหน้าที่ลดลงจึงทำให้เป็นสาเหตุให้มีการเกิดโรคจำพวก มะเร็ง และ โรคในระบบบอดโตอิมมูน Macrophage มีหน้าที่ในการป้องกันตนเองต่อสู้กับเชื้อโรค จำนวน Macrophage ไม่ได้ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น B-cell จำนวนยังคงสูงอยู่ แต่การตอบสนองต่อการกระตุ้นของ Antigen จำนวนลดลง

ทฤษฎีสรีรวิทยา (Physiological Theory) อธิบายกระบวนการแก่ในลักษณะการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายประกอบด้วยทฤษฎีบ่อยๆ ดังนี้ ทฤษฎีความเครียดและการปรับตัว (Stress Adaptation Theory) เชื่อว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีผลทำให้ Cell ตายบุคคลเมื่อเผชิญกับความเครียดบ่อยๆ จะทำให้เข้าสู่วัยชราได้เร็วขึ้น เมื่อคนอยู่ในภาวะเครียดร่างกายจะตอบสนอง โดยไฮโปทาลามัส และพิทูอิทารี ถูกกระตุ้นให้หลั่ง Adreno corticotropic Hormone ไปกระตุ้น Adrenal Cortex และ Adrenal Medulla ให้หลั่งสาร Cortisol Aldosterone และ Epinephrine ซึ่งจะทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น ช่วยให้ร่างกายดำรงชีวิตอยู่ในภาวะเครียดได้ แต่ถ้าร่างกายต้องเผชิญกับภาวะนี้มากๆ อาจเสื่อมและทำงานผิดปกติได้ ทฤษฎีสะสมของเสีย (Waste Product Accumulation) เมื่อสิ่งมีชีวิตอายุมากขึ้นของเสียจะถูกสะสม ทำให้ cell เสื่อมและตายเพิ่มขึ้น สารที่

พบได้แก่ Lipofuscin ซึ่งเป็นสารสีน้ำตาล ไม่ละลายน้ำเป็นสารประกอบจำพวก Lipoprotein ดังที่กล่าวไปแล้วทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) กล่าวถึงกระบวนการออกซิเดชันของ O_2 ที่ไม่สมบูรณ์ในกระบวนการเผาผลาญสารจำพวกโปรตีน, คาร์โบไฮเดรตและอื่นๆ ทำให้เกิดอนุมูลอิสระ (Free Radical substance) ซึ่งสามารถทำลายผนัง cell โดยโมเลกุลของอนุมูลอิสระเมื่อแตกออกเป็นอิสระจะจับกับโมเลกุลอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทำให้โครงสร้างและหน้าที่ของ Cell เปลี่ยนไปอนุมูลอิสระเกิดได้จากสาเหตุอื่น ๆ ได้อีก เช่น มลภาวะเป็นพิษ, รังสี, อาหาร, บุหรี่ และเชื่อกันว่าสารจำพวกวิตามิน A, C และ E ช่วยลดการเกิดและการทำงานของสาร Free Radical ได้ ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Cross link Theory on cross link of collagen T.) เชื่อว่าเมื่อชรา สาร Fibrous Protein จะเพิ่มขึ้น และจับตัวกันมากขึ้นทำให้ collagen Fiber หดตัวขาดความยืดหยุ่นและจับกันไม่เป็นระเบียบมีผลให้ cell ตาย และเสียหายที่กระบวนการนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระดับ DNA ของ cell โดยสาร cross link ที่เกิดจากปฏิกิริยาทางเคมีจะทำให้ DNA มีการเปลี่ยนแปลงและเสื่อม ปัจจุบันเชื่อกันว่าสารเคมีพวก lathyrogens ,prednisolone และ penicillamine จะช่วยลดปฏิกิริยาการเกิดสาร Cross link ได้ นอกจากนี้ที่กล่าวมายังมีความเชื่อที่เกี่ยวกับรังสีอัลตราไวโอเล็ตที่มีผลต่อความชรา และการเปลี่ยนแปลงในระดับสรีรวิทยา ทำให้ผิวหนังเกิดริ้วรอย (Wrinkling) ที่เรียกว่า Solar Elastosis ซึ่งเกิดจากการแทนที่ของ collagen ด้วย Elastin (ลักษณะเปราะ เที้ยว แตกเป็นขุย) และยังมีผลให้เกิดมะเร็งผิวหนังได้ด้วย อีกทฤษฎีหนึ่งเชื่อกันว่า ภาวะโภชนาการ การบริโภคอาหารให้ได้สัดส่วนทั้งปริมาณและคุณภาพจะช่วยให้ชีวิตยืนยาว กล่าวโดยสรุปทฤษฎีกลุ่มนี้อธิบายความสัมพันธ์ของปฏิกิริยาทางเคมีในร่างกายกับกระบวนการแก่ ข้อคิดที่ได้คือ การลดกระบวนการเผาผลาญอาหารในร่างกายโดยจำกัดอาหารจำพวกโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน และบริโภคอาหารจำพวกผักและผลไม้ จะช่วยให้อายุยืนยาว

(2) ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเจริญทางด้านจิตวิทยา ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการมีอายุในจิตวิทยาในเรื่องเชาว์ปัญญา พบว่าไม่อาจสรุปได้ว่าเชาว์ปัญญาจะเสื่อมลงตามวัย ส่วนในเรื่องความจำและการเรียนรู้ได้มีการศึกษาถึงความจำและการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไป จากการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีเท่ากับคนอ่อนวัยแต่ต้องใช้เวลานานกว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการเรียนรู้คือความเครียด อันเป็นผลมาจากระบบประสาทและสรีรวิทยาของบุคคล การสูญเสียความจำและความสามารถในการเข้าใจและแรงจูงใจ จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้แรงจูงใจในการทำงานมากกว่าบุคคลวัยอื่นเลย แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีเซลล์ประสาทในสมองตายเป็นจำนวนมากแต่ขณะเดียวกันก็สะสมประสบการณ์อันเกิดจากการเรียนรู้ไว้มากเช่นกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ถ้าผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ที่ดีในอดีตได้รับการยอมรับดี มีสภาพอารมณ์ที่มั่นคง ก็จะส่งผลต่อวัยที่สูงขึ้น ทำให้มีความรอบคอบสุขุมตามขึ้นด้วย แนวคิดทางจิตวิทยา ได้เชื่อมโยงเอาทฤษฎีทาง

ชีววิทยา และสังคมวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยโดยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ นั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวของความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ การเปลี่ยนแปลงไปของอวัยวะรับสัมผัสทั้งปวงตลอดจนสังคมที่คนชรา นั้น ๆอาศัยอยู่ สำหรับตัวอย่างทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ (ยรรยงค์ มณีวงษ์, 2557: (ออนไลน์))

(3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวโน้มบทบาทของบุคคล สัมพันธภาพ และการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต หรือเป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งพยายามที่จะช่วยให้มีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทฤษฎีนี้เชื่อว่าถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก็จะทำให้สถานภาพของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย และสถานะของผู้สูงอายุในสังคมใดจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้สูงอายุในสังคมนั้น ล้วนแต่มองความสูงอายุจากสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง แต่ผู้สูงอายุยังคงต้องการบทบาทเดิมจึงเกิดความเครียดส่งผลให้เกิดการถอนตัวออกจากสังคม แต่การจะใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุให้มีความสุขนั้นต้องคงบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้แต่ควรอยู่ในระดับที่เหมาะสม แนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีกิจกรรม ทฤษฎีแยกตนเอง ทฤษฎีความต่อเนื่อง ทฤษฎีบทบาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีในกลุ่มสังคมวิทยา โดย Kossuth, P. M. and Bengtson, V. (1988) (เล็ก สมบัติ และคณะ, 2554:5-6) ได้พัฒนาขึ้นมาวิเคราะห์ถึงการทำกิจกรรมต่างๆของบุคคล สิ่งที่จะช่วยให้บุคคลมีความสุขพึงพอใจในตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคคล โดยมีกิจกรรมเป็นเครื่องมือ และเป็นการพัฒนาบุคคลโดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ทฤษฎีกิจกรรมอธิบายบทบาทของผู้สูงอายุ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เป็นการทำกิจกรรมที่ส่งผลให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทฤษฎีกิจกรรมแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้มีความสุขพึงพอใจในชีวิต และปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบทบาทหน้าที่หรือการทำกิจกรรมใดๆทฤษฎีกิจกรรมยังเชื่ออีกว่า กิจกรรมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขมีความสุขผลิตผลิต กระฉับกระเฉง สามารถตัดสินใจได้ เกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง โดยแนวคิดทฤษฎีนี้อยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ (son.uth.tmc.edu/coa/FDGN_1/RESOURCES/Age_ Theories.ppt) ได้แก่ 1) การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมก่อนการเกษียณ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทที่แสดงความสามารถในสังคมมาก่อนเกษียณอายุจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทดแทนบทบาทที่สูญเสียไป ผู้สูงอายุประเภทนี้จะมีความพร้อมทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต มีความพร้อมทางด้านรายได้และเศรษฐกิจในครอบครัว และมีความสุขมีความสุขพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม 2) การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับพื้นฐาน

ความคิดอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หรือหลังเกษียณ บุคคลจะ มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเกิดขึ้น เช่น การสูญเสียคู่สมรส การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การทำกิจกรรมจะช่วยให้มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ มีความมั่นใจในการดำรงชีวิตและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และต้องการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 3) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความคาดหวัง ว่ากิจกรรมที่ทําจะทดแทนความสูญเสียการทำงานประจำ การมีชีวิตคู่ และการเป็นพ่อแม่ และสถานะในครอบครัว และในสังคม ได้ดั่งนั้น กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจกลายเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุ ที่ควรมีต่อสังคม ครอบครัว และชุมชน เพื่อการมีคุณค่าในชีวิตและเพิ่มความพึงพอใจตนเองของผู้สูงอายุ รูปแบบของกิจกรรมแบ่งได้ 3 ประเภท (The Encyclopedia of Ageing: p.11) คือ 1. กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ (Informal activity) เป็นกิจกรรมทั่วไปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การช่วยเหลืองานทั่วไปภายในครอบครัว การพบปะพูดคุย หรือการสังสรรค์กับเพื่อนๆ หรือญาติ เป็นต้น 2. กิจกรรมที่มีรูปแบบ (Formal activity) เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นทางการ เช่น การเป็นจิตอาสา หรืออาสาสมัครทำกิจกรรมเพื่อสังคม การเข้าร่วมในกลุ่มในสมาคม หรือชมรมต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ครอบครัว เป็นต้น 3. กิจกรรมที่ทำคนเดียว (Solitary activity) เป็นการทํากิจกรรมที่มีความเป็นส่วนตัวเป็นกิจกรรมที่ทำภายในบ้าน เช่น การทำกิจกรรมในยามว่าง กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหรือคลายเครียด เป็นต้น

จากทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่าแต่ละทฤษฎีจะกล่าวถึงความสูงอายุแตกต่างกันไป ทฤษฎีทางชีววิทยาจะอธิบายความชราโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายที่ลดลง ทฤษฎีทางจิตวิทยาจะมองความสูงอายุโดยพิจารณาจากความจำการเรียนรู้สติปัญญา อารมณ์ ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากความสามารถในการคบหาทบทวน และสถานภาพทางสังคมไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียวที่จะอธิบายความเสื่อมถอยของสังขาร การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสภาพทางสังคมของผู้สูงวัยได้ทั้งหมด

1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ

มูลนิธิวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2551) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 7 ด้านคือ ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว ความต้องการด้านการประกันรายได้ ความต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน ความต้องการที่จะลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ ความต้องการทางกายและจิตใจ และความต้องการด้านเศรษฐกิจ

สุทธิพงษ์ บุญผดุง (2554: 11-12) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุของแต่ละคนมีความต้องการแตกต่างกันไป ดังนั้นควรจะทำความเข้าใจพื้นฐานชีวิตของ

ผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลซึ่งครอบครัวมีความสำคัญยิ่งในเรื่องดังกล่าวโดยมีความต้องการ 4 ด้าน คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร การขับถ่าย การพักผ่อนนอนหลับ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและ ต้องการการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย 2) ความต้องการทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นออกเห็นใจ และการให้อภัย 3) ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น 4) ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมและทำบุญ รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลเมื่อ ยามเจ็บป่วย

วันชัย ชูประดิษฐ์, (2555:13) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุใน 2 ประเด็น คือ 1) ความต้องการพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตอยู่นานเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้น ไม่มีความหมาย หรือเมื่อถึงแก่ความตาย ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่ให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้ ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและธำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทักษะสมบัติ เกียรติคุณและอำนาจ 2) ความต้องการขั้นสูง คือความต้องการซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุ เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ และจะถูกปรุงแต่งโดยวัฒนธรรมนั้นๆ ด้วย เป็นลักษณะที่เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, (2557: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุไว้ดังนี้

บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุซึ่งเป็นวัยท้ายของชีวิตเป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ – แม่ ญาติ ผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม สังคมควรจะตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ

ความต้องการของผู้สูงอายุ แบ่งได้ดังนี้

1. ความต้องการทางการร่างกายของผู้สูงอายุ

- 1.1 ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์
- 1.2 ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด
- 1.3 ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี
- 1.4 ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัย
- 1.5 ต้องการมีผู้ดูแลช่วยเหลือให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย
- 1.6 ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็ว ทันที
- 1.7 ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ
- 1.8 ความต้องการได้พักผ่อน นอนหลับอย่างเพียงพอ
- 1.9 ความต้องการบำรุงรักษาร่างกาย และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
- 1.10 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

2. ความต้องการทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคมจะทำให้จิตใจของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป ด้วย ผู้สูงอายุจะปรับจิตใจและอารมณ์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสิ่งแวดล้อมจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงและพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีงามมากขึ้น สามารถควบคุมจิตใจได้ดีกว่าหนุ่มสาว ดังนั้นเมื่อคนเราอายุมากขึ้น ความสุขุมเยือกเย็นจะมีมากขึ้น แต่การแสดงออกจะขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล การศึกษาประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตของคนคนนั้น

3. ความต้องการทางด้านสังคม เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

- 3.1 ต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่น
- 3.2 ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคมและหมู่คณะ
- 3.3 ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาทในสังคมตามความถนัด
- 3.4 ต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการภาครัฐ
- 3.5 ต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม
- 3.6 ต้องการลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ไม่ต้องการความเมตตา สงสาร (ที่แสดงออกโดยตรง)

3.7 ต้องการการประกันรายได้และประกันความชราภาพ

3.8 ต้องการมีอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพ รักษาตัวและทำบุญตาม

สมควร

1.5 สภาพและปัญหาของผู้สูงอายุ

สุมาลี สังข์ศรี (2545, อ้างถึงใน สมเกียรติ รัตนบุรี, 2550 : 12 - 13) ได้กล่าวถึง สภาพและปัญหาของผู้สูงอายุ ซึ่งพอจะสรุปได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.5.1 ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

ในวัยสูงอายุ อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เสื่อมถอยลดประสิทธิภาพลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับวัยหนุ่มสาว การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้แก่ ผิวหนังจะเหี่ยวย่น กล้ามเนื้อจะลดความแข็งแรง กระดูกเปราะบางลงเนื่องจากการดูดซึมแคลเซียม จากอาหารได้น้อยลง มีโอกาสแตกหักได้ง่าย ฟันจะผุและหลุดไปตามสภาวะของแต่ละบุคคล อวัยวะรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น อวัยวะรับรส กลิ่น มีสมรรถภาพต่ำลง ตาพร่ามัว สามารถปรับต่อ ความมืดความสว่างได้น้อยลง หูสามารถได้ยินเสียงลดลงหรือมีเสียงอื้อในหู ประสาทรับส่ง ความรู้สึกเสื่อมสมรรถภาพ ความจำเสื่อม หลงลืม ระบบทางเดินอาหารเสื่อม ระบบต่อมไร้ท่อลด การหลั่งฮอร์โมนต่างๆลงมีผลทำให้กล้ามเนื้อลีบ กระดูกผุเปราะ อ่อนเพลีย การทรงตัวการ เคลื่อนไหวช้าลง

1.5.2 การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุเกิดจากสาเหตุหลาย ประการด้วยกัน ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

(1) เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความเปลี่ยนแปลงของอวัยวะ ต่างๆ มีผลทำให้ความจำเสื่อม ความนึกคิดต่าง ๆ แปรปรวนไป อารมณ์แปรปรวน บางรายมีอาการ ซึมเศร้า การลดการหลั่งฮอร์โมนน้อยลงทำให้มีผลต่ออารมณ์ ต่อจิตใจ เป็นต้น

(2) เกิดจากความเครียดทางจิตใจทางสภาวะสังคมที่มากกระทบการ เปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เสื่อมสมรรถภาพลงไป ทำให้สภาวะจิตใจห่อเหี่ยว เกิดความรู้สึกไม่ แข็งแรง ไม่กระฉับกระเฉงเหมือนเดิม สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่มากกระทบทำให้เกิดความเหงา วิตกกังวลหวาดระแวง

(3) เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เคยทำงานหรือประกอบอาชีพ ก็ต้องลดงานลงหรือเกษียณอายุ ทำให้มีเวลามากขึ้น เกิดความเหงา การพบเพื่อนน้อยลง เพื่อนคู่ชีวิต ตายจากไป ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเสียเหงา เดียวดาย เกิดอาการ น้อยใจ ท้อแท้ ต้องการที่พึ่ง ต้องการคนเข้าใจ คนให้กำลังใจ

1.5.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจพิจารณาจากการที่ผู้สูงอายุลดบทบาทภาระหน้าที่ จากการทำงาน จากครอบครัว จากเพื่อนฝูง จากชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาชีพการงาน จากการที่เคยมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานตลอดทั้งวัน และมีหน้าที่เป็นผู้นำของครอบครัว เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุ จำนวนมากต้องพักจากงานประจำ ไปสู่การมีเวลาว่างมากขึ้นกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตลดลง เสมือนตัวเองหมดความสำคัญลง

2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ จากการที่เคยทำงานมีรายได้ เมื่อเป็นผู้สูงอายุ งานอาจจะลดลงหรือต้องหยุดทำงาน จากการที่เคยมีรายได้มากก็อาจจะน้อยลงหรือไม่มีรายได้เลย ทำให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินดูแลต้องอยู่อย่างลำบากในเรื่องอาหารการกินและที่อยู่อาศัย

3) การเปลี่ยนแปลงกับสมาชิกในครอบครัว เมื่ออยู่ในวัยทำงานบุคคลมักจะมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมากมายใช้เวลาแต่ละวันอยู่นอกบ้าน แต่เมื่อสูงอายุหรือพักจากงานแล้วทำให้มีเวลาว่างอยู่กับบ้านมาก ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวกับเวลาว่าง และเมื่อต้องอยู่กับครอบครัวจำเจบางครั้งเกิดความหงุดหงิด เกิดความขัดแย้งถ้าไม่มีงานอดิเรกทำก็จะทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายเหมือนตนเองไม่มีคุณค่า

4) การเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมกับเพื่อนร่วมงาน เมื่อผู้สูงอายุพักจากหน้าที่การงานแล้ว ทำให้ขาดการร่วมสังคมกับเพื่อนร่วมงาน การยอมรับนับถือเมื่อครั้งยังมีตำแหน่งหน้าที่ ก็ลดลง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาชีพการงานและสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุแต่ละคน

5) การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เนื่องจากสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งครอบครัวเป็นลักษณะของครอบครัวขยาย ลูกหลาน พี่น้อง พี่ป้า น้าอา ปู่ย่า ตายาย จะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน แต่ปัจจุบันนี้สภาพเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนไป บุคคลจะมีครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว ผู้สูงอายุมักจะอยู่ตามลำพัง ไม่ได้อยู่ร่วมกับลูกหลาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกถูกทอดทิ้ง เดี่ยวดาย นอกจากนั้นการเลียนแบบสังคมตะวันตกยังทำให้เยาวชนคนหนุ่มสาวค่อนข้างจะอิสระ คิดว่าผู้สูงอายุควรจะอยู่เฉพาะผู้สูงอายุจะไม่เข้าใจสังคมสมัยใหม่ ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยมากขึ้น

สภาพความเปลี่ยนแปลงและปัญหาดังกล่าวนี้จะพบได้ในผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ในทุกสังคม ทุกประเทศ แม้ผู้สูงอายุในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน แต่อาจจะมีความละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละสังคม การที่ผู้สูงอายุต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ นั้น ทำให้ผู้สูงอายุนั้นต้องปรับตัวอย่างมาก ถ้าผู้สูงอายุได้รับความรู้ ได้รับความข้อมูลเพื่อการเตรียมตัว และ

เพื่อเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือดูแลจากผู้ใกล้ชิดเป็นอย่างดี ก็จะทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขในการดำเนินชีวิตวัยชราเพราะฉะนั้น ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารมิได้จำเป็นเฉพาะช่วงก่อนที่ผู้สูงอายุจะพ้นจากหน้าที่การงานหรือเกษียณอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ในการเตรียมตัว เตรียมความพร้อมเท่านั้น แต่จะมีความจำเป็นทุกช่วงเวลาตลอดด้วยของผู้สูงอายุเลยทีเดียว เพราะสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ความรู้ได้เห็นแนวทางในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ทุกขณะได้อย่างเหมาะสม ได้รู้วิธีการในการปรับตัว เช่น ได้ทราบว่าควรจะได้รับประทานอาหาร ใด อย่างไร ควรจะทำงานได้หนักขนาดไหน ถ้าต้องการมีรายได้เพิ่มเติมจะทำอย่างไรมีอาชีพหรือ กิจกรรมใดที่ผู้สูงอายุจะทำได้เพื่อเพิ่มพูนรายได้บ้าง ถ้าเจ็บป่วยไม่มีเงินรักษาจะติดต่อได้ที่ไหนรัฐ มีบริการใดให้แก่ผู้สูงอายุบ้าง ถ้าไม่มีบุตรหลานเลี้ยงดูจะทำอย่างไร ถ้าไม่มีที่อยู่อาศัยจะทำอย่างไร งานอดิเรกชนิดใดที่ผู้สูงอายุควรกระทำ จะรักษาสุขภาพอย่างไร จะปรับตัวให้เข้ากับบุตรหลาน ครอบครัวอย่างไร ตลอดจนถึงถ้าต้องการจะมีส่วนช่วยสังคมบ้างจะติดต่อได้ที่ใด เป็นต้น

ความรู้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุควรจะได้รับ เพราะจะเอื้อประโยชน์ ทั้งต่อตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว และผู้ใกล้ชิด อันที่จริงผู้สูงอายุเองต้องการจะช่วยเหลือตนเองต้องการจะพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดก่อน ก่อนที่จะไปเป็นภาระแก่บุตรหลาน นอกจากนั้น ผู้สูงอายุยังต้องการที่จะช่วยบุตรหลานช่วยครอบครัว และช่วยเหลือสังคมในสิ่งตนพึงจะกระทำได้อีกด้วย ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอที่เหมาะสมจะช่วยผู้สูงอายุให้ช่วยตนเองได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถช่วยลดภาระจากบุตรหลาน จากบุคคลที่เกี่ยวข้องและช่วยให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือคนอื่น ๆ ได้ตามที่ผู้สูงอายุต้องการอีกด้วย เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความรู้ การศึกษาข้อมูล ข่าวสาร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากสำหรับผู้สูงอายุ

อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งหลาย ทั้งแพทย์ นักจิตวิทยา นักวิชาการผู้สูงอายุ ต่างเห็นความจำเป็นของความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ควรให้แก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นในส่วนของผู้สูงอายุเองก็มีผลของการศึกษาของนัก การศึกษาหลายท่าน ที่เป็นสิ่งยืนยันว่าผู้สูงอายุก็เห็นความจำเป็นในเรื่องนี้เช่นกัน

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2557: (ออนไลน์)) ได้กล่าวถึงปัญหาของผู้สูงอายุที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่างๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีอาการเปลี่ยนแปลงทางสมองคือ โรคสมองเสื่อม โรคซึมเศร้า

2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแล อุปการะเลี้ยงดูอาจจะไม่มีรายได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ อาจจะไม่มีที่อยู่อาศัยทำให้ได้รับความลำบาก

3. ปัญหาทางด้านความรู้ ผู้สูงอายุอาจไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัยและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่

4. ปัญหาทางด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการ ตำแหน่งสูงซึ่งเคยมีอำนาจและบริวารแวดล้อม เมื่อเกษียณอายุราชการ อาจเสียดายอำนาจและตำแหน่งที่เสียไป เยาวชนและหนุ่มสาวหลายคนมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้สูงอายุ เห็นคนรุ่นเก๋าล้าสมัยพูดไม่รู้เรื่องและไม่มีประโยชน์

5. ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่และขาดความอบอุ่นจากลูกหลานอย่างเพียงพอ ทำให้รู้สึกเหงา อังว้าง และอาจจะมี ความวิตกกังวลต่าง ๆ เช่น กังวลว่าจะถูกลูกหลานและญาติ พี่น้องทอดทิ้ง กังวลในเรื่องความตาย ผู้สูงอายุมักมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง เช่น เศร้า เฉยเมย เอาแต่ใจตนเอง ผู้สูงอายุบางคนก็ยังมีความต้องการความสุขทางโลกีย์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยของตน ทำให้ได้รับความผิดหวัง

6. ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ปัญหาผู้สูงอายุที่น่าเป็นห่วงคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ในอดีตจะเป็นครอบครัวใหญ่ ที่เรียกว่า ครอบครัวขยาย ทำให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น และเกิดความอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ และลูกหลาน ในปัจจุบันครอบครัวคนไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองจะเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ ลูกหลานจะมาทำงานในเขตเมืองทิ้งพ่อแม่ให้เฝ้าบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการดูแล และได้รับความอบอุ่นดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

7. ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เยาวชนมีความกตเวทิต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ น้อยลง ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล ต้องอาศัยสถานสงเคราะห์คนชรา

ในอนาคตเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมแบบใหม่ สังคมไทยอาจกลายเป็นสังคมตะวันตกคือต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่มีการทดแทนบุญคุณ บุตรหลานโตขึ้นก็จะไม่เลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา

จากการศึกษาสภาพ และปัญหาของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่าความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ในวัยสูงอายุ อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เสื่อมถอยลดประสิทธิภาพลง เช่น ตาพร่ามัว หูไม่ค่อยได้ยิน หลงลืม การทรงตัว การเคลื่อนไหวช้าลง การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ อารมณ์แปรปรวนได้ง่าย บางรายมี

อาการซึมเศร้า ทำให้สภาวะจิตใจห่อเหี่ยว วิตกกังวลหวาดระแวง เกิดความเหงา การพบเพื่อนน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเจ็บเหงา เดียวดาย เกิดอาการน้อยใจ ท้อแท้ ต้องการที่พึ่ง ต้องการคนเข้าใจ คนให้กำลังใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุลดบทบาทภาระหน้าที่จากการงาน จากครอบครัว จากเพื่อนฝูง จากชุมชน ทำให้มีความรู้สึกเหมือนตัวเองหมดความสำคัญ ส่วนปัญหาของผู้สูงอายุที่สำคัญ ปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่างๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดูอาจจะไม่มีรายได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ปัญหาทางด้านความรู้ ผู้สูงอายุอาจไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาทางด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการ ตำแหน่งสูงซึ่งเคยมีอำนาจและบริวารแวดล้อม เมื่อเกษียณอายุราชการ อาจเสียอำนาจและตำแหน่งที่เสียไป และ ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ในปัจจุบันครอบครัวคนไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองจะเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ ลูกหลานจะมาทำงานในเขตเมืองทิ้งพ่อแม่ให้เฝ้าบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการดูแล และได้รับความอบอุ่นดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

1.6 กฎหมาย แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมาย แผน และนโยบายที่เกี่ยวข้อง ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่งเช่นกันดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการตลอดจนมีการกำหนดบทบาทภารกิจให้หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ มีรายละเอียดที่สรุปได้ ดังนี้

1.6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่จะต้องพัฒนาผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในด้านกฎหมาย มีสิทธิได้รับสวัสดิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมศักดิ์ศรีในขณะเดียวกัน รัฐบาลต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การจัดให้มี การออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา มีการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารการจัดบริการสาธารณะการบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจหน้าที่ของ

ตนเองโดยเฉพาะ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวมเป็นสำคัญ

1.6.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้มีการถ่ายโอนภารกิจ หน้าที่ งบประมาณ และความรับผิดชอบในการให้บริการทางสังคม(Social Services) ของรัฐบาลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดให้มีบริการด้านสาธารณสุข โภคที่สะดวกและปลอดภัย ส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการกีฬา การให้บริการการศึกษา การให้การสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ทานุบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และกิจการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศไว้ดังนี้ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยได้กำหนดพันธกิจในการดำเนินงานไว้ดังนี้

- (1) สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
- (2) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง
- (3) พัฒนารฐานการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
- (4) สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติในการดำเนินงาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทย 6 ประการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและ

พลังงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโต อย่างมี

คุณภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อ

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ในยุทธศาสตร์ที่ 1 และมียุทธศาสตร์ที่ 2 นับเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการดูแลผู้สูงอายุที่ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพและมีช่องทางเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย การเข้าถึงระบบสาธารณสุขปโภคพัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลในการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนตามสิทธิ และสามารถเข้าถึงบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน ตั้งแต่วัยเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัยควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียน ทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมสิ่งสำคัญในการที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จตามแผนนั้น ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติ มีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนแผนในระดับอื่นๆ ให้มีความเชื่อมโยง ชัดเจนและมีความเป็นรูปธรรม มีการสร้างสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผน คือ

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยบูรณาการแผนงาน แผนเงิน และแผนคน เข้าด้วยกัน โดยให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล หน่วยงานปฏิบัติจะเป็นผู้นำแผนไปดำเนินงานให้สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ 2 ด้าน คือ

ด้านการมีงานทำและการส่งเสริมการออม สนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเพื่อทำกิจกรรมด้านอาชีพโดยใช้ประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุ ที่สามารถกู้ยืมโดยมีเพดานให้กู้ยืมสูงถึง 30,000 บาท/รายส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุและคนพิการ โดยกำหนดให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมตามความสามารถ เช่น การทำงานแบบบางเวลา การทำงานชั่วคราว การทำงานแบบสัญญาระยะสั้น การขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุที่มีความชำนาญ เฉพาะด้านการส่งเสริมการออมและสร้างระบบประกันสุขภาพเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมั่นคง

ด้านสังคม เร่งลงทุนเพื่อปรับโครงสร้างระบบบริการสุขภาพที่มุ่งสู่การป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพสนับสนุนการปรับปรุงระบบบริการในทุกระดับอย่างเชื่อมโยง โดยเฉพาะระดับปฐมภูมิที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพเชิงลึกร่วมกับชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนาระบบส่งต่อการปรับระบบการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้เหมาะสมการจัดการจัดสรรเงินสงเคราะห์ในรูปแบบเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่แสดงความจำนงโดยการขอขึ้นทะเบียนตามภูมิลำเนาในแต่ละท้องถิ่นเน้นบทบาทของสถาบันทางสังคม ชุมชน การเป็นเครือข่ายในการคุ้มครองทางสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมการนำศักยภาพผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาสู่สังคม

1. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พ.ศ. 2553 ได้มีการระบุรายละเอียดการคุ้มครองผู้สูงอายุให้ได้รับสวัสดิการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อเป็นหลักประกันในด้านสิทธิและเสรีภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนการกำหนดสิทธิให้กับผู้ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุ

ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

มาตรา 22 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
- (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
- (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
- (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
- (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
- (9) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางแก้ไขปัญหาคกรอบครัว
- (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- (11) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนประกอบด้วยเป็นสำคัญการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานตามวรรคสองดำเนินการให้โดยไม่ คิดมูลค่าหรือ โดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนดการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานตามวรรคสอง

ดำเนินการให้โดยไม่ คัดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

มาตรา 27 ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิ ได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

2. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ,2557:(ออนไลน์)) ซึ่งให้ความสำคัญ ต่อวงจรชีวิต และ ความสำคัญกับทุกคนที่ส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง จัดเป็นแผนยุทธศาสตร์ซึ่งมีการกำหนดดัชนี กำหนดเป้าหมายและมาตรการไว้อย่างชัดเจน โดยมีระยะเวลา ที่เป้าหมายควรมีสัมฤทธิ์ผล มีลักษณะเป็นแผนรวมในระดับชาติ ซึ่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้กำหนดให้มีการติดตามการดำเนินงานตามแผน และได้มีการปรับปรุงใหม่ เป็นแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2552 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติแผนฉบับปรับปรุงนี้ เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 ซึ่งเป็นแผนที่ได้มีการกำหนดประเด็นมาตรการใหม่เพื่อให้รองรับและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ในประเด็นต่างๆ เช่น การสร้างวินัยการออมในทุกช่วงวัย การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสนับสนุนการดูแลระยะยาว ระบบและแผนเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ การสร้างเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ซึ่งได้มีการกำหนดให้หน่วยงานร่วมรับผิดชอบในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักและหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ชัดเจน

เพื่อเป็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีการกำหนด ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากร เพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ มีมาตรการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. มาตรการ หลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
2. มาตรการ การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. มาตรการ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ มีมาตรการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. มาตรการ ส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น
2. มาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
3. มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
4. มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
5. มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อที่เหมาะสม
6. มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1. มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
2. มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ
3. มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
4. มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน
 - (1) ปรับปรุงบริการสาธารณะทุกระบบ ให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กลุ่ม และบุคคล
 - (2) จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและทางสังคม รวมทั้งระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุ มากที่สุด โดยเน้นบริการถึงบ้าน และมีกลไกประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม
 - (3) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ โดยกระบวนการประชาคม
 - (4) เกื้อหนุนให้เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดบริการด้านสุขภาพและสังคมให้แก่ผู้สูงอายุที่สามารถใช้บริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานและค่าบริการที่เป็นธรรมร่วมด้วย
 - (5) รัฐมีระบบและแผนเพื่อการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ
 - (6) ส่งเสริมให้โรงพยาบาลของรัฐ และเอกชนมีบริการแพทย์ทางเลือก
 - (7) จัดคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลของรัฐที่มีจำนวนเตียงตั้งแต่ 220 เตียงขึ้นไป

ไป

**ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้าน
ผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ**

1. มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ
ระดับชาติ

2. มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

**ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์
ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ**

1. มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ
สำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่
ผู้สูงอายุ

2. มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุ
แห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

3. มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมี
ระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

**ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เรื่อง การคุ้มครองการ
ส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านการบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุข
ด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตด้านการประกอบอาชีพหรือ
ฝึกอาชีพที่เหมาะสม มีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้**

(1) จัดให้มีบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ที่ให้ความสะดวกและ
รวดเร็ว เป็นกรณีพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ ในหน่วยงานที่ให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข

(2) จัดบริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ

(3) จัดบริการการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา
ตามอัธยาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ

(4) จัดให้มีการพัฒนาความรู้ด้านผู้สูงอายุในหลักสูตรต่างๆ ตามความเหมาะสม

(5) จัดให้มีการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำ และเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์
ต่อผู้สูงอายุผ่านสื่อต่าง ๆ

(7) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้าน
ผู้สูงอายุ

(8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดมุมความรู้ ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

ที่ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนระดับตำบล

(9) ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกีฬา และนันทนาการ เพื่อผู้สูงอายุ

(10) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลดหย่อนค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ

ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

โดยมีวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และพันธกิจที่ใช้เป็นหลักยึดและตัวกำกับทิศทางยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานดังกล่าวในปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ไว้ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

คนไทยทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย เข้าถึงโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีคุณภาพทั่วถึงเท่าเทียม เป็นพลเมืองดี มีศักยภาพ และมีความพร้อมในการแข่งขันในระดับสากล

เป้าประสงค์

ประชาชนผู้รับบริการ ทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย มีความรู้ความสามารถรอบด้านเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ มีศักยภาพในการผลิตทางเศรษฐกิจ การสร้างสังคมคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และมีความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

พันธกิจ

สำนักงาน กศน. มีพันธกิจหลัก ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ส่งเสริม สนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชนอย่างหลากหลาย

3. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และภารกิจ ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติของหน่วยงาน สถานศึกษา รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ยุทธศาสตร์

3 ยุทธศาสตร์ที่หวังผลใน 3 เดือน

1. การเร่งปฏิรูปการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลทุกระดับในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบเงื่อนไขระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดย

1.1) การทบทวนและปรับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและสถานศึกษาทุกประเภททุกระดับ ตลอดจนหน่วยจัดบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่ให้ทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ “กศน.ตำบล” เป็นฐาน (สถานี) เดิมเพิ่มความรู้อยู่โดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง

1.2) การประเมิน ทบทวนและปรับกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพปัญหาความเร่งด่วนของแต่ละชุมชน ตลอดจนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง การพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง โดยยึดหลักประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน

1.3) กำกับและติดตามให้หน่วยงานและสถานศึกษาทุกระดับบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้นโยบายและแผน ตลอดจนระบบการกระจายอำนาจเป็นกลไกการดำเนินงานที่สำคัญ โดยมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้นโยบายและแผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงานนโยบายสู่การปฏิบัติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

1.4) การกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง โดยยึดหลักความคล่องตัวในการทำงาน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายการศึกษาที่มีคุณภาพ และความต่อเนื่องอย่างยั่งยืนของการเป็นภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

1.5) การเร่งรัดสร้างความเข้าใจกรรมการ กศน.จังหวัด กรรมการสถานศึกษา และกรรมการ กศน.ตำบล ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6) การเร่งรัดพัฒนาครู กศน.ตำบล ทุกคนให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเร่งรัดดำเนินการนำคู่มือการศึกษาหรือคู่มือการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของประชาชนผู้รับบริการให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นธรรมอย่างแท้จริง

3. การเร่งรัดปรับปรุงหลักสูตรแกนกลาง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา/หลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมนำความรู้ และปฏิบัติตนตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการมีส่วนร่วมในการสร้างความสมานฉันท์ และมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3 ยุทธศาสตร์ที่หวังผลใน 1 ปี

1. การเร่งรัดการกระจายโอกาสทางการศึกษา ให้สามารถเข้าถึงประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอย่างทั่วถึง ทุกกลุ่มอายุ ทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่มีลักษณะเฉพาะทางสังคม - ประชากรอย่างเสมอภาค และเป็นธรรมพร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งระบบโดย

1) การใช้แผนและการวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการทั้งการออกแบบกิจกรรม การนิเทศ การติดตามผล การปรับปรุง การพัฒนา และการตัดสินใจทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติและสามารถรายงานสรุปความก้าวหน้าเป็นรายไตรมาส และรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงานกฎหมาย ระบบการบริหารจัดการและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ

2) การนำสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลาย และมีคุณภาพมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษา และขยายโอกาสในการเข้าถึงการจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่หวังผลได้อย่างแท้จริง

3) การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยจัดบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน และแหล่งวิทยาการชุมชนทุกประเภทในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และมีการอนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ใช้ ต่อยอดสร้างสรรค์ และพัฒนา เพื่อความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีความคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล และมีจิตวิทยาศาสตร์

4) การปรับรูปแบบกิจกรรมและวิธีการดำเนินการจาก “บ้านหนังสืออัจฉริยะ” ไปสู่ “บ้านหนังสือชุมชน” และขยายการบริการให้กระจายครบทุกหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการทางการศึกษา/การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่และบริบทเฉพาะของหมู่บ้าน/ชุมชน แต่ละพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ การเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน และการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและความรู้ของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยเชื่อมโยงการทำงานเป็นเครือข่ายกับ กชน. ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5) การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการจัดบริการการศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับกลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ

6) การวางระบบการนิเทศการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความคล่องตัวในการจัดบริการการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนินการนิเทศจากระดับนโยบายสู่ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/ระดับสถานศึกษา และระดับหน่วยจัดบริการ อย่างเป็นระบบ

7) การกำหนดแนวทางและดำเนินการในข้อกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การศึกษาทางเลือก เป็นการศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษา และการเรียนรู้ของประชาชนผู้รับบริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมในการจัดของภาคส่วนต่างๆ อย่างกว้างขวาง

2. การกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์/แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์/แผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเป็นระบบ และสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกลไกหนึ่งที่มีพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบทบาทที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการนิเทศ กำกับติดตามและรายงานผลอย่างเคร่งครัด และปรับเปลี่ยนได้อย่างทันที่ตามนโยบายและสถานการณ์

3. การเร่งรัด ติดตาม ให้มีการพัฒนาหน่วยงาน สถานศึกษาและหน่วยงานจัดบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกแห่งทั่วประเทศ โดยยึดภารกิจหลักเป็นตัวตั้ง เพื่อให้มีศักยภาพ ในการนำนโยบายรัฐบาลและนโยบายที่เกี่ยวข้องสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านกำลังคน ทุกระดับ และทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว

จุดเน้นการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

1. จุดเน้นด้านประชากรกลุ่มเป้าหมาย

1) มุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีความเป็นธรรมให้กับประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ด้อย ผู้พลัด และผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ จำแนกประชากรกลุ่มเป้าหมายไว้ ดังนี้

(1) จำแนกตามช่วงอายุ มี 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับ แต่อยู่นอกระบบโรงเรียน (อายุ 6-14 ปี)
- 2) กลุ่มประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย

1.2.1 กลุ่มวันแรงงานอายุ 15-59 ปี เป็นกลุ่มวันแรงงานที่ให้ความสำคัญในการจัดบริการการเรียนรู้เป็นกลุ่มแรก

1.2.2 กลุ่มวัยแรงงานอายุ 40-59 ปี เป็นกลุ่มวัยแรงงานที่ให้ความสำคัญในการจัดบริการการเรียนรู้รองลงมา

3) กลุ่มผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อย โดยให้ความสำคัญในการจัดบริการการเรียนรู้จากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้

1.3.1 กลุ่มอายุ 60-69 ปี

1.3.2 กลุ่มอายุ 70-79 ปี

1.3.3 กลุ่มอายุ 80-89 ปี

1.3.4 กลุ่มอายุ 90 ปีขึ้นไป

(2) จำแนกตามคุณลักษณะเฉพาะทางสังคม – ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่โอกาสทางการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1) กลุ่มที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ จำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ 17 กลุ่มย่อย ดังนี้

2.1.1 กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เป็นกลุ่มที่มีโอกาสในการที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้อยกว่าคนปกติทั่วไป อันเนื่องมาจาก (1) ข้อจำกัดทางร่างกาย/จิตใจ/สติปัญญาหรือความสามารถในการเรียนรู้ (2) ข้อจำกัดทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ หรือความยากจนหรือ (3) ข้อจำกัดด้านการติดต่อสื่อสารอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางภาษา/วัฒนธรรมมี 3 กลุ่มย่อย ได้แก่

(1) กลุ่มผู้พิการ

(2) กลุ่มผู้ประกอบอาชีพแรงงานนอกระบบ

(3) กลุ่มชาติพันธุ์ (ชนกลุ่มน้อย)

2.1.2 กลุ่มผู้พลาดโอกาส เป็นกลุ่มที่พลาดโอกาสในการที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อันเนื่องมาจาก (1) ความไม่สามารถในการที่จะรับการศึกษา/การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง หรือไม่มีความประสงค์ที่จะรับการศึกษา การเรียนรู้จนจบหลักสูตรหรือระดับชั้นการศึกษาใดๆ ที่ผ่านมา (2) การย้ายถิ่น/เร่ร่อน หรือ (3) เงื่อนไข ข้อจำกัดเกี่ยวกับอายุมี 7 กลุ่มย่อย ได้แก่

(1) กลุ่มเด็ก/เยาวชนที่ออกกลางคันจากระดับการศึกษาภาคบังคับ

(2) กลุ่มผู้จบการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่ได้เรียนต่อ

(3) กลุ่มทหารกองประจำการที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ

- (4) กลุ่มเด็ก/เยาวชนเร่ร่อน/ไร้บ้าน
- (5) กลุ่มเด็ก/เยาวชน/ลูกกรรมกรก่อสร้าง
- (6) กลุ่มเด็ก/เยาวชนที่มีความพร้อมแต่ไม่ต้องการรับการศึกษาใน

ระบบปกติ

- (7) กลุ่มผู้สูงอายุ

2.1.3 กลุ่มผู้ขาดโอกาส เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อันเนื่องมาจาก (1) การอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยจากการก่อการร้าย/การก่อความไม่สงบบริเวณชายแดน (2) การอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกล หรือยากลำบากในการคมนาคมติดต่อสื่อสาร (3) การมีถิ่นพำนักอยู่ในต่างประเทศ (4) การถูกจำคุก คุมขังหรือจำกัดบริเวณตามคำพิพากษา หรือ (5) การไม่มีสิทธิภาพในฐานะพลเมืองไทย มี 7 กลุ่มย่อย ได้แก่

(1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยจากการก่อการร้าย การก่อความไม่สงบในบริเวณชายแดน

(2) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกลหรือยากลำบากในการคมนาคมติดต่อสื่อสาร

(3) กลุ่มคนไทยในต่างประเทศ

(4) กลุ่มผู้ต้องขัง

(5) กลุ่มเด็ก/เยาวชนในสถานพินิจ

(6) กลุ่มแรงงานต่างด้าว หรือแรงงานข้ามชาติ

(7) กลุ่มบุคคลที่ไม่มีทะเบียนราษฎร

2.2) กลุ่มที่ไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ จำแนกเป็น 4 กลุ่มย่อย ได้แก่

2.2.1 กลุ่มบุคคลผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น/ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน

2.2.2 กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.2.3 กลุ่มนักเรียน/นักศึกษาในระบบ โรงเรียนที่สนใจเติมเต็มความรู้

2.2.4 กลุ่มประชาชนทั่วไป

2. จุดเน้นด้านผู้จัดบริการและภาคีเครือข่าย

2.1 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภท คณะกรรมการ กศน.จังหวัด คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการ กศน.ตำบล และครู กศน.ตำบล ทุกคน ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 มีการประสานเชื่อมโยงการทำงานตามโครงสร้างภายในหน่วยงานกับภาคีเครือข่าย ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย และเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นเป้าหมายความสำเร็จในการทำงาน

2.3 กศน.ตำบล ทุกแห่งใช้แผนจุดภาคระดับตำบลเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ โดยมีข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ สภาพทางกายภาพของชุมชน ปัญหา/ความต้องการทางการศึกษาของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่ม แต่ละประเภท แหล่งวิทยากรชุมชน (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนการเงิน) เป็นต้น ทั้งนี้ให้มีการปรับปรุงข้อมูลดังกล่าวให้เป็นปัจจุบันทุกรอบปีงบประมาณ

3. จุดเน้นด้านผลสัมฤทธิ์

3.1 ผู้สำเร็จหลักสูตรหรือร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือกิจกรรมการศึกษา/การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3.2 ผู้สำเร็จหลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการในการดำเนินชีวิตและมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามยุทธศาสตร์และจุดเน้น

ความสำเร็จในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน มุ่งที่ผลลัพธ์หรือกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นสำคัญ มี 10 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

1. สัดส่วนประชาชนนอกระบบ โรงเรียนที่ได้รับการบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบแต่ละกลุ่มอายุต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

2. สัดส่วนประชาชนนอกระบบ โรงเรียนที่ได้รับการบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบกลุ่มที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ และกลุ่มที่ไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/เรียนรู้ต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

3. สักส่วนประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ได้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบในพื้นที่ชนบท/และพื้นที่เมืองต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

4. สักส่วนประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ได้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาตามอัยาศัยแต่ละกลุ่มอายุต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาตามอัยาศัยทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

5. สักส่วนประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ได้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาตามอัยาศัยกลุ่มที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ และกลุ่มที่ไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดในการเข้าถึง โอกาสทางการศึกษา/การเรียนรู้ต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

6. สักส่วนประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ได้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาตามอัยาศัยในพื้นที่ชนบท/และพื้นที่เมืองต่อจำนวนผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาตามอัยาศัยทั้งหมด และจำแนกรายประเภทกิจกรรม

7. สักส่วนผู้เรียน/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบแต่ละหลักสูตร/กิจกรรมที่จบหลักสูตรแต่ละระดับหรือแต่ละกิจกรรมต่อจำนวนผู้ลงทะเบียนเรียน/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบแต่ละหลักสูตร หรือแต่ละกิจกรรมทั้งหมด และจำแนกรายหลักสูตรหรือรายกิจกรรม

8. ร้อยละของผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคะแนนผลการสอบแต่ละภาคเรียนในวิชาคณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์/ภาษาอังกฤษ/ภาษาไทย ร้อยละ 55 ขึ้น ไปของคะแนนเต็มแต่ละวิชาดังกล่าว

9. ร้อยละของผู้จบหลักสูตรการศึกษา/การฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบแต่ละหลักสูตร ที่สามารถนำความรู้ หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ได้จริงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นๆ

10. ร้อยละของผู้รับบริการ/ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบ/การศึกษาตามอัยาศัยที่ยึดถือค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

2.1 ความหมายของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต เป็นคำที่มีการให้คำนิยามไว้ทั้งจากหน่วยงานและนักวิชาการศึกษา ที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้และมีการนำมาเผยแพร่ ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997: 1) ได้อธิบายว่าเป็นความสามารถอัน ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะ ซึ่งสามารถจัดการกับปัญหารอบๆ ตัว ให้ผู้รอดในสภาพ สังคมและวัฒนธรรมยุคปัจจุบัน ได้อย่างมีความสุขและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

กระทรวงสาธารณสุข (2541: 1) ให้ความหมายทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถ อันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆ ตัวในสภาพสังคม ปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติดบทบาท ชาย-หญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลของสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคมฯลฯ

กรมวิชาการ (2543: 6) ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความ ต้องการปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ร่วมสร้างสรรค์สังคม ให้เป็นสังคมที่มีสุขภาพดี

ทองคูณ หงษ์พันธ์ (2553: ออนไลน์) กล่าวว่า ทักษะชีวิต เป็นความสามารถ พื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องมี และใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่เป็น ภาระของสังคม เป็นลักษณะหรือความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา ซึ่งต้องเป็นทักษะภายในที่ช่วยให้ สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2556) ได้ให้ ความหมายของทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือปัญหารอบๆ ตัวที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ ตนเองดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้อย่างมีความสุข ได้กำหนดเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นในการ พัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขที่สอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ คือ 1.ด้านสุขภาพอนามัย 2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. ด้าน คุณธรรม จริยธรรม

องค์ประกอบของทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสถานที่ แต่ทักษะชีวิตที่จำเป็นที่สุดที่ทุกคนควรมี ซึ่งองค์การอนามัยโลก (ออนไลน์:2557) ได้สรุปไว้และถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต คือ

1. ทักษะการตัดสินใจ (Decision making) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ เช่น ถ้าบุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนเองที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสุขภาพ หรือความปลอดภัยในชีวิต โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกทางที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ
2. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข
3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และประเมินปัญหา หรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเราที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความชื่นชม การขอร้อง การเจรจาต่อรอง การตักเตือน การช่วยเหลือ การปฏิเสธ ฯลฯ
6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว
7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self awareness) เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรารู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐาน

ของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สติ ฝิว อาชีพ ฯลฯ ช่วยให้สามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา เกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่า หรือได้รับความเดือดร้อน เช่น ผู้ติดยาเสพติด ผู้ติดเชื้อเอชไอวี

9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ และความเศร้าโศก ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย และจิตใจได้อย่างเหมาะสม

10. ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress) เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถโดยรวมของบุคคล อันประกอบด้วย กระบวนการคิดวิเคราะห์และประเมินเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับตนเองในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล โดยนำข้อมูลจากการสะสมประสบการณ์มาใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อตัดสินใจและสามารถเลือกใช้ทักษะต่างๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ในการแก้ปัญหาและปรับตัวให้สามารถเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม จนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข โดยเน้นการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้กับผู้สูงอายุ ที่จัดโดย กศน.อำเภอ ต่างๆ ในจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ทักษะชีวิต พื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม

2.2 บทบาทของ กศน. ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

สำนักงาน กศน. (2556) ได้กำหนดเนื้อหาที่เป็นจุดเด่นในการพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตราย ที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รู้วิธีป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยอันตราย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเห็นคุณค่า รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษ และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ ในชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย รู้วิธีป้องกันไม่ให้ตนเอง ครอบครัวชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข สามารถปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคม

3. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ ให้ความหมาย การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในมาตรา 4 ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ.2551:3-4)

การศึกษานอกระบบ หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือ ฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของ กลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของ บุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

3.1 แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ยังได้ให้ความหมายของ คำว่า การศึกษานอกระบบ ไว้ดังนี้ “การศึกษานอกระบบ” หมายถึง การศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบ

ปกติ ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่มีการจำกัดพื้นฐานการศึกษาอาชีพประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะ การประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษาระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเงื่อนไข การสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษานอกระบบไว้ว่า “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี (2544: 93) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่าเป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนปกติ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน ได้แก่ ประชากรวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดัต่างๆ ตลอดจนประชากรที่มีวัยพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้วจนถึงผู้สูงอายุ

การศึกษานอกระบบหรือ Non – Formal Education (NFE) เกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ หมายถึง "การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่ไม่กรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก" โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบคือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency) (จรวายพร ธรณินทร์, 2550)

งานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ชัดเจน กิจกรรมการศึกษาดังกล่าว มีทั้งที่จัดกิจกรรมโดยเอกเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น หน่วยงานที่จัด

การศึกษานอกโรงเรียนนั้น เป็นทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง และหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนที่อาศัย การศึกษาเป็นเครื่องมือนำไปสู่ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ในทางทฤษฎีจึงได้นับเนื่องเอาการศึกษานอก โรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีส่วนเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นและต่อเนื่องกับ การศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็น ความหวังของวงการศึกษา และเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐในการพัฒนาคุณภาพของคนส่วนใหญ่ใน ประเทศได้

ลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษา ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็น ผู้รับบริการที่พลาดโอกาส จากการศึกษาในระบบ วัตถุประสงค์ของการศึกษามีความชัดเจน เช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ แต่จะมีข้อแตกต่างตรงที่ รูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา เรียน หรือฝึกอบรม มีความยืดหยุ่นและหลากหลายกว่า สนองตามสภาพความต้องการและศักยภาพ ในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น แต่ก็ยังคงมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่บริการแก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ อย่างทั่วถึงและเสมอภาคโดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นอุป สรรคต่อการรับการศึกษา โดยเป็นการจัดการศึกษาตามความต้องการของบุคคล ชุมชน ประเทศชาติ โดยมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีความรู้ในการ ประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุขตลอดจนสามารถ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

3.2 แนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความหมายการศึกษาตาม อัธยาศัยว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและ โอกาสโดยการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

สำนักงาน กศน. (2552) ให้ความหมายการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดย การศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชนชุมชน แหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อ เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มี หลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับ

ประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ และคณะ, (2554 : 33-34) ให้นิยามการศึกษาตามอรรถาธิบายว่า เป็นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกี่ยวพัน สื่อ แหล่งความรู้และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย

การจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายไม่มีรูปแบบการศึกษา หรือการเรียนรู้ที่ตายตัว ไม่มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบกิจกรรม หรือขอบข่ายสาระการเรียนรู้ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการ และแรงจูงใจใฝ่รู้ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม เราสามารถจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายได้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน การเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ พิพิธภัณฑ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดกลุ่มเสวนา หรือการอภิปราย กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และความรู้ต่างๆ ฯลฯ
2. ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย ได้แก่ สนับสนุนสื่อแก่หน่วยงานและแหล่งความรู้ต่างๆ
3. ส่งเสริมให้หน่วยงานเครือข่ายจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย เช่น ห้องสมุดในสถานที่ราชการ สถานประกอบการ ฯลฯ
4. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนา กลุ่มต่างๆ ตามความต้องการ และความสนใจ เช่น กลุ่มดนตรี กลุ่มสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน ฯลฯ

หลักการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย

1. จัดให้สนองกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศและวัย ตามความสนใจ และความต้องการ
2. จัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
3. จัดโดยวิธีหลากหลายโดยใช้สื่อต่างๆ
4. จัดให้ยืดหยุ่น โดยไม่มีรูปแบบใดๆ
5. จัดให้ทันต่อเหตุการณ์
6. จัดได้ทุกกาลเทศะ
7. จัดบรรยากาศ สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นผู้เรียนที่ต้องการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสโดยการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

4.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง รู้จักป้องกันโรค รู้จักการกินหรืออยู่ รู้จักการออกกำลังกายที่เหมาะสม

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะมีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อที่ใช้ชีวิตในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เรียนรู้ที่จะเข้าใจคนอื่น ๆ และไม่หงุดหงิด เครียดอยู่ตลอดเวลา เพราะสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะฟื้นฟูสมรรถภาพที่สูญเสียเสื่อมโทรมไปทั้งกายและใจ

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะใช้บริการต่างๆ ของรัฐได้ เช่น โรงพยาบาล อำเภอบริการการเดินทางหรือบริการอื่นๆ แม้แต่การใช้บริการของสถานสงเคราะห์ถ้าจำเป็น เพราะสภาพร่างกายจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามอายุจึงต้องเรียนรู้ที่จะใช้บริการเพิ่มขึ้น

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น บำเหน็จบำนาญ พิษณุกรรม ตลอดจนนิติกรรมสัญญาต่างๆ เพราะอย่างน้อยก็ยังมีสิทธิ์ในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่ต้องใช้กฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะต้องมีโอกาสชีวิตต่อไปอีก แม้ว่าเกษียณอายุจากงานที่เคยทำแล้วก็ตาม แต่หลายคนก็ยังต้องทำงานต่อเนื่องไปเรื่อยๆ แต่งานหนักก็ไม่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ จึงต้องเรียนรู้ที่จะทำอาชีพอีกต่อไป トラบไคที่ยังมีชีวิตอยู่ รายได้ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง ถ้าต้องอยู่ตามลำพัง การมีรายได้พอจุนเจือก็ทำให้ชีวิตพออยู่ได้ไม่เดือดร้อน

ผู้สูงอายุต้องเรียนรู้ที่จะร่วมกับคนอื่นๆ ที่ต่างวัยต่างทัศนคติและบางทีก็ต้องเรียนรู้ที่จะอยู่คนเดียวด้วย และที่สุดผู้สูงอายุก็ต้องเรียนรู้ที่จะตายไปอย่างสงบสุขด้วยใจที่งดงามไม่เป็นทุกข์

ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงจำเป็นและอำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุมาก ทั้งนี้เพราะเป็นการศึกษาเพื่อช่วยในการเตรียมตัวสำหรับผู้สูงอายุ ให้สามารถจัดการกับชีวิตในบั้นปลายของตนเองได้อย่างมีความสุขและสงบ ช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความทันสมัยอยู่เสมอสามารถรับทราบข้อมูลต่างๆ จากสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุซึ่ง สุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้สรุปไว้ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านรับการศึกษาความรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีพื้นฐาน การศึกษาน้อย เช่น ไม่เคยเข้าโรงเรียนหรือเคยเข้าโรงเรียน แต่ยังจบชั้นประถมศึกษา และจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนั้นยังพบผู้สูงอายุ บางส่วนซึ่งอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะไม่ได้เรียน เนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ ในสมัยของท่าน เช่น ไม่มีโรงเรียน โรงเรียนอยู่ห่างไกล ยากจนไม่มีเงินเล่าเรียน เป็นต้น หรืออาจจะเคยเรียนหนังสือมาแล้วแต่ลืมเนื่องจากไม่ค่อยได้มีโอกาสฝึกทักษะการอ่านเขียนในชีวิตประจำวัน

การที่ผู้สูงอายุยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ หรืออ่านไม่คล่อง หรือจบการศึกษาในระดับต่ำย่อมเป็นอุปสรรคต่อการได้รับหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

การที่ผู้สูงอายุยังมีการศึกษาน้อยและไม่ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเพียงพอเช่นนี้ มีผลต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อบุคคลย่างเข้าสู่อายุ จะต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ อารมณ์ ด้านอาชีพการงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสถานภาพทางสังคม และด้านการปรับตัว เป็นต้น

ในด้านสุขภาพร่างกาย ถ้าผู้สูงอายุไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของอวัยวะต่างๆ อาจจะทำให้เกิดความไม่แน่ใจ วิตกกังวล ปรับตัวไม่ถูก แต่ถ้าผู้สูงอายุได้รู้ ได้รับความรู้ข้อมูลบ้าง จะทำให้มีการเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในเรื่องของโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นั้น ถ้าผู้สูงอายุได้ทราบข้อมูลได้มีความรู้บ้างก็จะเตรียมพร้อมป้องกัน เตรียมการปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยงโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ รู้จักรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การออกกำลังกาย พักผ่อน ฯลฯ ได้อย่างเหมาะสม รู้จัก การปฏิบัติตนเมื่อเจ็บไข้ เช่น การไปปรึกษาแพทย์แทนการหาयरับประทานเองหรือการปล่อยปละละเลย ความรู้จะเป็นประโยชน์อย่างมากทั้งต่อผู้สูงอายุและครอบครัว โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ที่อยู่ในชนบทอยู่ห่างไกลจากแหล่งความรู้ข่าวสารข้อมูล จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะได้รู้ได้เข้าใจ ได้มีความรู้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

ในด้านอาชีพการงาน เนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุก็ต้องยุติการทำงาน ถ้าไม่มีการเตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนจะรู้สึกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ผู้สูงอายุหลายคนปรับตัวให้เข้ากับสภาพนี้ได้ยาก ถ้าผู้สูงอายุได้รับความรู้ได้รับคำแนะนำก็จะสามารถเตรียมความพร้อม เตรียมตัว เตรียมใจ และหาแนวทางไว้ล่วงหน้า เตรียมหางานอดิเรกหรืองานอาชีพอย่างอื่นที่ถนัดหรือมีความพร้อมไว้ล่วงหน้า เพื่อไม่ให้ความรู้สึกว่ามีความเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างกะทันหัน ผู้สูงอายุก็จะไม่รู้สึกว่าตัวเองไร้คุณค่า

ในด้านรายได้หรือเศรษฐกิจก็เช่นกัน ถ้าผู้สูงอายุได้รับความรู้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เช่น เตรียมในด้านของที่อยู่อาศัย เมื่อพ้นจากการทำงานไปแล้ว เตรียมในเรื่องของรายรับรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ถ้ามีการเตรียมที่ดี ผู้สูงอายุก็จะไม่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก ความรู้ข้อมูลข่าวสารไม่เพียงแต่จำเป็นสำหรับการเตรียมตัวของผู้สูงอายุเท่านั้น แม้แต่ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็มีความจำเป็น เช่น ในด้านเศรษฐกิจรายได้ ผู้สูงอายุที่ยังจำเป็นต้องหารายได้ที่ตรงกับความต้องการของตนเอง สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง และสอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบัน ความรู้ข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้ผู้สูงอายุปรับวิธีการช่องทางหารายได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในด้านบทบาทในครอบครัวและสถานภาพทางสังคม ทางด้านครอบครัวนั้นเมื่อผู้สูงอายุพ้นจากหน้าที่การงานก็ค่อนข้างจะเปลี่ยนสภาพการดำเนินชีวิตไป จากสภาพที่เคยออกจากบ้านไปทำงานทุกวันมาเป็นอยู่บ้านตลอดเวลา ซึ่งต้องอยู่กับภรรยา บุตร หลาน ญาติ พี่น้องอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวเข้ากับคนใกล้ชิดเหล่านี้ ปรับสภาพกิจวัตรประจำวันเพื่อไม่ให้รู้สึกเหงาไม่รู้สึกไร้ค่ากับเวลาที่ว่างที่มีอยู่ ถ้าผู้สูงอายุได้รับความรู้ได้รับคำแนะนำก็จะช่วยในการปรับตัวให้เหมาะสม แต่ถ้าไม่รู้วิธีการไม่ได้รับแนวทางความรู้บ้างเลยอาจจะทำให้ผู้สูงอายุทุกข์ใจ มีปัญหาขุนช่องหมองใจก็เป็นได้ สำหรับในด้านสถานภาพทางสังคมนั้น เมื่อผู้สูงอายุพ้นจากหน้าที่การงาน ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ขณะปฏิบัติงานอยู่ก็สิ้นสุดลง การติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ลูกน้องอาจจะลดลงไป บทบาทต่างๆลดลงไป ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ บางรายอาจจะรู้สึกว่ากะทันหันเกินไป รับสภาพได้ยาก ทำให้เกิดผลกระทบในทางจิตใจ ทางด้านความคิดของผู้สูงอายุ ถ้าผู้สูงอายุได้รับข้อมูลได้รับคำแนะนำ ได้รับความรู้ จะช่วยผู้สูงอายุในการปรับสภาพจิตใจ ปรับตัวให้เข้ากับสถานภาพที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถปรับสภาพบทบาทของตนในสังคม นำความรู้ความสามารถของตนที่มีอยู่มาใช้มีส่วนช่วยสังคมอีกทางหนึ่ง โดยไม่ยึดติดกับบทบาทหรืออำนาจที่เคยมีอยู่เดิม

สุมาลี สังข์ศรี (2556: 26) กล่าวไว้ว่า “ในวัยสูงอายุ การศึกษาหรือการเรียนรู้ก็ยังคงจำเป็น เพราะจะช่วยให้สามารถดูแลสุขภาพ พักผ่อน ทำงานอดิเรกได้อย่างเหมาะสม และปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามวัย”

จากการศึกษาความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่า สำหรับผู้สูงอายุ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ยังมีความจำเป็น มิได้จำเป็นเฉพาะช่วงก่อนที่ผู้สูงอายุ จะพ้นจากหน้าที่การงานหรือจะเกษียณอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ในการเตรียมตัว เตรียมความพร้อมเท่านั้น แต่จะมีความจำเป็นทุกช่วงเวลา ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุ ได้มีความรู้ ได้เห็นแนวทางในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทุกขณะได้อย่างเหมาะสม จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของนักจิตวิทยา แพทย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า ในวัยสูงอายุนี้เป็นวัยที่บุคคลมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากอีกช่วงหนึ่งของชีวิต การปรับตัวที่เหมาะสม การเตรียมความพร้อมที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ต้องเผชิญกับความทุกข์กายทุกข์ใจต่าง ๆ นานา ในการปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลง สิ่งหนึ่งซึ่งสามารถช่วยผู้สูงอายุได้อย่างมากก็คือการได้รับความรู้ ได้รับการศึกษา ได้ข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาเป็นแนวทาง ดังนั้นการศึกษาจึงยังมีความจำเป็น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้สูงอายุ

4.2 แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

Knowles, M.S. (1978) และ Jarvis, P. (1983) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ซึ่งครอบคลุมผู้ใหญ่ทุกวัยรวมถึงผู้สูงอายุด้วยว่า ลักษณะของผู้เรียนมีผลต่อการเรียนการสอนหลายประการ ผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้คือ

1. ความตั้งใจและความต้องการ ผู้เรียนผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุมาศึกษาหาความรู้เข้ามาเรียนด้วยความตั้งใจ และความต้องการต่าง ๆ กัน นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้แบ่งความต้องการ หรือแรงจูงใจของผู้ใหญ่ในการศึกษาไว้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1) เพื่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Goal Oriented) ผู้เรียนผู้ใหญ่ตั้งเป้าหมายไว้ เช่น เพื่อนำความรู้ไปแสวงหาอาชีพการงานที่ดีเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาดัง ๆ ฯลฯ

2) เพื่อกิจกรรมทางสังคม (Activity - Oriented) เนื่องจากความต้องการจะพบปะผู้คนต้องการจะมีเพื่อน ต้องการจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

3) เพื่อต้องการหาความรู้ (Learning Oriented) เรียนเพื่อต้องการรู้ในเรื่องที่สนใจต้องการรู้ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน

2. ความสนใจ ผู้เรียนผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุมีความสนใจหลายด้านที่ต้องทำไปพร้อมกัน (Various Interest/Responsibility) โดยมีภาระหน้าที่ที่จะต้องกระทำหลายอย่างซึ่งแตกต่างกัน

ไปจากเด็ก เด็กอาจจะมีหน้าที่เรียนอย่างเดียวกันแต่ผู้สูงอายุจะต้องประกอบอาชีพอยู่ มีภาระเกี่ยวกับครอบครัว เกี่ยวกับสังคมที่จะต้องรับผิดชอบไปพร้อมๆกัน ทำให้ไม่มีเวลามากสำหรับการเรียนรู้มากนัก

3. จุดมุ่งหมายของสิ่งที่ศึกษา ผู้เรียนผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีถ้าเขาเข้าใจเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียน

4. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์การดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะเรียนได้ดีถ้าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขา เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิต การดำเนินชีวิตประจำวัน

5. บรรยากาศในการเรียน ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีในบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ผู้สอนต้องช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองซึ่งผู้เรียนได้รู้จักมักคุ้นระหว่างกัน บรรยากาศแห่งการยอมรับการให้เกียรติยกย่อง

6. สถานที่และสภาพการณ์ในการเรียนรู้ ผู้เรียนผู้ใหญ่ชอบให้การจัดสถานที่เรียน การจัดสภาพการณ์การเรียนรู้ไม่เป็นทางการ เช่น การจัดโต๊ะเรียนควรเป็นลักษณะง่ายๆให้ทุกคนได้พบปะหารือกันได้ไม่ให้ความรู้สึกว่าเป็นวิชาการมากเกินไป

7. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผู้เรียนผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีถ้าได้มีส่วนร่วมในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ จะทำให้เกิดความกระตือรือร้น มีความสนใจ

8. ประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนผู้ใหญ่ต่างมีประสบการณ์เดิมมากน้อยล้วนเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ควรจะได้ นำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยนกันและส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งใหม่ เพราะผู้เรียนผู้ใหญ่จะโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิม

9. การเป็นผู้นำตนเอง (Self - Directing) ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเองได้ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความมั่นใจและเกิดความภาคภูมิใจ การจัดการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นำตนเองมากกว่าจะเป็นผู้ถ่ายทอดเองทั้งหมด

10. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานความรู้ ความคิด ความสนใจ ความต้องการ ทักษะสติ ความสามารถ ฯลฯ การจัดการเรียนการสอนควรให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล บางคนอาจเรียนเร็ว บางคนอาจเรียนได้ช้า

11. รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากแต่ละคนได้สั่งสมประสบการณ์มานานจนรู้ว่าตนเองจะเรียนได้ดีโดย

วิธีใด เช่น บางคนเรียนดีด้วยการลงมือปฏิบัติ บางคนด้วยการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ฯลฯ เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนควรให้เสรีภาพในการเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมแก่ตนเอง

12. การเสริมแรง ควรให้การเสริมแรงแก่พฤติกรรมที่ประสบความสำเร็จ ควรมีการเสริมแรงที่มากพอ

13. การจัดองค์ประกอบที่ไม่พึงประสงค์ ในการเรียนสอนผู้ใหญ่ นั้น ควรพยายามจัดและลดองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่สุขสบาย ความเหน็ดเหนื่อย ความเคร่งเครียด

14. ระยะเวลาของแต่ละบทเรียน บทเรียนแต่ละบทเรียนควรเป็นบทเรียนที่ค่อนข้างสั้นเพราะผู้ใหญ่จะเกิดความเหนื่อยเร็วกว่าเด็กหรือหนุ่มสาว

15. การกำหนดเป้าหมายระยะสั้นๆ การเรียนการสอนผู้ใหญ่ควรกำหนดเป้าหมายสั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายได้ แล้วผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจเกิดความมั่นใจที่จะเรียนต่อไป

16. การใช้เวลาเพียงพอ การเรียนการสอนผู้ใหญ่ควรจะให้เวลาแก่ผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจบทเรียนหรือประกอบกิจกรรมในบทเรียนนั้นๆ อย่างเพียงพอไม่เร่งรัด

17. การช่วยเหลือความบกพร่องทางร่างกาย ในกรณีผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก อาจมีความบกพร่องในการมองเห็นและการได้ยินเสียง ดังนั้นผู้จัดหรือผู้สอนต้องให้บริการความช่วยเหลือ เช่น แสงสว่างให้เพียงพอ ครุเสียงดังฟังชัด การเขียนหนังสือมีขนาดตัวหนังสือใหญ่ เป็นต้น

จากธรรมชาติของผู้เรียนผู้ใหญ่ว่าในทีนี้คือผู้สูงอายุ ผู้สอนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ จึงจะทำให้การเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จ

ส่วนวิธีการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุนั้น Jarivis,P.(1983) และสุนทร สุนันท์ชัย(2533) กล่าวว่าวิธีการให้ความรู้แก่ผู้เรียนผู้ใหญ่มีหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปวิธีการถ่ายทอดความรู้ได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. การให้ความรู้แบบกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท
 - 1.1 การให้ความรู้เป็นกลุ่มแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลาง
 - 1.2 การให้ความรู้เป็นกลุ่มแบบผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลาง
2. การให้ความรู้หรือการเรียนเป็นบุคคล
3. การให้ความรู้หรือการเรียนการสอนแบบชุมชน

1. การเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม เป็นสถานการณ์การถ่ายทอดความรู้ที่กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้เรียนมาพบกัน โดยมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน ผู้เรียนจะมาพบกันตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด ในช่วงเวลาที่แน่นอน ในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์กันและช่วยกันให้เกิดการเรียนรู้

การให้ความรู้โดยวิธีนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1.1 การให้ความรู้เป็นกลุ่มแบบครูเป็นศูนย์กลาง วิธีนี้วิทยากรเป็นผู้ดำเนินการ จัดกิจกรรมเป็นผู้ให้ความรู้ ให้ข้อมูลแก่ผู้เรียน วิทยากรเป็นผู้นำในกระบวนการเรียนรู้ วิธีการให้ความรู้ในกลุ่มนี้ได้แก่

1.1.1 การให้ความรู้โดยการบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีการที่วิทยากรเป็นผู้ให้ ข้อมูลให้เนื้อหาความรู้ อธิบายหรือสรุปเนื้อหาสาระแก่ผู้เรียน มักเป็นลักษณะการสื่อสารทางเดียว มากกว่า ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายมักไม่มีบทบาทมากนัก

1.1.2 การสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีการที่วิทยากรให้ความรู้ แก่ กลุ่มเป้าหมายโดยการแสดงหรือการกระทำเป็นรูปธรรม จะให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เรียน ได้ชัดเจนขึ้น เมื่อเทียบกับการบรรยาย

1.1.3 การให้ความรู้โดยการอบรม (Training) เป็นวิธีการที่วิทยากรเป็นผู้ให้ ข้อมูลให้เนื้อหาความรู้ อธิบายรวมถึงการสาธิตหรือแสดงให้ดูและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามมี ลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง

1.2 การให้ความรู้เป็นกลุ่มแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะเป็นผู้นำผู้ทำกิจกรรมเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้ระหว่าง กันเอง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน วิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำให้แนวทางการ สนับสนุนในลักษณะของ facilitator วิธีการให้ความรู้ในกลุ่มนี้ได้แก่

1.2.1 การอภิปราย (Discussion) การอภิปรายเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือปัญหาที่กำหนดขึ้น เป็นการฝึกให้ กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิด รู้จักใช้เหตุผล รู้จักตัดสินใจ กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ระหว่างกัน

1.2.2 การระดมพลังสมอง (Brainstorming) เป็นการเปิด โอกาสให้ กลุ่มเป้าหมายทุกคนได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ ข้อเสนอของ กลุ่มเป้าหมายทุกคนจะถูกบันทึก โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์หลังจากนั้นกลุ่มจึงช่วยกันประเมิน ข้อเสนอทั้งหมดเพื่อหาข้อสรุป หาแนวทางที่ดีที่สุด

1.2.3 การโต้วาที (Debate) เป็นการให้กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็น แสดงเหตุผลต่อประเด็นที่กำหนดโดยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน แต่ละฝ่ายจะหาเหตุผล หาหลักวิชามาได้แย้งกัน ในตอนท้ายจะเป็นการสรุปความคิดเห็นไม่มีฝ่ายใดแพ้ชนะ

1.2.4 การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) เป็นการสร้างสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไปอยู่ในเหตุการณ์คล้ายคลึงกับการแสดงละครนั่นเอง กลุ่มเป้าหมายจะได้ประสบการณ์ตรงเพราะได้ร่วมในเหตุการณ์ กลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งอาจจะร่วมแสดงอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้สอน หลังจากจบการแสดงจะมีการอภิปรายกลุ่มแล้ว วิทยากรสรุปในตอนท้าย

1.2.5 การสัมมนา (Seminar) ขึ้นตอนการสัมมนาประกอบด้วย การบรรยาย นำไปโดยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่สัมมนาเพื่อให้ความรู้เป็นพื้นฐานสำหรับอภิปรายร่วมกันต่อไป และอาจมีการบรรยายเพิ่มเติมโดยผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น จากนั้นเป็นการอภิปรายรวมกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยผู้ร่วมสัมมนาทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้

1.2.6 ทักษะศึกษา (Field Trips) เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายไปพบกับเหตุการณ์จริงสถานที่จริง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะได้รับประสบการณ์ตรง ก่อนทัศนศึกษาวิทยากรจะมีการกำหนดประเด็นให้กลุ่มเป้าหมายได้สังเกตได้ศึกษาหลังจากที่ไปศึกษาแล้ว จะมีการร่วมสรุป อภิปรายแสดงความคิดเห็นอีกครั้งหนึ่ง

1.2.7 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการที่กลุ่มเป้าหมาย จะได้รับความรู้เนื้อหาทางทฤษฎีจากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญก่อนแล้วจึงเป็นการฝึกปฏิบัติจริงเมื่อ ฝึกปฏิบัติเสร็จสิ้น กลุ่มเป้าหมายอาจจะได้ผลงานบางส่วนเพื่อนำไปเป็นแนวทางนำไปขยายผลต่อไป

2. การให้ความรู้หรือการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล วิธีการนี้นับว่าสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก เพราะกลุ่มเป้าหมายมีอิสระที่จะเลือกทำกิจกรรมที่ตนสนใจไม่ต้อง ขึ้นกับกลุ่มผู้เรียนสามารถกำหนดเวลาเรียนทำกิจกรรมได้เองโดยไม่กระทบกับใครสามารถเรียนเร็วหรือช้าได้ตามความสามารถของตน วิธีให้ความรู้หรือวิธีเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่การศึกษาโดยอิสระ การศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูป การเรียนหรือรับความรู้จากสื่อประเภทต่างๆ (การศึกษาทางไกล)

2.1 การศึกษาโดยอิสระ (Independent Study) การเรียนหรือการถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีนี้กลุ่มเป้าหมายจะได้รับอิสระในการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง โดยวิทยากรเป็นผู้กำหนดงานให้ วิทยากรอาจมอบหมายให้กลุ่มเป้าหมายคิดงานเองในกรอบของเนื้อหาวิชาหรืออาจกำหนดหัวข้อให้กำหนดแนวทางให้แล้ววิทยากรจะทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาชี้แนะเมื่อกลุ่มเป้าหมาย

ต้องการความช่วยเหลือ วิธีนี้ผู้เรียนได้คิดเองทำตนเองเลือกทำงานที่ตรงกับความต้องการ และความสนใจของตนเอง

2.2 การศึกษาบทเรียนสำเร็จรูป (Program Instruction) ในปัจจุบันนี้หน่วยงานผู้ให้การศึกษาได้จัดทำเนื้อหาแบบเรียนในเรื่องต่างๆ ในลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปซึ่งอาจทำให้รูปของเอกสารหรืออาจทำเป็นแผ่นดิสก์สำหรับเปิดในเครื่องคอมพิวเตอร์บทเรียนสำเร็จรูปนี้จะเป็นการให้เนื้อหาแต่ละตอนจะแทรกด้วยกิจกรรมหรือข้อความให้ผู้เรียนได้ประเมินความรู้ของตนเองจากการเรียนแต่ละหัวข้อก่อนจะเลื่อนไปเรียนหัวข้อต่อไป ผู้เรียนหรือผู้หาความรู้จะสามารถเรียนเป็นรายบุคคล เรียนได้เร็วช้าตามความพร้อมตามความสามารถของตนโดยไม่กระทบกับผู้อื่นสามารถกำหนดเวลาของตนเองได้ ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนจากสื่อตนเอง

2.3 การศึกษาโดยวิธีทางไกล (Distance Learning) หรือการรับความรู้จากประเภทต่างๆ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่วิทยากรและกลุ่มเป้าหมาย (ผู้เรียน) ไม่ได้มาพบกันโดยตรง วิทยากรจะถ่ายทอดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วีดีโอเทป คอมพิวเตอร์ ผู้เรียนจะเรียนด้วยตนเองจากสื่อใดสื่อหนึ่งหรือหลายๆ สื่อ โดยอาจเรียนที่บ้าน ที่ทำงาน หรือที่อื่นที่กลุ่มเป้าหมายสะดวก เรียนได้เมื่อมีความพร้อม มีเวลาว่าง ไม่ต้องไปเชื่อมโยงกับคนอื่น เรียนรู้ได้อย่างอิสระ

3. การให้ความรู้หรือการเรียนการสอนแบบชุมชน การเรียนการสอนแบบชุมชน อาจจะเป็นการเรียนการสอนแบบกลุ่ม หรือแบบรายบุคคลก็ได้ แต่ต่างจากการเรียนการสอนแบบกลุ่มหรือแบบรายบุคคลโดยทั่วไปตรงที่เริ่มจากชุมชน มุ่งช่วยแก้ปัญหาชุมชน วิทยากรจะร่วมกับประชาชน ในชุมชนช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แล้วจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จากนั้นร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหา วิธีการเรียนการสอนแบบชุมชน ได้แก่

3.1 การจัดแหล่งวิทยาการในชุมชน ในชุมชนควรจะมีการจัดแหล่งวิทยาการไว้ให้ประชาชนในชุมชน ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ได้ศึกษาหาความรู้ เช่น ที่อ่านหนังสือในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ห้องสมุด ศูนย์ข้อมูลในชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้นสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนอาจจะจัดสถานที่หรือห้องเฉพาะที่บริการให้ประชาชนมาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ของหน่วยงาน เช่น โรงเรียนอาจเปิดบริการห้องสมุดให้แก่ประชาชนในชุมชนด้วย หน่วยงานเกษตร สาธารณสุข ปศุสัตว์อาจจะเผยแพร่ความรู้โดยสื่อต่างๆ และจัดห้องให้ประชาชนมาศึกษาหาความรู้ได้

3.2 องค์กรในชุมชนจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชน วิธีนี้องค์กรในชุมชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันจัดการศึกษาในชุมชน โดยร่วมกับประชาชนวิเคราะห์ปัญหา จากนั้นหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกับประชาชน อาจจะเป็น

การเชิญผู้รู้มาให้ความรู้จากนั้นให้ประชาชนลงมือปฏิบัติ หน่วยงานและวิทยากรเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ

3.3 ประชาชนในชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน วิธีนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรท้องถิ่นจะส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน ร่วมวิเคราะห์ความต้องการปัญหาของชุมชนจากนั้นแจ้งความต้องการให้เจ้าหน้าที่ทราบ หน่วยงานจะเป็นผู้หาวิทยากรมาให้ความรู้หรือมาจัดกิจกรรมให้แก่คนในชุมชน โดยจะพยายามจะใช้ประโยชน์จากวิทยากรท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นมากที่สุดเพื่อช่วยแก้ปัญหาของชุมชน

ทั้งหมดนี้คือวิธีการในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้ใหญ่หรือการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนผู้ใหญ่ซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ออกจากโรงเรียนมานานแล้ว เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วหรือเป็นผู้ที่สูงวัยแล้ว ในทางปฏิบัติในการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่นั้นผู้จัดกิจกรรมมักจะใช้วิธีการหลายวิธีผสมผสานกัน โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุได้ เพราะผู้สูงอายุเป็นบุคคลในวัยผู้ใหญ่กลุ่มหนึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย หลักการและวิธีการดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้ในที่นี้ ผู้วิจัยขอจัดกลุ่มวิธีการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 การถ่ายทอดความรู้โดยที่ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายพบกับวิทยากร โดยตรงวิธีการในกลุ่มนี้มีมากมายได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การโต้เถียง การระดมพลังสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การสัมมนา การทัศนศึกษา การประชุม การฝึกปฏิบัติ การจัดการศึกษา โดยองค์กรชุมชน การจัดการศึกษาโดยประชาชนในชุมชนเอง

กลุ่มที่ 2 การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ วิธีนี้ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไม่ได้พบกับวิทยากรโดยตรง แต่จะรับความรู้ประสบการณ์ต่างๆจากเนื้อหาที่อยู่ในสื่อ ประเภทต่างๆ เทปเสียง คอมพิวเตอร์ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น

4.3 การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542, อ้างถึงใน สมเกียรติ รัตนบุรี 2550 : 20-22) ได้แบ่งกิจกรรมในยามว่างสำหรับผู้สูงอายุออกเป็นหลักใหญ่ๆ 3 ประการ คือ

4.3.1 กิจกรรมนันทนาการ ผู้สูงอายุสามารถทำได้ทุกช่วงอายุ ทำให้ร่างกายสดชื่น ทำหาย กระตุ้นเตือนเปลี่ยนแนวความคิดและได้สัมผัสกับคนอื่น รวมทั้งทำให้จิตใจของเราตื่นตัว อยู่เสมอและมีชีวิตชีวา ผู้สูงอายุควรทำในสิ่งที่ตนเองชอบ และตนเองมีทักษะหรือความถนัดเป็น

พิเศษ ทักษะในงานวิชาชีพอาจนำมาใช้ในกิจกรรมนันทนาการได้ ควรเลือกหลาย ๆ กิจกรรมและต้องมีเวลาพอด้วย

งานอดิเรก	เช่น	วาดรูป ทำอาหาร การจัดสวน งานช่างไม้ ทอผ้า ทำหุ่น
เกม	เช่น	บริดจ์ หมากรุก ปริศนาอักษรไขว้
กีฬา	เช่น	เดิน ว่ายน้ำ ขี่จักรยาน กอล์ฟ เทนนิส
ดนตรี	เช่น	เล่นดนตรี แต่งเพลง การขับร้องเพลง
ชมรม	เช่น	การเข้าชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมกีฬา ศาสนา การเมือง

ชมรมผู้สูงอายุ

การท่องเที่ยว เช่น การเขียนหนังสือคู่มือท่องเที่ยว ใ้คดีบรรยายในการ

ท่องเที่ยว

กิจกรรมค่านันทนาการในส่วนของบทบาทผู้สูงอายุนั้นมีได้หลายรูปแบบทั้งเป็นผู้กระทำเอง ทั้งเป็นงานอดิเรกและงานอาชีพ เป็นผู้ให้การปรึกษาแนะนำ หรือเป็นผู้สอนหรือเป็นผู้บรรยายพิเศษได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน ครอบครัวและสังคม

4.3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ เมื่ออยู่ในวัยผู้สูงอายุ การเรียนรู้ยังมีอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นความพึงพอใจหรือเพื่อการดำเนินกิจกรรมบางอย่างให้ได้รับความสำเร็จในแง่สุขภาพจิตการเรียนรู้จะเป็นการกระตุ้นจิตใจและการแลกเปลี่ยนความสนใจกับผู้อื่น เช่น การเรียนในระบบการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกระบบ การเรียนในมหาวิทยาลัยเปิด และการอบรมระยะสั้น ๆ ฯลฯ

4.3.3 กิจกรรมบริการผู้อื่น เนื้อแท้ของชีวิตอย่างหนึ่ง คือ การเสียสละและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมนอกเหนือไปจากทำให้แก่ตนเอง ครอบครัว โดยผ่านงานอาสาสมัคร ผู้สูงอายุอาจลงงานอาสาสมัครหลายๆ อย่างแล้วพิจารณาด้วยตนเองว่ากิจกรรมแบบไหนที่เหมาะสมกับตนเองที่สุด บริการอาสาสมัครมีหลายแนวทาง เช่น

บริการทางสุขภาพอนามัย หลายโรงพยาบาลมีองค์กรตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกิจการของโรงพยาบาลหรือสถานบริการอนามัย เช่น หาทุนเยี่ยมผู้ป่วย และช่วยผู้ป่วยในการทำกิจวัตรบางประการ

สังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งออกช่วยเหลือสังคมหรือประชาชนที่ทุกข์ร้อนด้วยเหตุต่างๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้

องค์กรการกุศล หรือองค์กรทางศาสนา องค์กรเหล่านี้ต้องการอาสาสมัครทำงานหลายด้าน เช่น งานหาทุน งานประสานงาน คนติดต่อ งานบริการที่ไม่ต้องอาศัยวิชาการขั้นสูง

ชมรมและสมาคม ผู้สูงอายุอาจเข้าร่วมชมรมหรือสมาคมได้ในหลายฐานะ เช่น เป็นผู้จัดการหรือประธาน ผู้สอน ผู้บริการหรือสมาชิก ในบรรดาสมาคม ชมรมหรือองค์กรต่างๆ ที่ดีที่สุด คือ สมาคมหรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่นเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุได้สัมผัสกับคนหนุ่มสาวทำให้ช่องว่างระหว่างวัยหายไป

กลุ่มการเมือง เหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่สนใจทางการเมือง

กลุ่มเฉพาะทาง เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้บริโภครวม กลุ่มสิทธิมนุษยชน

บทบาทตามวิชาชีพ เช่น เคยเป็นตำรวจอาจเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านเคยเป็นครูสอนหรืออาจบรรยายพิเศษ และเคยเป็นช่างอาจเปิดอบรมความรู้ด้านแก้ไขรถยนต์

ประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมบริการผู้อื่น

1. การได้เสียสละเช่นทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นเป็นการแสดงว่าผู้อื่นยังต้องการอาศัยท่าน

2. การช่วยเหลือผู้อื่นในการแก้ปัญหาของเขาจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับท่านน้อยลงโดยอัตโนมัติ

3. ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งมีสภาพเลวร้ายกว่าท่านในบางเรื่อง เช่น สุขภาพอนามัยจะช่วยให้ท่านพึงพอใจในตนเอง

4. การเสียสละต่อสังคมทำให้ภาพพจน์ของตนเองน่าพึงพอใจ

5. การเสียสละหรือบริการผู้อื่น จะทำให้มีสุขภาพจิตดีและพลอยทำให้สุขภาพกายดีด้วย

ผู้สูงอายุที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด ความคงอยู่ของสถานภาพก็จะมิมากขึ้นทำให้อัตมโนทัศน์เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และเมื่ออัตมโนทัศน์เป็นไปในทางบวกมากขึ้นเท่าใดความพึงพอใจในชีวิตก็จะมิมากขึ้นด้วย

เทเลอร์ (Taylor, 1983 : 556) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมบำบัดด้วยหนังสือ (Biblio Therapy) เป็นกิจกรรมที่ใช้หนังสือเป็นการป้องกันและรักษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ การอ่านหนังสือทำให้เกิดความเพลิดเพลินเกิดการเรียนรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ทันโลกทันต่อเหตุการณ์

2. กิจกรรมนันทนาการบำบัด (Recreation Therapy) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสร้างให้มนุษย์มีร่างกายจิตใจแจ่มใส ก่อให้เกิดความสุขความเพลิดเพลิน จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การวาดรูป ทำงานฝีมือ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ ดูกีฬา พบปะสังสรรค์ เป็นต้น

3. กิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุ รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มองตนเองอย่างมีคุณค่าต่อสังคม ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น อาสาสมัคร เป็นต้น

4. กิจกรรมศาสนา ศาสนาเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุผ่อนคลายจากความตึงเครียดแก้ปัญหาในเรื่องของชีวิต และนำชีวิตไปสู่ความสุขได้

จากการศึกษา การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่ากิจกรรมในยามว่างสำหรับผู้สูงอายุออกเป็นหลักใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

1. กิจกรรมนันทนาการ ผู้สูงอายุสามารถทำได้ทุกช่วงอายุ ทำให้ร่างกายสดชื่นทำหาย กระตุ้นเตือนเปลี่ยนแนวความคิดและได้สัมผัสกับคนอื่น รวมทั้งทำให้จิตใจของเรามีชีวิตชีวา

2. กิจกรรมการเรียนรู้ เมื่ออยู่ในวัยผู้สูงอายุ การเรียนรู้ยังมีอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นความพึงพอใจหรือเพื่อการดำเนินกิจกรรมบางอย่างให้ได้รับความสำเร็จในแง่สุขภาพจิตการเรียนรู้จะเป็นการกระตุ้นจิตใจและเป็นการแลกเปลี่ยนความสนใจกับผู้อื่น เช่นการเรียนในระบบการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกระบบ การเรียนในมหาวิทยาลัย เปิด และการอบรมระยะสั้นๆ ฯลฯ

3. กิจกรรมบริการผู้อื่น ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ มีจิตอาสาและชอบช่วยผู้อื่น มีความเสียสละและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมนอกเหนือไปจากทำให้แก่ตนเอง ครอบครัว

4. กิจกรรมศาสนา ศาสนาเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุผ่อนคลายจากความตึงเครียดแก้ปัญหาในเรื่องของชีวิต และนำชีวิตไปสู่ความสุขได้

4.4 สภาพทั่วไปของ จังหวัดกระบี่

4.4.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดกระบี่ ตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ.2415 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองปกาสัย และทรงพระราชทานนามว่า “เมืองกระบี่” เมื่อได้ประกาศตั้งขึ้นเป็นเมืองแล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งที่ทำการอยู่ที่ตำบลกระบี่ใหญ่ (บ้านตลาดเก่า) ต่อมาในปี พ.ศ.2418 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกเมืองกระบี่ ออกจากการปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และในปี พ.ศ.2443 ได้ย้ายที่ตั้งเมืองไปอยู่ตำบลปากน้ำ อยู่ใกล้ปากอ่าวเป็นร่องน้ำลึก เรือใหญ่สามารถเข้าเทียบท่าได้สะดวกเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้

4.4.2 ลักษณะทางกายภาพ

สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดขนาดเล็กที่มากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ การผสมผสานการดำรงชีวิตของผู้คนที่ต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา และความเชื่อที่แตกต่างอย่างกลมกลืน ตั้งอยู่ทางด้านฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ติดกับทะเลอันดามัน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงแผ่นดินประมาณ 814 กิโลเมตร มีพื้นที่ ทั้งหมด 4,708.512 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,942,820 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดพังงา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จดจังหวัดตรัง และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	จดจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดพังงา และทะเลอันดามัน

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดกระบี่ทางตอนเหนือประกอบด้วย เทือกเขายาวทอดตัวไปในแนวเหนือใต้สลับกับสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาด และลอนชัน มีที่ราบชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันตก บริเวณทางตอนใต้มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขากระจัดกระจาย สลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น ส่วนบริเวณทางตอนใต้สุด และตะวันตกเฉียงใต้ มีสภาพพื้นที่เป็นแบบ ลูกคลื่นลอนลาดจนถึงค่อนข้างราบเรียบ และมีภูเขาสูง ๆ ต่ำ ๆ สลับกันไป บริเวณด้านตะวันตกมี ลักษณะเป็นชายฝั่งติดกับทะเลอันดามัน ยาวประมาณ 160 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ จำนวน 154 เกาะ แต่เป็นเกาะ ที่มีประชากรอาศัยอยู่เพียง 13 เกาะ เกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะลันตา เป็นที่ตั้งของอำเภอเกาะลันตา และเกาะพีพี ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ติดอันดับของโลก

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดกระบี่ มีภูมิอากาศแบบมรสุมในเขตร้อน และได้รับอิทธิพลจากลม มรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีฝนตกชุกตลอดปีและมีเพียง 2 ฤดู

ฤดูร้อน เริ่มตั้งเดือนมกราคมจนถึงเดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมไปจนถึงเดือนธันวาคม

4.4.3 ข้อมูลการปกครองประชากร

เขตการปกครอง

จังหวัดกระบี่ มีเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น 8 อำเภอ 53 ตำบล 389 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 12 เทศบาลตำบล และ 48 องค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 2.1 แสดงพื้นที่ จำแนกตามเขตการปกครองรายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ห่างจากจังหวัด (กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล		อบต.
					เมือง	ตำบล	
เมืองกระบี่	648.552	-	10	59	1	1	7
เขาพนม	788.522	39	6	54	-	1	6
เกาะลันตา	339.843	109	5	36	-	1	5
คลองท่อม	1,042.531	42	7	68	-	4	5
อ่าวลึก	772.989	47	9	52	-	2	9
ปลายพระยา	433.367	75	4	35	-	1	4
ลี้ภัย	320.708	67	4	28	-	1	4
เหนือคลอง	362.00	17	8	57	-	1	8
รวม	4,708.512	-	53	389	1	12	48

จำนวนประชากรแยกเพศ ของเดือนกันยายน ปีพ.ศ. 2557

จังหวัดกระบี่ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 455,248 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 50.20 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 49.80

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนประชากรแยกเพศ รายอำเภอ

อำเภอ	ประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
เมืองกระบี่	55,471	58,112	113,583
เขาพนม	27,100	26,947	54,047
เกาะลันตา	16,816	16,390	33,206
คลองท่อม	38,069	37,469	75,550
อ่าวลึก	27,607	27,840	55,447
ปลายพระยา	19,328	18,950	38,278
ลำทับ	11,851	11,837	23,688
เหนือคลอง	30,467	30,994	61,461
รวม	226,709	228,539	455,248

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดกระบี่

4.4.4 ลักษณะทางสังคม

ด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชน สภาพสังคมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่เป็นครอบครัวใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ 61.63 % ศาสนาอิสลาม 38.03 % ศาสนาคริสต์ 0.24 % ศาสนาอื่นๆ 0.10 % โดยมีวัด 81 แห่ง ที่พักสงฆ์ 33 แห่ง มัสยิด 186 แห่ง โบสถ์คริสต์จักร 8 แห่ง ศูนย์อบรมจริยธรรมฯ 116 แห่ง และศูนย์พระพุทธศาสนาฯ 6 แห่ง และมีประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่สำคัญ การละเล่นพื้นบ้านลิเกป่า หนังตะลุง มโนราห์ ร้องเงี้ยวและเพลงตันหยง ประเพณีลอยเรือชาวเล งานประเพณีสารทเดือนสิบ เทศกาลกระบี่เบิกฟ้าอันดามัน เทศกาลลานตาแลันตา เทศกาลถือศีลกินเจ

คุณภาพชีวิตของคนกระบี่ จำแนกตามตัวชี้วัดข้อมูล จปฐ.

จังหวัดกระบี่ จัดเก็บข้อมูล จปฐ. และข้อมูลพื้นฐานทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง ปี 2557 จาก 8 อำเภอ จำนวน 88,833 ครัวเรือน 312,478 คน เพศหญิง 50.18 % เพศชาย 49.82 % ประชากร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.21 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือมัธยมศึกษา มีอาชีพส่วนมากร้อยละ 35.61 มีอาชีพทำสวน รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปและค้าขาย รายได้เฉลี่ยคนละ 84,625 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ยคนละ 51,162 บาทต่อปี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ รัตนบุรี (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาที่เทศบาลเมืองพัทลุงจัดให้อยู่ในระดับปานกลาง โดยเข้าร่วมที่ศูนย์ผู้สูงอายุ 2) ด้านความต้องการกิจกรรมการศึกษา ผู้สูงอายุต้องการความรู้ในด้านศาสนา วัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ ด้านสุขภาพตามลำดับ และต้องการเข้าร่วมกิจกรรม ณ ที่ศูนย์ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง พบว่าด้านประเภทกิจกรรมที่ควรจัดแก่ผู้สูงอายุได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพ ด้านศาสนา และวัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ ด้านสังคมและนันทนาการตามลำดับ โดยจัดที่ศูนย์ผู้สูงอายุ สำหรับผู้จัดกิจกรรมควรมีความรู้เฉพาะด้านตามกิจกรรม สำหรับสื่อในการจัดกิจกรรม ถ้าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ควรเขียนเป็นแบบสัมผัสภาพมีภาพประกอบ ถ้าเป็นการจัดกิจกรรมทางวิทยุโทรทัศน์ ควรเป็น เวลา 06.00-08.00 น. สำหรับการออกอากาศทางหอกระจายข่าว ผู้สูงอายุพร้อมที่อยู่รับฟังเวลา 06.00-07.00 น. มากที่สุด

สิงหา จันทริยวงษ์ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้สูงอายุในชนบทของประเทศในยุคระแสโลกาภิวัตน์มีสภาพโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 2 ประการ คือ 1) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต พฤติกรรม และ 2) องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสวัสดิการทางสังคม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ตามสภาพของบริบทพื้นที่ ประเด็นขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตทุกด้านจึงเป็นประโยชน์ต่อการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เพราะครอบครัวเป็นพื้นฐานทางสังคมที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุที่สุดและสอดคล้องกับวัฒนธรรมครอบครัวแบบภูมิภาคเอเชีย เพื่อให้ได้องค์ความรู้และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

สถิตย์พงษ์ มั่นหล้า (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพกายและความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้สูงอายุจำนวน 500 คน ซึ่งได้จากการจับสลากหมายเลขสมาชิกของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตยานนาวา

กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่น .088 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าไค-สแควร์ ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 66-70 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และยังอยู่กับคู่สมรส มีจำนวนสมาชิกในบ้าน 3-4 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งรายได้ทั่วไปได้จากการประกอบอาชีพของตนเอง และมีความเพียงพอกับรายจ่าย รายได้ของครอบครัวต่อเพิ่มมากกว่า 10,000 บาท 2) ผู้สูงอายุมีสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี แต่มีสุขภาพจิตอยู่ในระดับที่ดี มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับมาก มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมชุมชนและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่ 3.1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ประจำในปัจจุบัน และรายจ่าย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ยกเว้น เพศ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชนและวัฒนธรรม 3.2) ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ คือ ภาวะสุขภาพจิต มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ภาวะสุขภาพกาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมนันทนาการ 3.3) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วารุณี อินทร์กรด (2553) แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านตาขุน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุมีความเต็มถ้อยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ มีความต้องการใกล้เคียงกันคือต้องการสุขภาพแข็งแรง มีการดูแลเอาใจใส่ การมีส่วนร่วมทางสังคม มีรายได้ที่พอเพียง พบปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุน้อย มีความซ้ำซ้อนของโครงการซึ่งเกิดจากการขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ไม่ชัดเจน ในด้านงบประมาณ โครงการของเทศบาลตำบลบ้านตาขุนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุจะครอบคลุมในทุกด้าน แต่บางโครงการอาจไม่ได้จัดทำโดยตรงเนื่องจากปัญหางบประมาณ จึงได้สอดแทรกกิจกรรมอยู่ในโครงการเดียวกัน เช่น การจัดงานประเพณีสงกรานต์ โดยมีกิจกรรมการรดน้ำผู้สูงอายุ การแสดงบนเวที แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่น

อารดา วีระเกียรติคำจร (2554: 16) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านทัศนคติ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี โดยการที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีได้นั้น องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน จะต้องอยู่ในระดับดีเช่นกันซึ่งคะแนนเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านสังคม สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและ ปัจจัยด้านสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้แก่ ปัจจัยด้านสุขภาพ โดยปัจจัยด้านเพศนั้นไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ทองเพิ่ม จำศรี (2554) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแม่เฒ่า อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในแต่ละด้านพบว่าโดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสุขภาพโดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีสุขภาพกายอยู่ในระดับไม่ดี และด้านรายได้โดยเฉลี่ยผู้สูงอายุมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายซึ่งถือว่าอยู่ในระดับไม่ดี ในส่วนความพึงพอใจคุณภาพชีวิตโดยรวมนั้นผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับคุณภาพชีวิตของตนในปัจจุบัน

ภูมิจิตร์ วงศ์สถิต (2554) สถานภาพ ความต้องการของผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ พบว่าผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน แห้งรายได้ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตร และมีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 20 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ด้านสถานภาพร่างกายพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังออกกำลังกายทุกวัน และยังสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันรวมทั้งเดินทางไปทำธุระนอกบ้านเองได้ ด้านสถานภาพจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พอใจกับสภาพจิตใจ โดยรวมและยังรู้สึกว่าการมีชีวิตมีความหมายและมีคุณค่า ด้านสถานภาพความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเพื่อนที่ปฏิสัมพันธ์มากกว่า 10 คน ด้านสภาพแวดล้อมพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พอใจในสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมรอบๆตัว

ด้านความสามารถในการทำงาน พบว่าผู้สูงอายุ ยังมีความต้องการทำงานเพราะต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และต้องการรายได้ โดยส่วนใหญ่ต้องการทำงานช่วยเหลือสังคม

ศุภรัตน์ จำภา (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านอาชีพ และด้านสังคม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.49$) มีความต้องการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) รูปแบบการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการวิธีการจัดการศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆเป็นวิทยากรใช้ระยะเวลา 1-2 วัน ครั้งละ 4-6 ชั่วโมง ช่วงเวลา 09.00 -12.00 น. ในวันเสาร์-อาทิตย์ และการจัดกิจกรรมที่สาลาวั

2. การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษา พบว่าการจัดการศึกษาด้านสุขภาพกายควรมีการให้ความรู้ทางการแพทย์และการดูแลเบื้องต้น เกี่ยวกับโรคของผู้สูงอายุ

มยุรี พงษ์นาค (2555: 57-66) ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ปัจจัย ด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 2) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศรุดา ศรีสว่าง (2557) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลหลักหก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี (รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 กลุ่มระดับชาติ ด้านการศึกษา – Articles (ออนไลน์)) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการวางแผนจัดกิจกรรม ด้านการดำเนิน การจัดกิจกรรม ด้านการได้รับประโยชน์ และด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยในทุกๆ ด้าน 2) ปัญหา การมีส่วนร่วมเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านการจัดสรรเวลา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังไม่ตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วม 3) ความต้องการในการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยในทุก ๆ ด้าน และ 4) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย (1) ด้านการมีส่วนร่วม ในการวางแผน ได้แก่ การให้ความรู้แก่ชุมชนใน

เรื่องบทบาทหน้าที่ของชุมชนในการมีส่วนร่วม จัดเวที ที่ผู้สูงอายุสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และความต้องการ (2) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินการจัดกิจกรรม ได้แก่ การให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องขั้นตอนการจัดกิจกรรม ให้ชุมชนเป็น ตัวขับเคลื่อน ในการกระจายหน้าที่และความรับผิดชอบ ไปยังผู้สูงอายุตามความสามารถ และความสมัครใจ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ได้แก่ การให้ความรู้แก่ชุมชนถึงประโยชน์ที่ชุมชน ได้รับจาก การมีส่วนร่วม จัดประชุมเพื่อรายงานงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม และ (4) ด้านการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล ได้แก่ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการประเมินผล และเปิด โอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา สำหรับผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้หน่วยงานที่จัดการศึกษา นำแนวทางไปปรับใช้ในการจัดการศึกษาโดยหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ อาจ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1.ด้านสุขภาพอนามัย 2.ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4.ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ผู้จัดการศึกษาควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้สูงอายุ สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ และควรดำเนินการจัดอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย ตรงกับความ ต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และสามารถพัฒนาทักษะชีวิต ของตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ที่เหมาะสม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ยังมีการศึกษาวิจัยอยู่น้อย มาก ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและบริบทพื้นที่ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ 4 ประเด็น ได้แก่

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ

1.1.1 ผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่างๆ ทั้ง 8 อำเภอ ใน จังหวัดกระบี่ จำนวน 40,884 คน (แหล่งข้อมูล : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ 30 มิถุนายน 2556)

1.1.2 เจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ครูอาสาฯ ครู กศน.ตำบล จังหวัดกระบี่ จำนวน 75 คน

1.1.3 ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ในจังหวัดกระบี่

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

1.2.1 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 380 คน จังหวัดกระบี่ เลือจากสถิติผู้สูงอายุของตำบลที่มีมากที่สุดมา 8 ตำบล โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน(Krejcie and Morgan,1970 อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551,48-49)

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุของตำบลที่มีมากที่สุดมา 8 ตำบล ในจังหวัดกระบี่

ตำบล	จำนวนประชากรผู้สูงอายุ (คน)	ขนาดตัวอย่าง
ตำบลเขาคราม	1,328	55
ตำบลนาเหนือ	809	33
ตำบลปลายพระยา	2,016	83
ตำบลปกาสัย	1,444	60
ตำบลดินอุดม	703	29
ตำบลคลองยาง	624	26
ตำบลเขาพนม	1,263	52
ตำบลคลองท่อมใต้	1,025	42
รวม	9,212	380

1.2.2 เจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จำนวน 16 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2.3 ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ด้านผู้สูงอายุ ผู้วิจัย เลือก ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลคลองท่อมใต้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลคลองพน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม ตัวแทนชมรม ผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน โดยเลือกประธานผู้สูงอายุ จากตำบลคลองท่อมใต้ และ ตำบลปลายพระยา ตัวแทน ครูอาสาฯ จำนวน 2 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด

2.1.1 สำหรับผู้สูงอายุ

2.1.2 สำหรับเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สภาพการรับความรู้ และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สภาพการรับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ สอบถามเกี่ยวกับปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสถานที่ ด้านกิจกรรมที่จัด ด้านสื่ออุปกรณ์ และด้านบุคลากรที่จัดกิจกรรม เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ความต้องการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ในปัจจุบันด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ สอบถามเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมที่ควรจัด สถานที่จัดกิจกรรม สถานที่จัดบริการหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ บุคคลที่จัดกิจกรรมแต่ละด้าน ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

2.2 แบบสอบถาม สำหรับเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มานานเท่าไร

ตอนที่ 2 ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมในด้านต่างๆ และปัญหาในเข้าร่วมกิจกรรม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อควรพัฒนาในการจัดกิจกรรม สถานที่จัดกิจกรรม กิจกรรมทักษะชีวิตที่ควรจัด รูปแบบการจัดกิจกรรม ประเภทของกิจกรรมด้านต่างๆ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบ		คะแนน
มากที่สุด	ให้	5
มาก	ให้	4
ปานกลาง	ให้	3
น้อย	ให้	2
น้อยที่สุด	ให้	1

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

2.2.1 จากการศึกษาตำรา เอกสารข้อมูลแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ข้อมูลที่ศึกษามาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

2.2.2 สร้างแบบสอบถามที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน สำหรับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โครงสร้าง และการใช้ภาษา ความเหมาะสม ของคำถาม และรูปแบบของแบบสอบถาม

2.2.3 นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน สำหรับตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา การใช้ภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity) เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขคำถามอีกครั้งหนึ่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.4 คำนวณ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC (Index Of Item Objective Congruence) ซึ่งแต่ละข้อคำถามต้องได้ค่า IOC ตั้งแต่ค่า 0.5 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, 117) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นๆ ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ทั้งตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ของแบบสอบถาม

2.2.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ส่วนแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา

2.2.6 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามหาค่าความเที่ยง (Reliability) และหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบัก ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบสอบถาม ผู้สูงอายุ เท่ากับ 0.93

2.2.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้เวลาเก็บข้อมูล 3 เดือน ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น สอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ประชุมบุคลากร ตำบลที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด ทั้ง 8 ตำบล ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 ขอความอนุเคราะห์ ครู อาจารย์ ครู กศน. ตำบล ในการเก็บข้อมูล ผู้สูงอายุ ใน ตำบลที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดมา 8 ตำบล

3.3 ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจในขั้นตอนการแจกแบบสอบถาม และการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม กรณีผู้สูงอายุที่อ่าน –เขียน ไม่คล่องผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

3.4 ส่วนเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ

4.1.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

4.1.2 ตอนที่ 2 สภาพการรับความรู้การร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในปัจจุบัน ประกอบด้วย

ตอนที่ 2.1 สภาพการรับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2.2 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลคะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับวิธีการที่ได้รับความรู้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

4.1.3 ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับวิธีการที่ต้องการการรับรู้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

4.1.4 ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบสอบถาม สำหรับเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

4.2.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ วิเคราะห์โดยการค่าร้อยละ

4.2.2 ตอนที่ 2 ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แปลคะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2.3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลคะแนนโดยใช้ค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์การแปลคะแนน ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. จัดสนทนากลุ่ม ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ด้านผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมา จัดทำเป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อขอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลคลองท่อมใต้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลคลองพน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุ โดยเลือกประธานผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน จากตำบลคลองท่อมใต้ และตำบลปลายพระยา ตัวแทนครูอาสาสมัคร จำนวน 2 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 2 คนรวมทั้งสิ้น 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยจัดสัมมนา เป็นเวลา 1 วัน เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัย แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่

ตอนที่ 2 สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพการรับความรู้ ของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ได้รับความรู้ในปัจจุบัน ของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

3.1 ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ต้องการ ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 4 แนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

4.1 ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

4.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

ตอนที่ 5 จัดสนทนากลุ่ม ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ด้านผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่ (n=380)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	145	38.2
	หญิง	235	61.8
	รวม	380	100
2.	อายุ		
	60-69 ปี	176	46.3
	70-79 ปี	151	39.7
	80-89 ปี	42	11.1
	90 ปีขึ้นไป	11	2.9
	รวม	380	100
3.	ศาสนาที่นับถือ		
	พุทธ	272	71.6
	อิสลาม	108	28.4
	รวม	380	100
4.	จบการศึกษาในระดับใด		
	ต่ำกว่าระดับประถม	113	29.7
	ประถมศึกษา	176	46.3
	มัธยมศึกษาตอนต้น	29	7.6
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	32	8.4
	ปริญญาตรี	25	6.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	5	1.3
	รวม	380	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
5.	การประกอบอาชีพ		
	รับจ้าง	84	22.1
	ค้าขาย	59	15.5
	เกษตรกรรม	110	28.9
	ข้าราชการบำนาญ	36	9.5
	ไม่ประกอบอาชีพแล้ว	91	23.9
	รวม	380	100
6.	สถานะทางครอบครัว		
	สมรส	208	54.7
	โสด	45	11.8
	ม่าย	102	26.8
	หย่าร้าง	25	6.6
	รวม	380	100
7.	บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย		
	อยู่ร่วมกับสามี/ภรรยา	193	50.8
	อยู่ลำพังคนเดียว	33	8.7
	อยู่กับบุตร	123	32.4
	อยู่กับญาติ	29	7.6
	อื่นๆ	2	.5
	รวม	380	100
8.	พร้อมร่วมกิจกรรมการศึกษาใด		
	ด้านสุขภาพอนามัย	181	47.6
	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	49	12.9
	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	61	16.1
	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	89	23.4
	รวม	380	100

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุ จำนวน 380 คน เพศหญิง ร้อยละ 61.8 และ เพศชาย ร้อยละ 38.2 ส่วนใหญ่มีอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 46.3 รองลงมา มีอายุระหว่าง 70-79 ปี ร้อยละ 39.7 และน้อยที่สุด 90 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.9 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 71.6 รองลงมา ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 28.4

การศึกษา ส่วนใหญ่ ศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 46.3 รองลงมา ระดับต่ำกว่า ระดับประถม ร้อยละ 29.7 และน้อยที่สุด สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.3

การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 28.9 รองลงมา ไม่ประกอบ อาชีพแล้ว ร้อยละ 23.9 และน้อยที่สุด ข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 9.5

สถานะทางครอบครัว ส่วนใหญ่ สมรส ร้อยละ 54.7 รองลงมา เป็นม่าย ร้อยละ 26.8 และ น้อยที่สุด หย่าร้าง ร้อยละ 6.6

บุคคลที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย คือ อยู่ร่วมกับสามี/ภรรยา ร้อยละ 50.8 รองลงมา อาศัยอยู่ กับบุตร ร้อยละ 32.4 และน้อยที่สุด อยู่กับญาติ ร้อยละ 7.6

ผู้สูงอายุ มีความพร้อมร่วมกิจกรรมการศึกษา ส่วนใหญ่ ด้านสุขภาพอนามัย ร้อยละ 47.6 รองลงมา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ร้อยละ 23.4 และน้อยที่สุด ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ 12.9

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ที่จัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอรรถศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ (n=16)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	9	56.3
	หญิง	7	43.8
	รวม	16	100.0
2.	อายุ		
	20-30 ปี	1	6.3
	31-40 ปี	12	75.0
	41-50 ปี	1	6.3
	51-60 ปี	2	12.5
	รวม	16	100.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
3.	ระดับการศึกษา		
	ปริญญาตรี	10	62.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	6	37.5
	รวม	16	100.0
4.	ตำแหน่ง		
	ครู กศน.ตำบล	8	50
	ครูอาสาสมัคร	8	50
	รวม	16	100
5.	ประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ		
	3-5 ปี	1	6.3
	6-10 ปี	6	37.5
	มากกว่า 10 ปี	9	56.2
	รวม	16	100.0

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่จำนวน 16 คน เพศหญิง ร้อยละ 43.8 และ เพศชาย ร้อยละ 56.3 ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 75 รองลงมา มีอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 12.5 และ น้อยที่สุดมีอายุ 20-30 และ 41-50 ร้อยละ 6.3 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.5 รองลงมา ระดับ สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 37.5 ตำแหน่งครู กศน.ตำบล ร้อยละ 50 ครูอาสาสมัคร ร้อยละ 50 ประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มากกว่า 10 ปี ร้อยละ 56.2 รองลงมา 6-10 ปี ร้อยละ 37.5 และ น้อยที่สุด 3-5 ปี ร้อยละ 6.3

**ตอนที่ 2 สภาพการรับความรู้และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น
3 ส่วนดังนี้**

ส่วนที่ 1 สภาพการรับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความรู้ที่ได้รับ
1.	ด้านสุขภาพอนามัย			
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย	3.51	1.38	มาก
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน	3.45	1.40	ปานกลาง
	1.3 การออกกำลังกาย	3.34	1.38	ปานกลาง
	1.4 การใช้ยารักษาโรค	3.43	1.33	ปานกลาง
	1.5 การตรวจสุขภาพ	3.36	1.35	ปานกลาง
	รวม	3.42	1.24	ปานกลาง
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน			
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย	3.46	1.28	ปานกลาง
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	3.34	1.25	ปานกลาง
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย	3.32	1.28	ปานกลาง
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม	3.33	1.30	ปานกลาง
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.35	1.36	ปานกลาง
	รวม	3.36	1.16	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความรู้ที่ได้รับ
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.45	1.41	ปานกลาง
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.29	1.25	ปานกลาง
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา	3.34	1.29	ปานกลาง
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.24	1.18	ปานกลาง
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้	3.19	1.23	ปานกลาง
	รวม	3.30	1.14	ปานกลาง
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม			
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	3.64	1.59	มาก
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	3.28	1.35	ปานกลาง
	4.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด	3.37	1.35	ปานกลาง
	4.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด / ฝึกสมาธิ	3.31	1.35	ปานกลาง
	4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	3.28	1.35	ปานกลาง
	รวม	3.39	1.29	ปานกลาง
	รวมทุกด้าน	3.37	1.13	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของสภาพความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านสุขภาพอนามัยสภาพความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 รองลงมา คือการเลือกอาหารรับประทานค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และน้อยที่สุด ด้านการออกกำลังกาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสภาพความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้

เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 รองลงมา คือความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 และน้อยที่สุด คือความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสภาพความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 รองลงมา คือการร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และน้อยที่สุด กิจกรรมปลูกต้นไม้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม สภาพความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 รองลงมา คือ การเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือการเข้ามัสยิด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และน้อยที่สุด การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.4 จำนวน และค่าร้อยละของวิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ที่	รายการ	บรรยาย		สาริต		จากสื่อ		ดูงาน		ฝึกปฏิบัติ	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	ด้านสุขภาพอนามัย										
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย	239	62.9	55	14.5	38	10.0	14	3.7	34	8.9
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน	196	51.6	107	28.2	52	13.7	3	.8	22	5.8
	1.3 การออกกำลังกาย	149	39.2	116	30.5	63	16.6	10	2.6	42	11.1
	1.4 การใช้ยารักษาโรค	190	50.0	85	22.4	48	12.6	16	4.2	41	10.8
	1.5 การตรวจสุขภาพ	157	41.3	87	22.9	57	15.0	16	4.2	63	16.6
	รวม	931	49.0	450	23.70	258	13.57	59	3.10	202	10.63

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	รายการ	บรรยาย		สาธิต		จากสื่อ		ดูงาน		ฝึกปฏิบัติ	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน										
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย	240	63.2	59	15.5	57	15.0	8	2.1	16	4.2
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	212	55.8	81	21.3	55	14.5	16	4.2	16	4.2
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร	195	51.3	75	19.7	66	17.4	10	2.6	34	8.9
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการรอม	222	58.4	68	17.9	48	12.6	13	3.4	29	7.6
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	211	55.5	77	20.3	44	11.6	13	3.4	35	9.2
	รวม	1080	56.84	360	18.95	270	14.21	60	3.165	130	6.84
3	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม										
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	281	73.9	44	11.6	38	10.0	5	1.3	12	3.2
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	212	55.8	95	25.0	42	11.1	23	6.1	8	2.1
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา	212	55.8	69	18.2	68	17.9	13	3.4	18	4.7
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	227	59.7	64	16.8	51	13.4	21	5.5	17	4.5
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้	183	48.2	88	23.2	40	10.5	17	4.5	52	13.7
	รวม	1115	58.68	360	18.95	239	12.58	79	4.16	107	5.63
4	ด้านคุณธรรม จริยธรรม										
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	252	66.3	70	18.4	35	9.2	9	2.4	14	3.7
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	211	55.5	105	27.6	36	9.5	14	3.7	14	3.7

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	รายการ	บรรยาย		สาธิต		จากสื่อ		ดูงาน		ฝึกปฏิบัติ	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4.3	การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด	191	50.3	74	19.5	64	16.8	14	3.7	37	9.7
4.4	การสวนมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ	187	49.2	98	25.8	36	9.5	23	6.1	36	9.5
4.5	การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา	160	42.1	86	22.6	52	13.7	38	10.0	44	11.6
	รวม	1001	52.68	433	22.79	223	12.26	98	5.16	145	7.63
	รวมทุกด้าน	4127	54.30	1603	21.10	990	13.02	296	3.90	584	7.68

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของวิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ มากที่สุด คือ การบรรยาย ร้อยละ 54.30 รองลงมา คือ การสาธิต ร้อยละ 21.10 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 3.90 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านสุขภาพอนามัยวิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย ร้อยละ 49.05 รองลงมา คือ การสาธิต ร้อยละ 23.70 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 3.10

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินวิธีการที่ได้รับความรู้ มากที่สุดคือการบรรยาย ร้อยละ 56.84 รองลงมา คือการสาธิต ร้อยละ 18.95 และน้อยที่สุด คือการศึกษาดูงาน ร้อยละ 3.90

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย ร้อยละ 58.68 รองลงมา คือ การสาธิต ร้อยละ 18.95 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 4.16

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม วิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุดคือ การบรรยาย ร้อยละ 52.68 รองลงมา คือ การสาธิต ร้อยละ 22.79 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 5.16

ส่วนที่ 3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ 3.1 ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ 3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

3.1 ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ (n=380)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ปัญหา
1	ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุที่จัดคือ			
	1.1 การเดินทางไม่สะดวก	2.22	1.21	น้อย
	1.2 มีเวลาว่างน้อย	2.49	1.09	น้อย
	1.3 สายตาไม่ดี	2.47	1.24	น้อย
	1.4 หูไม่ดี	2.44	1.17	น้อย
	1.5 มีโรคประจำตัว	2.41	1.19	น้อย
	รวม	3.27	1.17	ปานกลาง
2	ปัญหาด้านสถานที่จัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง			
	2.1 สถานที่คับแคบ	2.21	1.14	น้อย
	2.2 โต๊ะเก้าอี้ไม่เหมาะสม	2.68	1.08	ปานกลาง
	2.3 สิ่งแวดล้อมไม่ดี	2.46	1.14	น้อย
	2.4 ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ	2.62	1.19	ปานกลาง
	2.5 ไกลเกินไป	2.46	1.08	น้อย
	รวม	3.15	1.10	ปานกลาง
3	ปัญหาด้านกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างไร			
	3.1 มีให้เลือกน้อย	2.35	1.03	น้อย
	3.2 ไม่น่าสนใจ	2.61	1.11	ปานกลาง
	3.3 ซ้ำซาก	2.43	.97	น้อย
	3.4 ไม่ตรงกับความสนใจ	2.46	1.03	น้อย
	3.5 ไม่ตรงเวลาที่เข้าร่วม	2.40	1.14	น้อย
	รวม	2.86	1.02	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ปัญหา
4	ปัญหาด้านสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็น อย่างไร			
4.1	สื่อ/อุปกรณ์มีน้อย	2.49	.757	น้อย
4.2	สื่อ/อุปกรณ์ไม่น่าสนใจ	2.33	1.028	น้อย
4.3	สื่อ/อุปกรณ์ไม่ตรงเนื้อหาสาระ	2.34	1.075	น้อย
4.4	สื่อ/อุปกรณ์ไม่แข็งแรง	2.39	1.149	น้อย
4.5	สื่อ/อุปกรณ์เสี่ยงอันตราย	2.23	1.047	น้อย
	รวม	2.97	1.10	ปานกลาง
5	ปัญหาด้านเนื้อหาสาระที่จัดเป็นอย่างไร			
5.1	ไม่น่าสนใจ	2.47	1.09	น้อย
5.2	มากเกินไป	2.56	.96	น้อย
5.3	น้อยเกินไป	2.37	1.03	น้อย
5.4	ยุ่งยากไม่เข้าใจ	2.26	.96	น้อย
5.5	ไม่ตรงกับความต้องการ	2.38	1.14	น้อย
	รวม	2.95	1.05	ปานกลาง
6	ปัญหาด้านบุคลากรที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างไร			
6.1	ขาดความรู้ ความชำนาญ	2.33	1.08	น้อย
6.2	มีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาน้อย	2.43	1.06	น้อย
6.3	บุคลากรมีน้อย	2.57	1.05	ปานกลาง
6.4	มีมนุษยสัมพันธ์น้อย	2.28	1.14	น้อย
6.5	มีกิริยา มารยาทไม่สุภาพ	2.12	1.06	น้อย
	รวม	2.86	1.06	ปานกลาง
	รวมทุกด้าน	3.01	.91	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุที่จัด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มีเวลาว่างน้อยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 รองลงมา คือ สายตาไม่ดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 และน้อยที่สุด คือ การเดินทางไม่สะดวก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22
2. ปัญหาด้านสถานที่จัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ โต๊ะเก้าอี้ไม่เหมาะสมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 รองลงมา คือ ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 และน้อยที่สุด คือ สถานที่คับแคบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.21
3. ปัญหาด้านกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่น่าสนใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 รองลงมา คือ ไม่ตรงกับเวลาที่จะเข้าร่วม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 และน้อยที่สุด คือ มีให้เลือกน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35
4. ปัญหาด้านสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สื่อ/อุปกรณ์มีน้อยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 รองลงมา คือ สื่อ/อุปกรณ์ไม่แข็งแรงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 และน้อยที่สุด คือ สื่อ/อุปกรณ์เสียงอันตรายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23
5. ปัญหาด้านเนื้อหาสาระที่จัดเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มากเกินไปค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 รองลงมา คือ ไม่น่าสนใจค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 และน้อยที่สุด คือ ยุ่งยากไม่เข้าใจค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26
6. ปัญหาด้านบุคลากรที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรมีน้อยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 รองลงมา คือ มีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาน้อยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 และน้อยที่สุด คือ มีกิจกรรมขาดไม่สุภาพค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12

3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ (n=16)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
1.	การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ที่ผ่านมามีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด			
1.1	ความเหมาะสมด้านสถานที่	3.94	.772	มาก
1.2	ความเหมาะสมด้านบรรยากาศของสภาพแวดล้อม	4.06	.574	มาก
1.3	ความเหมาะสมด้านจำนวนบุคลากรและเจ้าหน้าที่	4.19	.655	มาก
1.4	ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร	3.56	.727	มาก
1.5	ความเหมาะสมด้านสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้	3.87	.718	มาก
1.6	ความเหมาะสมด้านความรู้และกิจกรรมที่จัดให้	3.87	1.02	มาก
1.7	ความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.13	.619	มาก
	รวม	3.94	.587	มาก
2.	ปัญหาการเข้าร่วมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไปเนื่องมาจากสาเหตุแต่ละอย่าง มากน้อยเพียงใด			
2.1	สุขภาพไม่ดี	4.13	.885	มาก
2.2	การเดินทางไม่สะดวก	3.50	1.09	ปานกลาง
2.3	ไม่ทราบข้อมูลการจัด	2.44	1.45	ปานกลาง
2.4	ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม	2.56	1.09	ปานกลาง
2.5	ไม่ชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น	2.38	1.50	น้อย

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
2.6	ลูกหลานไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สูงอายุ	2.37	1.40	น้อย
2.7	ไม่มีใครแนะนำวิธีเข้าร่วมกิจกรรม	2.31	1.44	น้อย
	รวม	2.81	.996	ปานกลาง
3.	การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป มี ปัญหาในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด			
3.1	อาคารสถานที่ไม่อำนวย	2.88	1.31	ปานกลาง
3.2	อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ	3.00	1.09	ปานกลาง
3.3	บุคลากรสำหรับกิจกรรมไม่เพียงพอ	2.94	1.06	ปานกลาง
3.4	ผู้จัดกิจกรรมขาดความรู้และประสบการณ์	2.88	1.31	ปานกลาง
3.5	ด้านงบประมาณ	3.06	1.18	ปานกลาง
3.6	ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น	2.75	1.23	ปานกลาง
3.7	การจัดทำหลักสูตร	2.56	1.20	ปานกลาง
	รวม	2.86	1.08	ปานกลาง
	รวมทุกด้าน	3.20	.680	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ที่ผ่านมามีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความเหมาะสมด้านจำนวนบุคลากรและเจ้าหน้าที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมา คือความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

2. ปัญหาการเข้าร่วมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไปเนื่องมาจากสาเหตุแต่ละอย่างมากร้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สุขภาพไม่ดีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมา คือ การเดินทางไม่สะดวกค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และน้อยที่สุด คือ ไม่มีใครแนะนำวิธีเข้าร่วมกิจกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 2.31

3. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป มีปัญหาในแต่ละเรื่องมากร้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงบประมาณค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 รองลงมา คือ อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 และน้อยที่สุด คือ การจัดทำหลักสูตรค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56

ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรม (n=380)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความต้องการ
1.	ด้านสุขภาพอนามัย			
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย	3.78	.819	มาก
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน	3.90	.861	มาก
	1.3 การออกกำลังกาย	3.85	.928	มาก
	1.4 การใช้ยารักษาโรค	3.54	1.073	มาก
	1.5 การตรวจสุขภาพ	3.46	1.119	ปานกลาง
	รวม	3.70	0.96	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความต้องการ
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน			
2.1	ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกัน สาธารณภัย	3.57	1.43	มาก
2.2	ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ในชุมชน	3.45	1.22	ปานกลาง
2.3	ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร	3.25	1.42	ปานกลาง
2.4	ความรู้เกี่ยวกับการออม	3.22	1.30	ปานกลาง
2.5	ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.51	1.27	มาก
	รวม	3.39	1.13	ปานกลาง
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
3.1	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.69	1.41	มาก
3.2	ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.49	1.35	ปานกลาง
3.3	การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา	3.31	1.44	ปานกลาง
3.4	ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.43	1.58	ปานกลาง
3.5	กิจกรรมปลูกต้นไม้	3.16	1.42	ปานกลาง
	รวม	3.41	1.20	ปานกลาง
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม			
4.1	ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	3.67	1.33	มาก
4.2	ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	3.49	1.19	ปานกลาง
4.3	การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด	3.45	1.22	ปานกลาง
4.4	การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ ฝึกสมาธิ	3.55	1.35	มาก
4.5	การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	3.55	1.16	มาก
	รวม	3.54	1.10	มาก
	รวมทุกด้าน	3.51	1.09	มาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านสุขภาพอนามัยความต้องการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการเลือกอาหารรับประทานค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 รองลงมาคือการออกกำลังกาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และน้อยที่สุด การตรวจสุขภาพค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินความต้องการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และน้อยที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับการออมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความต้องการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 รองลงมา คือความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และน้อยที่สุด คือ กิจกรรมปลูกต้นไม้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และน้อยที่สุด คือ การเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือ การเข้ามัสยิดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.8 จำนวน และค่าร้อยละของวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ

ที่	รายการ	บรรยาย		สาธิต		จากสื่อ		ดูงาน		ฝึกปฏิบัติ	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	ด้านสุขภาพอนามัย										
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย	163	42.9	89	23.4	33	8.7	16	4.2	79	20.8
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน	96	25.3	134	35.3	60	15.8	16	4.2	74	19.5
	1.3 การออกกำลังกาย	50	13.2	92	24.2	81	21.3	12	3.2	145	38.2
	1.4 การใช้ยารักษาโรค	128	33.7	120	31.6	50	13.2	26	6.8	56	14.7
	1.5 การตรวจสุขภาพ	66	17.4	86	22.6	52	13.7	16	4.2	160	42.1
	รวม	503	26.5	521	27.42	276	14.54	86	4.52	514	27.06
2	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน										
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย	177	46.6	66	17.4	89	23.4	3	.8	45	11.8
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	104	27.4	108	28.4	95	25.0	15	3.9	58	15.3
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร	101	26.6	98	25.8	111	29.2	20	5.3	50	13.2
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม	103	27.1	107	28.2	55	14.5	22	5.8	93	24.5
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	103	27.1	111	29.2	53	13.9	18	4.7	95	25.0
	รวม	588	30.96	490	25.80	403	21.2	78	4.10	341	17.69
3	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม										
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	180	47.4	49	12.9	86	22.6	29	7.6	36	9.5
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	122	32.1	99	26.1	68	17.9	69	18.2	22	5.8
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา	26	6.8	60	15.8	76	20.0	54	14.2	164	43.2

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ที่	รายการ	บรรยาย		สาธิต		จากสื่อ		ดูงาน		ฝึกปฏิบัติ	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
3.4	ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	136	35.8	74	19.5	58	15.3	84	22.1	28	7.4
3.5	กิจกรรมปลูกต้นไม้	48	12.6	27	7.1	41	10.8	15	3.9	249	65.5
	รวม	512	26.94	309	16.28	329	17.32	251	13.20	499	26.28
4	ด้านคุณธรรม จริยธรรม										
4.1	ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	131	34.5	68	17.9	78	2	516	16	4.2	87
4.2	ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	70	18.4	101	26.6	84	22.1	13	3.4	112	29.5
4.3	การเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือการเข้ามัสยิด	69	18.2	74	19.5	90	23.7	10	2.6	137	36.1
4.4	การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ	48	12.6	109	28.7	59	15.5	25	6.6	139	36.6
4.5	การเข้าร่วมกิจกรรมวัดสำคัญทางศาสนา	62	16.3	83	21.8	46	12.1	20	5.3	169	44.5
	รวม	380	20.00	43.5	22.90	357	18.78	84	4.42	644	33.92
	รวมทุกด้าน	1983	26.1	1755	23.1	1365	17.96	499	6.56	1998	26.3

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ของผู้สูงอายุ มากที่สุด คือ ฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 26.3 รองลงมา คือ การบรรยาย ร้อยละ 26.1 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 6.56 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ด้านสุขภาพอนามัยวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การสาธิต ร้อยละ 27.42 รองลงมา คือ ฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 27.06 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 4.52

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย ร้อยละ 30.96 รองลงมา คือ การสาธิต ร้อยละ 25.80 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 4.10

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย ร้อยละ 26.94 รองลงมา คือ ฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 26.28 และน้อยที่สุด คือ การศึกษาคูงาน ร้อยละ 13.20

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม วิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุดคือฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 33.92 รองลงมา คือการสาธิต ร้อยละ 22.90 และน้อยที่สุด คือการศึกษาคูงาน ร้อยละ 4.42

ตอนที่ 4 แนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

4.1 ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อแนวทางในการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ (n=380)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
1	ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประเภทใดบ้าง			
1.1	ด้านสุขภาพอนามัย	3.68	1.62	มาก
1.2	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.50	1.21	ปานกลาง
1.3	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.51	1.21	มาก
1.4	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	3.52	1.27	มาก
	รวม	3.55	1.18	มาก
2	การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุโดยการประชุม อบรม หรือสาธิต ท่านมีความต้องการให้จัดที่ใด			
2.1	กศน.ตำบล	3.64	1.34	มาก
2.2	ห้องสมุดประชาชน	3.36	1.28	ปานกลาง
2.3	วัด	3.39	1.36	ปานกลาง
2.4	ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน	3.55	1.28	มาก
2.5	สำนักงานเทศบาล	3.52	1.23	มาก
	รวม	3.49	1.10	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
3	ช่องทางที่ต้องการรับบริการข่าวสารข้อมูลที่เป็น ประโยชน์			
	3.1 วิทยุชุมชน	3.50	1.21	ปานกลาง
	3.2 ห้องสมุดประชาชน	3.52	1.27	มาก
	3.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.50	1.21	มาก
	3.4 กศน.ตำบล	3.68	1.62	มาก
	รวม	3.55	1.18	มาก
4	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน สุขภาพอนามัย ควรเป็นใคร			
	4.1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	3.67	1.41	มาก
	4.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน	3.63	1.25	มาก
	4.3 นายแพทย์	3.48	1.32	ปานกลาง
	4.4 พยาบาล	3.51	1.25	มาก
	4.5 ครู กศน.	3.47	1.27	ปานกลาง
	รวม	3.55	1.15	มาก
5	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรเป็น ใคร			
	5.1 ทหาร/ตำรวจ	3.95	1.19	มาก
	5.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน	3.43	1.18	ปานกลาง
	5.3 ผู้นำชุมชน	3.52	1.05	มาก
	5.4 พยาบาล	3.38	1.06	ปานกลาง
	5.5 ครู กศน.	3.47	.86	ปานกลาง
	รวม	3.48	1.02	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
6	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็น ใคร			
	6.1 ทหาร/ตำรวจ	3.49	1.31	ปานกลาง
	6.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน	3.34	1.13	ปานกลาง
	6.3 ผู้นำชุมชน	3.50	1.23	มาก
	6.4 เจ้าหน้าที่ป่าไม้	3.67	1.23	มาก
	6.5 ครู กศน.	3.51	1.18	มาก
	รวม	3.45	1.08	ปานกลาง
7	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุด้าน คุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นใคร			
	7.1 พระ/ผู้นำศาสนาอิสลาม	3.73	1.46	มาก
	7.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน	3.47	1.12	ปานกลาง
	7.3 ผู้นำชุมชน	3.34	1.22	ปานกลาง
	7.4 ผู้สูงอายุในท้องถิ่น	3.55	1.19	มาก
	7.5 ครู กศน.	3.39	1.27	ปานกลาง
	รวม	3.50	1.06	มาก
8	ท่านคิดว่าช่วงเวลาที่ท่านสามารถเข้าร่วม กิจกรรมในแต่ละด้านควรเป็นอย่างไร			
	8.1 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00 น. -12.00 น.	3.60	1.01	มาก
	8.2 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. -16.00 น.	3.72	1.07	มาก
	8.3 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00 น. -16.00 น.	3.33	1.09	ปานกลาง
	8.4 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00 น. -12.00 น.	3.43	1.14	ปานกลาง
	8.5 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 13.00 น. -16.00 น.	3.44	1.13	ปานกลาง
	7.6 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00 น. -16.00 น.	3.28	1.20	ปานกลาง
	รวม	3.41	.95	ปานกลาง
	รวมทุกด้าน	3.49	1.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นต่อแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประเภทใดบ้าง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านสุขภาพอนามัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และน้อยที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

2. การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุโดยการประชุม อบรม หรือสาธิต ท่านมีความต้องการให้จัดที่ใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือกสน. ตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 รองลงมา คือศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และน้อยที่สุด คือ ห้องสมุดประชาชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36

3. ช่องทางที่ต้องการรับบริการข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือกสน.ตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 รองลงมา คือห้องสมุดประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และน้อยที่สุด คือวิทยุชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

4. ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย ควรเป็นใคร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และน้อยที่สุด คือ ครู กสน. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47

5. ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรเป็นใคร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือทหาร/ตำรวจค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือผู้นำชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และน้อยที่สุด คือพยาบาลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38

6. ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรเป็นใคร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา คือครู กสน. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และน้อยที่สุด คือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34

7. ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นใคร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

คือพระ/ ผู้นำศาสนาอิสลามค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 รองลงมา คือผู้สูงอายุในท้องถิ่นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และน้อยที่สุด คือผู้นำชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34

8. ท่านคิดว่าช่วงเวลาที่ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละด้านควรเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 และเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.00 น.ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 รองลงมา คือ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00 น.-12.00 น. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และน้อยที่สุด คือวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00 น. - 16.00 น. ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28

4.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ (n=16)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
1.	การที่จะให้ผู้สูงอายุสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ให้มากขึ้นควรพัฒนาในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด			
1.1	พัฒนาด้านอาคาร สถานที่ และบรรยากาศ	3.38	1.14	ปานกลาง
1.2	พัฒนาด้านหลักสูตรการจัดกิจกรรม	3.38	.957	ปานกลาง
1.3	พัฒนาด้านบุคลากรให้มีประสบการณ์และความรู้ในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ	3.44	1.03	ปานกลาง
1.4	พัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรม	3.44	1.03	ปานกลาง
1.5	ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุรับทราบในการจัดกิจกรรม	3.44	.629	ปานกลาง
1.6	จัดบริการให้มีรถรับ-ส่งผู้สูงอายุ	4.25	.930	มาก
	รวม	3.55	.769	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
2.	การเลือกสถานที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ควร เลือกสถานที่ไหนดำเนินการ			
2.1	กศน.ตำบล	4.13	1.02	มาก
2.2	ห้องสมุดประชาชน	2.88	1.25	ปานกลาง
2.3	วัด	3.19	.981	ปานกลาง
2.4	ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน	3.56	.892	มาก
2.5	โรงพยาบาลชุมชน	3.25	1.12	ปานกลาง
2.6	สำนักงานเทศบาล	3.56	1.15	มาก
	รวม	3.42	.714	ปานกลาง
3.	ผู้สูงอายุมีความสนใจกิจกรรมการจัดการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิต ในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด			
3.1	ด้านสุขภาพอนามัย	4.69	.873	มาก
3.2	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.50	1.26	ปานกลาง
3.3	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.44	.814	ปานกลาง
3.4	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.25	.683	มาก
	รวม	3.96	.718	มาก
4.	ผู้สูงอายุมีความสนใจวิธีการจัดกิจกรรมการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต แต่ละรูปแบบ มากน้อยเพียงใด			
4.1	กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา	3.50	.816	ปานกลาง
4.2	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	4.19	.544	มาก
4.3	กิจกรรมการเล่นและนันทนาการ	4.69	.602	มาก
4.4	กิจกรรมค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.25	.577	ปานกลาง
4.5	กิจกรรมห้องสมุด	3.38	1.08	ปานกลาง
4.6	กิจกรรมเรียนรู้โดยสื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ	3.50	.894	ปานกลาง
	รวม	3.75	.554	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
5.	การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุควรจัดในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด			
5.1	การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย	4.56	.727	มากที่สุด
5.2	การเลือกอาหารรับประทาน	4.00	.966	มาก
5.3	การออกกำลังกาย	4.13	.619	มาก
5.4	การใช้ยารักษาโรค	4.13	.885	มาก
5.5	การตรวจสุขภาพ	4.19	.655	มาก
	รวม	4.20	.606	มาก
6.	การจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสำหรับผู้สูงอายุ แต่ละเรื่องควรจัดมากน้อยเพียงใด			
6.1	ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย	3.56	.964	มาก
6.2	ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	3.31	.704	ปานกลาง
6.3	ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร	3.69	.793	มาก
6.4	ความรู้เกี่ยวกับการออมทรัพย์	4.06	.574	มาก
6.5	ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.50	.516	มาก
	รวม	3.82	.555	มาก
7.	การจัดกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมากน้อยเพียงใด			
7.1	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.50	.966	ปานกลาง
7.2	ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.81	.655	มาก
7.3	การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา	4.19	.655	มาก
7.4	ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	4.19	.750	มาก
7.5	กิจกรรมปลูกต้นไม้	3.75	.931	มาก
	รวม	3.88	.692	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
8.	การจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับ ผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมากน้อยเพียงใด			
8.1	ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	4.25	.775	มาก
8.2	ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	4.13	.806	มาก
8.3	การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด	4.44	.512	มาก
8.4	การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึก สมาธิ	4.31	.479	มาก
8.5	การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	4.38	.719	มาก
	รวม	4.30	.372	มาก
	รวมทุกด้าน	3.84	.478	มาก

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1. การที่จะให้ผู้สูงอายุสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ให้มากขึ้นควรพัฒนาในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดบริการให้มีรถรับ-ส่งผู้สูงอายุค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ พัฒนาด้านบุคลากรให้ มีประสบการณ์และความรู้ในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุรับทราบในการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และน้อยที่สุด คือ พัฒนาด้านอาคาร สถานที่ และบรรยากาศ และพัฒนาด้านหลักสูตรการจัดกิจกรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38

2. การเลือกสถานที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ควรเลือกสถานที่ไหนดำเนินการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ กศน.ตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมา คือ ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และน้อยที่สุด คือ ห้องสมุดประชาชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88

3. ผู้สูงอายุมีความสนใจกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านสุขภาพอนามัยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และน้อยที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44

4. ผู้สูงอายุมีความสนใจวิธีการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตแต่ละรูปแบบมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือกิจกรรมการเล่นและนันทนาการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รองลงมา คือ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และน้อยที่สุด คือ กิจกรรมค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25

5. การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุควรจัดในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 รองลงมา คือ การตรวจสุขภาพค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และน้อยที่สุด คือการเลือกอาหารรับประทาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

6. การจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสำหรับผู้สูงอายุ แต่ละเรื่องควรจัดมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับการออมทรัพย์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และน้อยที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

7. การจัดกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา และศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และน้อยที่สุด คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50

8. การจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือการเข้ามัสยิด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 รองลงมา คือ

การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และน้อยที่สุด คือความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13

5. ผลการจัดสนทนากลุ่ม

โดยแบ่งประเภทกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ดังนี้

5.1 ด้านสุขภาพอนามัย ควรจัดสาระเกี่ยวกับการเลือกอาหารรับประทาน การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ตามลำดับ โดยพิจารณาให้มีความสำคัญดังนี้การเลือกรับประทานอาหาร โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจวิธีการเลือกอาหารรับประทานที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารสีรุ้ง ได้แก่ ผักผลไม้ที่มีสีต่างๆการไม่เลือกรับประทานอาหารที่อาจเกิดโทษต่อร่างกายไม่เลือกผักที่ปนเปื้อนสารพิษเป็นต้น การออกกำลังกาย โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ วิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง การออกกำลังกาย ควรทำให้ได้ครบ 3 ส่วน คือ การออกกำลังกายแบบแอโรบิค เพื่อให้หัวใจถูกกระตุ้น เช่น การเดินเร็ว การออกกำลังกายที่ช่วยการทรงตัว เช่น การบริหาร การออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพจิตด้วยการเลือกกิจกรรมธรรมชาติมาพัฒนาจิตใจ การดูแลสุขภาพจิต ไม่เครียด ไม่ซึมเศร้า รู้จักจัดการกับความเครียดให้หมดไป การสร้างทัศนคติที่ดีแก่ตนเอง สังคม การสร้างความรักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น กิจกรรมฝึกสมองป้องกันอัลไซเมอร์ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุโดยจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่นกิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธีการฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และอื่นๆ ด้านสถานที่ สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรจัดที่ กศน.ตำบล ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ผู้จัดกิจกรรมควรเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน และพยาบาล ควรจัดกิจกรรมในแต่ละด้านช่วงเวลา วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.00 น. และควรเสริมกิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมตามวันเวลาที่จัดกิจกรรมก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก กศน.ตำบล และห้องสมุดประชาชน เพราะ

ศูนย์ กศน. ได้ดำเนินการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้ที่สนใจทั่วไปในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

5.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรจัดสาระเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา และการสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด / ฝึกสมาธิ ตามลำดับ โดยพิจารณาให้ความสำคัญดังนี้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ โดยเน้นให้เห็นถึงประโยชน์ของการการสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิและควรส่งเสริมให้ทุกคนทำเป็นกิจวัตรประจำวันเพราะจะทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนดีของสังคมมีภูมิคุ้มกันในการสร้างสังคมของประเทศชาติให้มีความสุข ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุโดยจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น ประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธีการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาจากสื่อ และอื่นๆ ด้านสถานที่ สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรจัดที่ กศน.ตำบล ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ผู้ให้ความรู้ควรเป็นพระ/ผู้นำศาสนาอิสลามผู้สูงอายุในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน ช่วงเวลาที่ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ในแต่ละด้านควรจัดกิจกรรมในแต่ละด้านช่วงเวลา วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.00 น. ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ควรมีการจัดรถรับ – ส่งผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม สะดวก ปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมตามวันเวลาที่จัดกิจกรรมก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก กศน.ตำบล และห้องสมุดประชาชน เพราะศูนย์ กศน. ได้ดำเนินการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้ที่สนใจทั่วไปในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

5.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรจัดสาระความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตามลำดับ โดยพิจารณาให้ความสำคัญดังนี้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เห็นถึงสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปลูกป่าทดแทนความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ และทราบถึงประวัติ ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรจัดกิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ไปสถานี่จริง เพื่อสร้างจิตสำนึกรัก และวางแผนแหล่งทรัพยากรในชุมชน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุโดยจัดกิจกรรมหลายๆรูปแบบ เช่น กิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์ กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธี การบรรยาย ฝึกปฏิบัติ การศึกษาจากสื่อและการศึกษาดูงาน ด้านสถานที่ สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรจัดที่ กศน.ตำบล ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ผู้ให้ความรู้ควรเป็นเจ้าของที่ป่าไม้ ครู กศน. และ ผู้นำชุมชน ช่วงเวลาที่ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ในแต่ละด้านควรจัดกิจกรรมในแต่ละด้านช่วงเวลา วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.00 น. ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ควรมีการจัดรถรับ – ส่งผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม สะดวก ปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมตามวันเวลาที่จัดกิจกรรมก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก กศน.ตำบล ห้องสมุดประชาชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพราะศูนย์ กศน. ได้ดำเนินการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้ที่สนใจทั่วไปในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

5.4 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรจัดสาระความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ตามลำดับ โดยพิจารณาให้ความสำคัญดังนี้ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนการพัฒนาตนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนโดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอา รัดเอาเปรียบกัน เป็นผู้ที่มีเหตุผลยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุโดยจัดกิจกรรมหลายๆรูปแบบ เช่น กิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธีการบรรยาย การสาธิต การศึกษาจากสื่อ และอื่นๆ ด้านสถานที่ สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรจัดที่ กศน.ตำบล ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน และสำนักงานเทศบาล ผู้จัดกิจกรรมควรเป็น ทหาร/ตำรวจ ผู้นำชุมชน และครู กศน. ช่วงเวลาที่ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ในแต่ละด้าน
ควรจัดกิจกรรมในแต่ละด้านช่วงเวลา วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.00 น. สำหรับผู้สูงอายุที่
ไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมตามวันเวลาที่จัดกิจกรรมก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก กศน.
ตำบล และห้องสมุดประชาชน เพราะศูนย์ กศน. ได้ดำเนินการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมความรู้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้ที่สนใจทั่วไปในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive Research) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 ผู้สูงอายุ ในจังหวัดกระบี่ จำนวน 40,884 คน
- 1.2 เจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ประกอบด้วย ครูอาสาฯ ครู กศน.ตำบล จำนวน 75 คน
- 1.3 ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ด้านผู้สูงอายุ ในจังหวัดกระบี่

2. กลุ่มตัวอย่าง(Sample Size)

- 2.1 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 380 คน จังหวัดกระบี่ เลือกจากสถิติผู้สูงอายุของตำบลที่มีมากที่สุดมา 8 ตำบล โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน(Krejcie and Morgan,1970 อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551,48-49)
- 2.2 เจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จำนวน 16 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
- 2.3 ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ผู้วิจัย เลือก ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลคลองท่อมใต้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสุขภาพเฉลิมพระ

เกียรติตำบลคลองพน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุจำนวน 2 คน โดยเลือกประธานผู้สูงอายุจากตำบลคลองท่อมได้และตำบลปลายพระยา ตัวแทนครูอาสาฯ จำนวน 2 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ เรื่องแนวทางการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดกระบี่ โดยสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ความคิดเห็นต่อแนวทางในการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

3.2 แบบสอบถาม สำหรับเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

3.3 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้ผู้สูงอายุกรอกแบบสอบถาม กรณีที่ผู้สูงอายุอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่คล่อง ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม ส่วนเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ใให้กับผู้สูงอายุผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้สูงอายุสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในปัจจุบัน ความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับวิธีการที่ได้รับความรู้ และต้องการรับความรู้ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

5.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การสนทนากลุ่ม เพื่อขอความคิดเห็น และเสนอแนวทาง แล้วนำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1. สรุปการวิจัย

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่

1.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 60-69 ปี รองลงมา มีอายุ 70-79 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมาไม่ประกอบอาชีพแล้ว มีการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานะทางครอบครัวสมรส อาศัยอยู่ด้วยคืออยู่ร่วมกับสามี/ภรรยา มีความพร้อมร่วมกิจกรรมการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย รองลงมาด้านคุณธรรม จริยธรรม

1.1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งครู กศน.ตำบล และ ครูอาสาสมัคร มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มากกว่า 10 ปี

1.2 สภาพการรับความรู้ และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1.2.1 สภาพการรับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านสุขภาพอนามัยสภาพความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย รองลงมา คือการเลือกอาหารรับประทานและน้อยที่สุด คือ การออกกำลังกาย

2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสภาพความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้เกี่ยวกับ

การบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยรองลงมา คือความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ
น้อยที่สุด คือความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสภาพความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ย
อยู่ในระดับปานกลาง และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรองลงมา คือการร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนาและน้อยที่สุด
กิจกรรมปลูกต้นไม้

4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม สภาพความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปาน
กลาง และ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมรองลงมา คือ การเข้าวัด
ปฏิบัติธรรมหรือ การเข้ามัสยิดและน้อยที่สุด การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

1.2.2 วิธีการที่ได้รับความรู้สำหรับผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของ
วิธีการที่ได้รับความรู้ของผู้สูงอายุ มากที่สุด คือ การบรรยาย รองลงมา คือ การสาธิตและน้อยที่สุด
คือ การศึกษาดูงาน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านสุขภาพอนามัยวิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย
รองลงมา คือ การสาธิต และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินวิธีการที่ได้รับความรู้ มากที่สุด
คือ การบรรยายรองลงมา คือ การสาธิตและน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุด
คือ การบรรยาย รองลงมา คือ การสาธิต และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม วิธีการที่ได้รับความรู้มากที่สุดคือ การบรรยาย
รองลงมา คือ การสาธิต และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

**1.2.3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ**

1) **ความคิดเห็นของผู้สูงอายุ 1.2.3.2 เจ้าหน้าที่ จัดการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่**

(1) **ความคิดเห็นของผู้สูงอายุจากผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมปัญหาด้าน
การเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า**

ก. ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุที่จัด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือมีเวลาว่างน้อย รองลงมา คือ
สายตาไม่ดี และน้อยที่สุด คือ การเดินทางไม่สะดวก

ข. ปัญหาด้านสถานที่จัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ โต๊ะเก้าอี้ไม่เหมาะสม รองลงมา คือ ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอและน้อยที่สุด คือ สถานที่คับแคบ

ค. ปัญหาด้านกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่น่าสนใจ รองลงมา คือ ไม่ตรงกับเวลาที่จะเข้าร่วม และน้อยที่สุด คือ มีให้เลือกน้อย

ง. ปัญหาด้านสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สื่อ/อุปกรณ์มีน้อย รองลงมา คือ สื่อ/อุปกรณ์ไม่แข็งแรงและน้อยที่สุด คือ สื่อ/อุปกรณ์เสียงอันตราย

จ. ปัญหาด้านเนื้อหาสาระที่จัดเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มากเกินไปรองลงมา คือ ไม่น่าสนใจและน้อยที่สุด คือ ยุ่งยากไม่เข้าใจ

ฉ. ปัญหาด้านบุคลากรที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างไร โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรมีน้อยรองลงมา คือ มีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาน้อยและน้อยที่สุด คือ มีกิจกรรมยาที่ไม่สุขภาพ

(2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จากผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า

ก. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ที่ผ่านมามีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความเหมาะสมด้านจำนวนบุคลากรและเจ้าหน้าที่รองลงมา คือความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและน้อยที่สุดคือความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร

ข. ปัญหาการเข้าร่วมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไปเนื่องมาจากสาเหตุแต่ละอย่างมากนักเพียงใด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ สุขภาพไม่ดีรองลงมา คือ การเดินทางไม่สะดวกและน้อยที่สุด คือ ไม่มีใครแนะนำวิธีเข้าร่วมกิจกรรม

ค. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป มีปัญหาในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใดโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือด้านงบประมาณรองลงมา คืออุปกรณ์/สื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอและน้อยที่สุด คือ การจัดทำหลักสูตร

1.3 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.3.1 ความต้องการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านสุขภาพอนามัยความต้องการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือการเลือกอาหารรับประทานรองลงมาคือการออกกำลังกาย และน้อยที่สุด การตรวจสุขภาพ

2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินความต้องการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัยรองลงมา คือความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและน้อยที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการออม

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความต้องการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรองลงมา คือความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและน้อยที่สุด คือ กิจกรรมปลูกต้นไม้

4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมรองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและน้อยที่สุด คือ การเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือ การเข้ามัสยิด

1.3.2 วิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ในปัจจุบันของผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้ของผู้สูงอายุ มากที่สุด คือ ฝึกปฏิบัติ รองลงมา คือ การบรรยายและน้อยที่สุด คือ การศึกษาคูงาน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านสุขภาพอนามัยวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การสาธิตรองลงมา คือ ฝึกปฏิบัติ และน้อยที่สุด คือ การศึกษาคูงาน

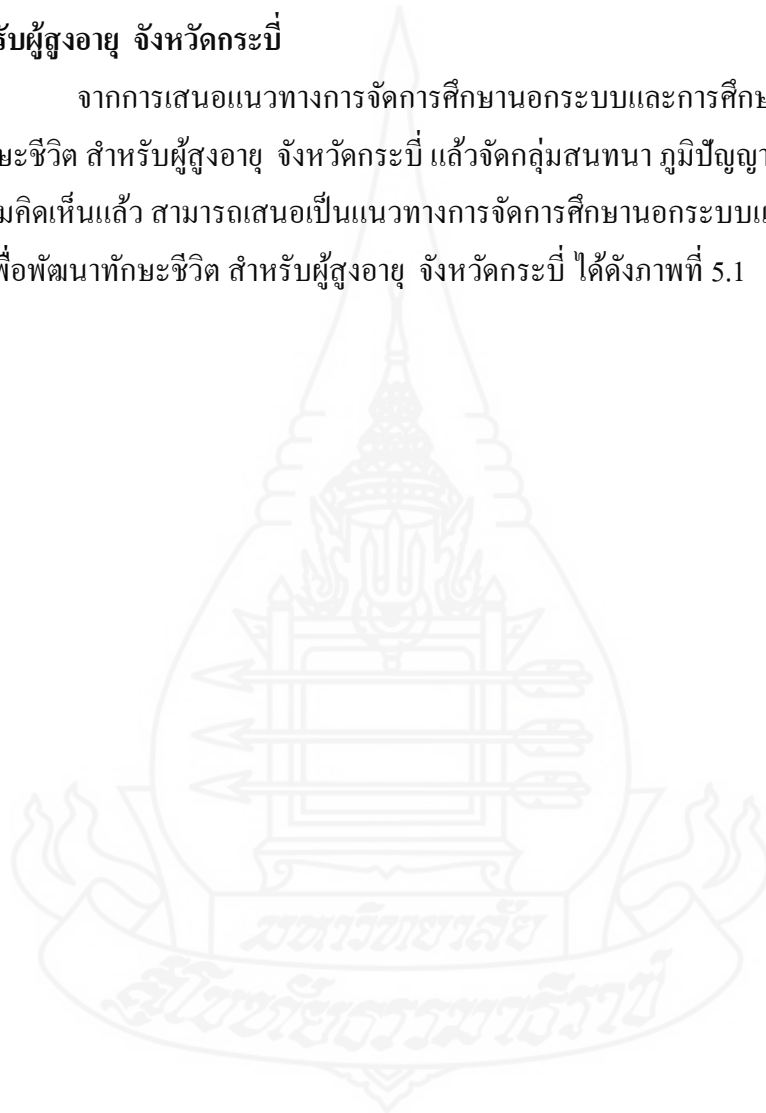
2) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยายรองลงมา คือ การสาธิต และน้อยที่สุด คือ การศึกษาคูงาน

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การบรรยาย รองลงมา คือ ฝึกปฏิบัติ และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม วิธีการที่ต้องการได้รับความรู้มากที่สุดคือ ฝึกปฏิบัติรองลงมา คือ การสาธิต และน้อยที่สุด คือ การศึกษาดูงาน

1.4 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

จากการเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ แล้วจัดกลุ่มสนทนา ภูมิปัญญา ผู้มีความรู้ เพื่อขอรับความคิดเห็นแล้ว สามารถเสนอเป็นแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ได้ดังภาพที่ 5.1

ด้านสุขภาพอนามัย จัดการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเลือกรับประทานอาหาร โดยให้ความสำคัญในการเลือกรับประทานอาหารโดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจวิธีการเลือกอาหารรับประทานที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารสีรุ้ง ได้แก่ ผัก ผลไม้ที่มีสีต่างๆ จัดตรวจสุขภาพผู้สูงอายุประจำปี โดยจัดกิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา ใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และอื่นๆ สถานที่จัดกิจกรรม กศน.ตำบล ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน ผู้จัดควรเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ รพ.ชุมชน และพยาบาล ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. – 16.00 น. และควรเสริมกิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุ

ด้านคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา โดยให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยจัดกิจกรรม ประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ใช้วิธีการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาจากสื่อ สถานที่จัดกิจกรรม กศน.ตำบล ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน ผู้จัดควรเป็นพระ/ผู้นำศาสนาอิสลาม ผู้สูงอายุในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ รพ.ชุมชน ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. – 16.00 น. ในการจัดการศึกษาออกสถานที่ควรมี

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เห็นถึงสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปลูกป่าทดแทน ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ ไม่ควรให้มากเกินไป ผู้สูงอายุสามารถเลือกกิจกรรมได้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง โดยจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธี การบรรยาย ฝึกปฏิบัติ การศึกษาจากสื่อและจากแหล่งธรรมชาติจริง สถานที่จัด กศน.ตำบล ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน ผู้จัดควรเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู กศน.และผู้นำชุมชน ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมวันจันทร์-ศุกร์เวลา 13.00 น. –16.00 น.

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดการศึกษาเกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย โดยให้ความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนการพัฒนาตนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยใช้ สื่อ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เลือกใช้ประกอบกิจกรรมโดยไม่ซ้ำซากและควรมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่จัด โดยจัดกิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา โดยวิธีการบรรยาย การสาธิต ฝึกปฏิบัติ การศึกษาจากสื่อ สถานที่จัด กิจกรรม กศน.ตำบล ศาลาเอนกประสงค์ หมู่บ้าน ผู้จัดควรเป็น ทหาร/ตำรวจ ผู้นำชุมชน และครู กศน. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.–16.00 น.

ภาพที่ 5.1 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จังหวัดกระบี่

2. อภิปรายผล

คำว่า กิจกรรมการศึกษาผู้สูงอายุ เดิมอาจเป็นเพียงกิจกรรมผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือกระทรวงอื่นจัดขึ้น เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ หรือข้าราชการบำนาญในสังกัด เช่น การตรวจสุขภาพ การจัดตั้งกลุ่ม/ชมรม ตลอดจนการให้บริการด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งที่มีโอกาสได้รับการบริการดังกล่าวก็ยังมีเพียงพอเฉพาะกลุ่ม ซึ่งผู้สูงอายุทั่วไป อาจจะมีโอกาสได้รับบริการได้น้อย ไม่ทั่วถึง แม้จะมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญหลายๆ ฉบับที่ผ่าน หรือในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 ก็ตาม

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุน่าจะเป็นบทบาทสำคัญของทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานด้านการศึกษา เช่น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดและรู้สภาพของท้องถิ่นได้ดี ควรจะได้ศึกษารูปแบบ วิธีการจัดการ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มีประเด็นที่สำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 สภาพการรับความรู้การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ดังนี้

5.1.1 สภาพการรับความรู้ของผู้สูงอายุ ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จัดให้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ น้อย จึงให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุน้อย เช่นกัน จะเห็นอยู่บ้างในกลุ่มข้าราชการบำนาญ หรือกลุ่มเล็กๆ ที่ผู้สูงอายุ รวมกันจัดขึ้นเอง ตามความสนใจ อีกทั้งงบประมาณในการจัดกิจกรรมก็มีน้อย แต่ในช่วง 2-3 ปีนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกระบี่ ได้จัดสรรงบประมาณ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ให้กับ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในระดับอำเภอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน จังหวัดกระบี่

5.1.2 ประเภทความรู้ที่ได้รับ สำหรับผู้สูงอายุ ในการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

1. ด้านสุขภาพอนามัย คือ การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย การเลือกอาหาร

รับประทาน และการใช้ยารักษาโรค ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ การดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ให้สามารถดูแลตนเองเบื้องต้นได้ 2. ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากภัยอันตรายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเข้าร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา และความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่น รู้วิธีใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า รู้วิธีป้องกัน ไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเป็นพิษ และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในชุมชน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือการเข้ามัสยิด และความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย รู้วิธีป้องกันไม่ให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข สามารถปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากสภาพการรับความรู้ของผู้สูงอายุการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2556) โดยเน้นทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพอนามัย 2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ จำภา (2555:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิต พบว่าโดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านอาชีพ และด้านสังคม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.49$) มีความต้องการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.26$) รูปแบบการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการวิธีการจัดการศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นวิทยากร ใช้ระยะเวลา 1-2 วัน ครั้งละ 4-6 ชั่วโมง ช่วงเวลา 09.00-12.00 น. ในวันเสาร์-อาทิตย์

และการจัดกิจกรรมที่สาละวาด 2. การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษา พบว่าการจัดการศึกษาด้านสุขภาพกายควรมีการให้ความรู้ทางการแพทย์และการดูแลเบื้องต้น เกี่ยวกับโรคของผู้สูงอายุ

5.2 วิธีการที่ได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับความรู้ และได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยจัดรูปแบบกิจกรรมการละเล่นและนันทนาการ กิจกรรม ประชุม อบรม สัมมนา และใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และการศึกษาจากสื่อสิ่งอื่น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงได้จัดบริการสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไว้บริการใน กศน. ตำบล ห้องสมุดประชาชน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถศึกษาเรียนรู้ตาม อัธยาศัย ได้ตามความต้องการ

จากวิธีการที่ได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยมีวิธีการจัดที่หลากหลายทำให้ผู้สูงอายุไม่เบื่อหน่ายซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย ด้านการรับ การศึกษา ความรู้ ข่าวสาร ซึ่งพบว่าควรเชิญวิทยากร บรรยาย การสาธิต และการให้ความรู้สลับการ แสดงพื้นบ้านตามลำดับ

5.3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ พบว่ามีปัญหาสำคัญอยู่ 3 ด้าน ประกอบด้วย ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ผู้สูงอายุไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จะเป็นผู้อยู่เฝ้าบ้านแทนลูกหลาน หรือเลี้ยงหลาน เนื่องจากบุตร หลานไปทำงานนอกบ้าน นอกจากนั้นจะมีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว เช่น สายตาไม่ดี หูไม่ดี ด้านสถานที่ที่จัด กิจกรรม โต๊ะเก้าอี้ที่ใช้ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ห้องน้ำไม่เพียงพอ และสถานที่ที่จัดไกลบ้าน เกินไป ปัญหาด้านสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ยังมีน้อย ไม่แข็งแรง ไม่ตรงกับเนื้อหาสาระ ในการจัดกิจกรรม ควรให้ความสำคัญกับปัญหาต่างๆ ทุกปัญหาแล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนาการ จัดกิจกรรมในโอกาสต่อไป

ผลการศึกษานี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี (2545) ซึ่งได้กล่าวถึง สภาพและปัญหาของผู้สูงอายุที่สำคัญไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย ปัญหาที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกาย เช่น อวัยวะรับรส กลิ่น มีสมรรถภาพต่ำ ตาพร่ามัว หูสามารถได้ยินเสียงลดลง ความจำเสื่อม หลงลืม ระบบทางเดินอาหารเสื่อม ระบบต่อมไร้ท่อลดการหลั่งฮอร์โมนต่าง ๆ ลง มี

ผลให้กล้ามเนื้อลีบ กระดูกผุเปราะ อ่อนเพลีย การทรงตัว การเคลื่อนไหวช้าลง ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งเกิดจากสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย สาเหตุจากความเครียดทางจิตใจทางสภาวะสังคมที่กระทบการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ที่เสื่อมสมรรถภาพลงไป และปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาชีพการงาน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงกับสมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมเพื่อนร่วมงาน การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี อินทร์กรุด (2553) แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านตาขุน อำเภอตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ประสบกับปัญหาหลายด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ มีความต้องการใกล้เคียงกันคือต้องการสุขภาพแข็งแรง มีการดูแลเอาใจใส่ การมีส่วนร่วมทางสังคมมีรายได้ที่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถิตย์พงษ์ มั่นหล้า (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมสังคมของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของผู้สูงอายุที่สำคัญ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านความรู้ ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาไม่ได้รับการเอาใจใส่และขาดความอบอุ่นจากลูกหลาน ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวและปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป

5.4 ความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

ผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้สูงอายุมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และรูปแบบของกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุน้อย จึงสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ ในชีวิตประจำวัน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอ ในจังหวัดกระบี่ มีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยสรุปประเภทกิจกรรมแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุต้องการ ความรู้เกี่ยวกับการเลือกอาหารรับประทาน การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินผู้สูงอายุต้องการความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุต้องการ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้สูงอายุต้องการ ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และการสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ รัตนบุรี (2550) แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ควรจัดแก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ ด้านสังคมและนันทนาการ ตามลำดับ สำนักงาน กศน. ส่งเสริมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามหลักสูตรการพัฒนาครูการศึกษาในโรงเรียนจัดการความรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุเป็นภูมิปัญญาของครอบครัว ชุมชนและสังคม (2555) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในจังหวัดกระบี่ ไว้ที่น่าสนใจหลายประการ เช่น ความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีความต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ต้องการมีผู้ช่วยเหลือหรือดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องการอาหารกินที่ ถูกสุขลักษณะตามวัย ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพ และการรักษาพยาบาล ที่สะดวกและรวดเร็วทันทั่วถึง ต้องการบำรุงร่างกายและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการด้านสังคม เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยการต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวสังคม และหมู่คณะ ต้องการช่วยเหลือสังคม ต้องการมีชีวิตร่วมกับในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ต้องการลดภาระพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ต้องการประกันรายได้และต้องการมีอาชีพเสริม เพื่อมีรายได้เลี้ยงชีพ รักษาตัว และทำบุญตามสมควร และ สำนักงาน กศน. คู่มือแนวทางการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (2556) ได้กล่าวถึงความต้องการด้านครอบครัวและสังคมว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้สูงอายุต้องการที่รับรู้ความเป็นไปของสังคม เหตุการณ์บ้านเมือง ตลอดจนต้องการความรู้ หรือวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

5.5 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ประเภทกิจกรรมและสาระความรู้ในแต่ละประเภทกิจกรรมที่ควรจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ที่ควรจัดให้ผู้สูงอายุ ควรประกอบด้วย

5.5.1 ด้านสุขภาพอนามัย ควรจัดสาระเกี่ยวกับการเลือกอาหารรับประทานโดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจวิธีการเลือกอาหารรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาหารสีรุ้ง ได้แก่ ผัก ผลไม้ที่มีสีต่างๆ การไม่เลือกรับประทานอาหารที่อาจเกิดโทษต่อร่างกาย ไม่เลือกผักที่ปนเปื้อนสารพิษ เป็นต้น การออกกำลังกาย โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ วิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง การออกกำลังกาย ควรทำให้

ได้ครบ 3 ส่วน คือ การออกกำลังกายแบบแอโรบิก เพื่อให้หัวใจถูกกระตุ้น เช่น การเดินเร็ว การออกกำลังกายที่ช่วยการทรงตัว เช่น การบริหาร การออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย และส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพจิตด้วยการเลือกกิจกรรมธรรมชาติมาพัฒนาจิตใจ การดูแลสุขภาพจิต ไม่เครียด ไม่ซึมเศร้า รู้จักจัดการกับความเครียดให้หมดไป การสร้างทัศนคติที่ดีแก่ตนเอง สังคม การสร้างความรักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น กิจกรรมฝึกสมองป้องกันอัลไซเมอร์

5.5.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรจัดสาระเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ โดยเน้นให้เห็นถึงประโยชน์ของการสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ และควรส่งเสริมให้ทุกคนทำเป็นกิจวัตรประจำวันเพราะจะทำให้มีความสุขจิตที่ดี เป็นคนดีของสังคมมีภูมิคุ้มกันในการสร้างสังคมของประเทศชาติให้มีความสุข

5.5.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรจัดสาระเกี่ยวกับความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เห็นถึงสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปลูกป่าทดแทน ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ และทราบถึงประวัติ ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรจัดกิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ไปสถานที่จริง เพื่อสร้างจิตสำนึกรัก และหวงแหนแหล่งทรัพยากรในชุมชน

5.5.4 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรจัดสาระความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนการพัฒนาตนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดงานอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เป็นกิจกรรมที่สำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยทำให้สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูงอายุดีขึ้น ส่วนกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งกิจกรรมนี้จะทำให้ผู้สูงอายุ มีความสุข มีจิตใจที่สดชื่น มีเหตุผล มีความสุขุมเยือกเย็น มีความเข้าใจธรรมชาติ และชีวิตดีขึ้น สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ หมวดใหม่ (2553) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่าจากการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามมาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 6 ด้าน พบว่าส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกด้านที่ทำการศึกษา โดยเฉพาะ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงขึ้น การเจ็บป่วยมีน้อยลง และหันมาสนใจสุขภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ รัตนบุรี (2550) แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ควรจัดแก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสวัสดิการ ด้านสังคมและนันทนาการ ตามลำดับ

วิธีการที่ได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับความรู้และได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยจัดรูปแบบกิจกรรมการเล่นและนันทนาการ กิจกรรม ประชุมอบรม สัมมนา และใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย และการศึกษาจากสื่อสิ่ง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงได้จัดบริการสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วั้บริการใน กชน. ตำบล ห้องสมุดประชาชน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัย ได้ตามความต้องการ

จากวิธีการที่ได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ โดยมีวิธีการจัดที่หลากหลายทำให้ผู้สูงอายุไม่เบื่อหน่ายซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย ด้านการรับการศึกษา ความรู้ ข่าวสาร ซึ่งพบว่าควรเชิญวิทยากร บรรยาย การสาธิต และการให้ความรู้สลับการแสดงผลบ้านตามลำดับ

ด้านผู้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรประกอบด้วย 1.ด้านสุขภาพอนามัย ควรเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน และพยาบาล 2.ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นพระ/ผู้นำศาสนาอิสลาม ผู้สูงอายุในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดลอม ควรเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู กศน. และผู้นำชุมชน 4.ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ควรเป็นทหาร/ตำรวจ ผู้นำชุมชน และครู กศน.

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า กิจกรรมแต่ละด้านที่จัด ผู้จัดควรเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในแต่ละกิจกรรม จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จากผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ จำภา (2555) รูปแบบการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการวิธีการจัดการศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นวิทยากร ใช้ระยะเวลา 1-2 วัน ครั้งละ 4-6 ชั่วโมง ช่วงเวลา 09.00-12.00น. ในวันเสาร์-อาทิตย์ และการจัดกิจกรรมที่ศาลาวัด

ช่วงเวลาที่ควรจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ ควรจัดกิจกรรมในแต่ละด้าน ช่วงเวลา วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. -16.00 น. เพราะเนื่องจากช่วงเช้าผู้สูงอายุจะต้องใช้เวลากับเรื่องส่วนตัว กิจกรรมที่บ้าน เช่น ใสบาตรตอนเช้า งานบ้านงานครัว ดูแลบ้าน เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต้องไปทำสวน กว่าจะเสร็จภารกิจกลับมาบ้านก็เที่ยง ช่วงบ่ายจึงเป็นเวลาที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการที่ทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้เกิดจากผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จังหวัดกระบี่ การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะของผู้สูงอายุที่มีอยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีวิธีการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายใช้ชุมชน เป็นฐานในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ให้ผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข สุดารัตน์ จำภา (2555:บทคัดย่อ)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านอาชีพ และด้านสังคม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.49) มีความต้องการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.26) รูปแบบการจัดการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการวิธีการจัดการศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆเป็นวิทยากร ใช้ระยะเวลา 1-2 วัน ครั้งละ 4-6 ชั่วโมง ช่วงเวลา 09.00 -12.00 น. ในวันเสาร์-อาทิตย์ และการจัดกิจกรรมที่ศาลาวัด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมสำหรับผู้สูงอายุประมาณ 3-4 ชั่วโมงต่อวัน และควรมีกิจกรรมนันทนาการด้วย

3.1.2 ควรนำผลการศึกษาวิจัยแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ไปใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรม

3.1.3 ควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่ เพื่อนำไปใช้เป็น แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ในหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป

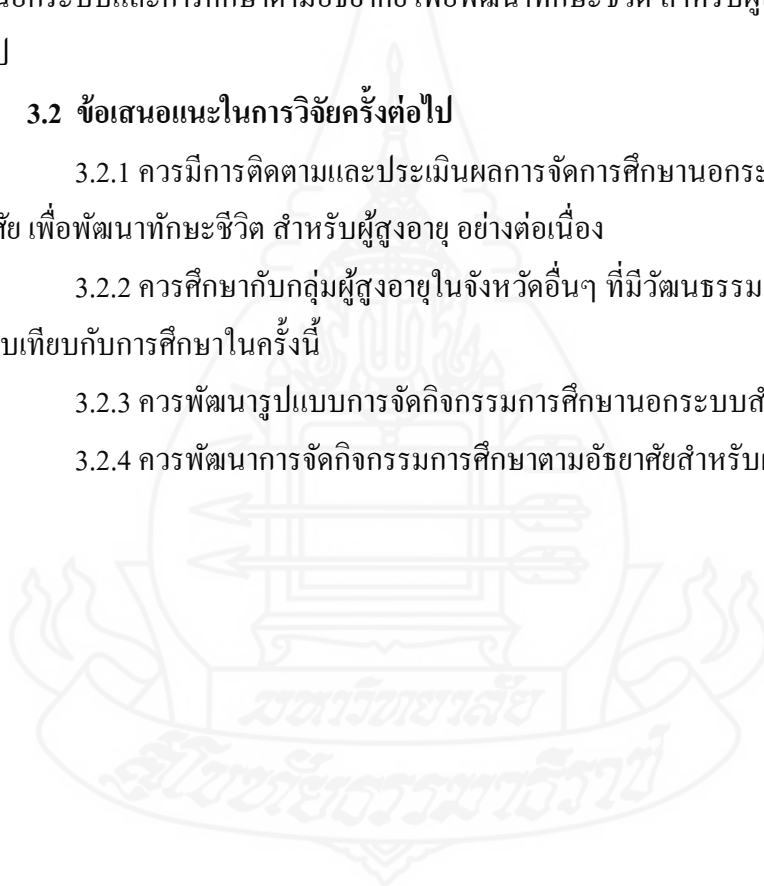
3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง

3.2.2 ควรศึกษากับกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดอื่นๆ ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างออกไป เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาในครั้งนี้

3.2.3 ควรพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ

3.2.4 ควรพัฒนาการจัดการกิจกรรมการศึกษตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรแก้ว จันทภาษา. (2552). การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558, จาก [http:// home.kku.ac.th/korcha/dis1.html](http://home.kku.ac.th/korcha/dis1.html)
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2556). ข้อมูลทั่วไปจังหวัดกระบี่ สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2557, จาก <https://sites.google.com/site/krabihealthinformation/khxmalthawpi-1>
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2546). เทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2558 จาก https://www.reg.cmu.ac.th/qa_new/fileslink/research02_3.pdf
- จิตติมา วุฒิอิน. (2548). การประเมินความต้องการของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผู้สูงอายุ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- จิตติรัตน์ คิติโยธิน. (2550). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- ปรีชา จันทรมณี. (2549). สถิติเบื้องต้น : บูรณาการ. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2557). ประมวลสาระชุดวิชาวิทยานิพนธ์ชั้น 3 และชั้น 4.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์. (2541). ความพร้อมของชุมชนในการดูแลและให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2552). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ: ทีคิวพี.
- _____. (2553). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ: ทีคิวพีจำกัด.
- วรวิภา พุ่มสว่าง. (2554). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- วารินทร์ แพนเจริญ. (2549). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาทรณสูงศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- วารุณี อินทร์กรต . (2553). *แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านตาขุน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สถิตย์พงษ์ มั่นหล้า. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- สมเกียรติ รัตนบุรี. (2550). *แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.
- สำนักงาน กศน. (2555). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.
- _____. (2556). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.
- _____. (2555). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามหลักสูตรการพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียนจัดการความรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุเป็นภูมิปัญญาของครอบครัว ชุมชนและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559* สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2558 จาก www.odd.go.th/.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2558 [http:// krabi.nfe.go.th](http://krabi.nfe.go.th).
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง ดำเนินงาน กศน. :คัมภีร์ กศน.กรุงเทพฯ: เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2558, จาก <http://www.nfe.go.th>.
- สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ, กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข. (2557). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558 , จาก hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/health/prepared/topic002.php.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *สรุปผลที่สำคัญการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ . 2557. กรุงเทพฯ: สำนักสถิติพยากรณ์. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/article_attach/14494/18145.pdf.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: เจ.เอส.การพิมพ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2558 , จาก https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=3278
- สิงหา จันทริย์วงศ์. (2551). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท โดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุดารัตน์ จำภา. (2555). การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). “การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย ด้านการรับการศึกษาความรู้ ข่าวสารข้อมูล” (ออนไลน์) 1 ธันวาคม 2549 จาก <http://www.stou.ac.th>.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยด้านสังคมและนันทนาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ออนไลน์) 1 ธันวาคม 2549 จาก <http://www.stou.ac.th>.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกล เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. หน่วยที่ 1-7 นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อาชญญา รัตนอุบล, และคณะ. (2555). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาด้านศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารครุศาสตร์ (กรกฎาคม-ตุลาคม).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ นายสุชาติ ปัจฉิมเพชร

สถานที่ทำงาน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม
จังหวัดกระบี่

วุฒิการศึกษา ศษ.บ.(การศึกษาผู้ใหญ่) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การบริหารการศึกษา สาขาการศึกษา) สถาบันราชภัฏ
ภูเก็ต

ประสบการณ์หรือความชำนาญ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย จำนวน 20 ปี

2. ชื่อ นางสาวปราณี จุฑามาศย์

สถานที่ทำงาน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองกระบี่

วุฒิการศึกษา ปริญญาโท การวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

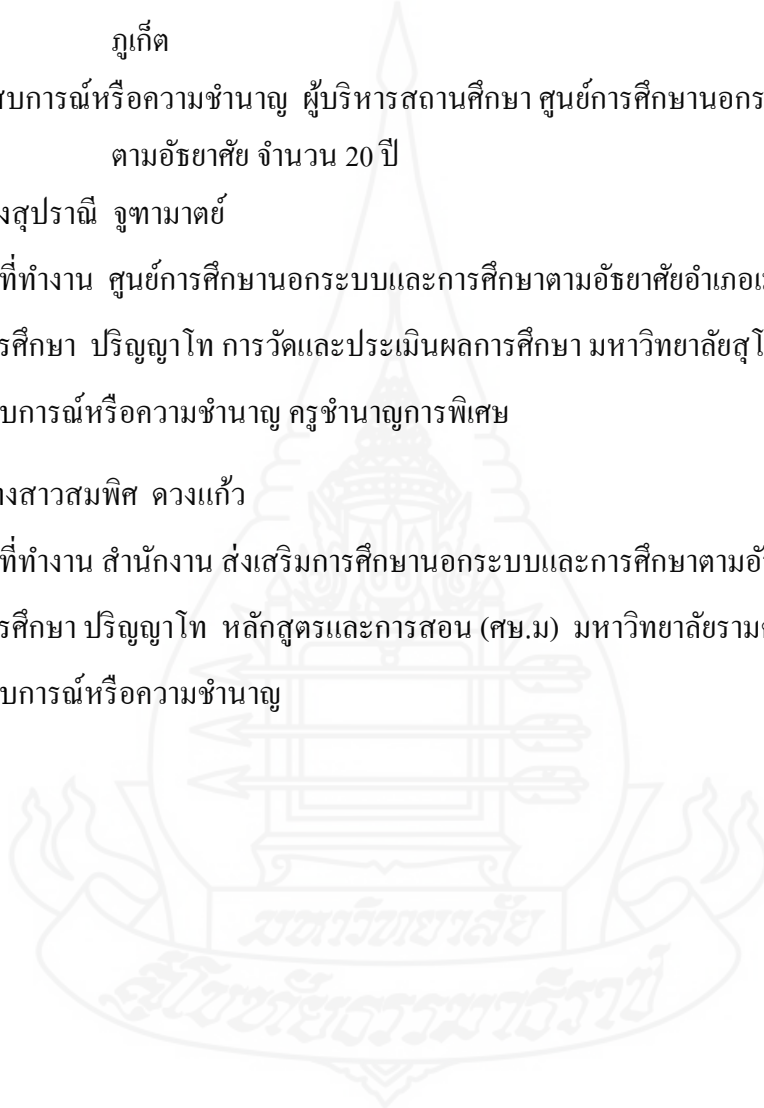
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ครูชำนาญการพิเศษ

3. ชื่อ นางสาวสมพิศ ดวงแก้ว

สถานที่ทำงาน สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกระบี่

วุฒิการศึกษา ปริญญาโท หลักสูตรและการสอน (ศษ.ม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์หรือความชำนาญ

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ
จังหวัดกระบี่

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ตอบแบบสอบถามต่อไปนี้ ตามความต้องการของผู้สูงอายุ ต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับ และนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด

2.แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 สภาพการรับความรู้และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ท่านได้รับความรู้ด้านต่อไปนี้มากน้อยเพียงใดในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ได้รับความรู้ สำหรับผู้สูงอายุ คือ ผู้จัดกิจกรรมดำเนินการโดยวิธีใดบ้างซึ่งท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 วิธี

ส่วนที่ 3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ส่วนที่ 1 ความต้องการของผู้สูงอายุที่ต้องการให้จัดการศึกษานอกระบบ

และ

การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในโอกาสต่อไป

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ต้องการรับความรู้ คือ ความประสงค์ที่จะให้ผู้จัดกิจกรรม
ดำเนินการในโอกาสต่อไป โดยวิธีใดบ้างซึ่งท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 วิธี

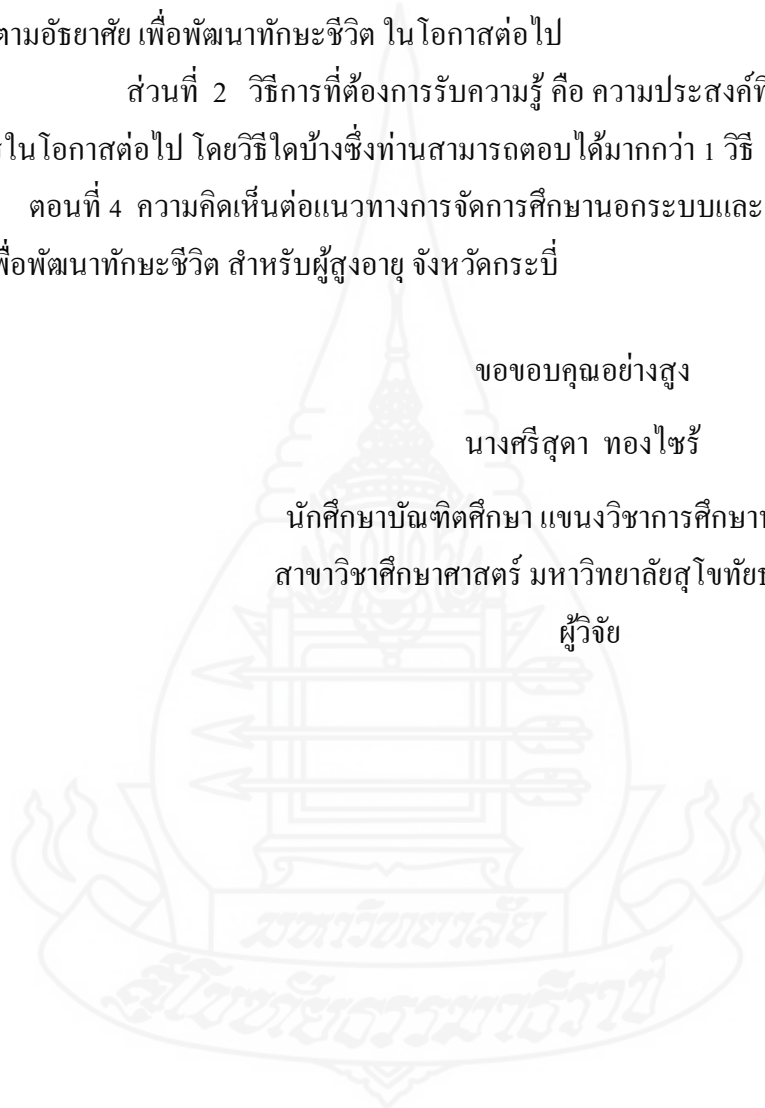
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ขอขอบคุณอย่างสูง

นางศรีสุดา ทองไชร์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่สอดคล้องกับข้อมูล

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

อายุ 60-69 ปี อายุ 70-79 ปี
 อายุ 80-89 ปี อายุ 90 ปีขึ้นไป

3. ศาสนาที่นับถือ

พุทธ อิสลาม คริสต์ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. จบการศึกษาในระดับใด

ต่ำกว่าระดับประถม ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
 อื่น ๆ

5. การประกอบอาชีพ

รับจ้าง ค้าขาย
 เกษตรกรรม ข้าราชการบำนาญ
 ไม่ประกอบอาชีพแล้ว อื่น ๆ

6. สถานะทางครอบครัว

สมรส โสด
 ม่าย หย่าร้าง

7. บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

อยู่ร่วมกับสามี/ภรรยา อยู่ลำพังคนเดียว
 อยู่กับบุตร อยู่กับญาติ
 อื่น ๆ

8. เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาด้านใด

ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ
 ทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรม
 จริยธรรม
 อื่น ๆ

ตอนที่ 2 สภาพการรับความรู้ และปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องขวามือตามสภาพที่ได้รับ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 1 ท่านได้รับความรู้ด้านต่อไปนี้มากน้อยเพียงใดในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ที่ผ่านมา

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านสุขภาพอนามัย					
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย					
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน					
	1.3 การออกกำลังกาย					
	1.4 การใช้ยารักษาโรค					
	1.5 การตรวจสุขภาพ					
	1.6 อื่นๆ					
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย					
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน					
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร					
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม					
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
	2.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา					
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้					
	3.6 อื่นๆ.....					
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
	4.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด					
	4.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด / ฝึกสมาธิ					
	4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
	4.6 อื่นๆ.....					

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ได้รับความรู้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ที่ผ่านมา โดยวิธีใดบ้างซึ่งท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 วิธี (ช่อง)

ที่	รายการ	การ บรรยาย	การ สาธิต	การศึกษา จากสื่อ	การศึกษา ดูงาน	การฝึก ปฏิบัติ
1.	ด้านสุขภาพอนามัย					
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกัน โรคภัย					
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน					
	1.3 การออกกำลังกาย					
	1.4 การใช้ยารักษาโรค					
	1.5 การตรวจสุขภาพ					
	1.6 อื่นๆ.....					
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและ ป้องกัน สาธารณภัย					
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบ เรียบร้อยในชุมชน					
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร					
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม					
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง					
	2.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	การบรรยาย	การสาธิต	การศึกษาจากสื่อ	การศึกษาดูงาน	การฝึกปฏิบัติ
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา					
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้					
	3.6 อื่นๆ					
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
	4.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด					
	4.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ					
	4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
	4.6 อื่นๆ.....					

ส่วนที่ 3 ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ที่ผ่านมา

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุที่จัดคือ					
	1.1 การเดินทางไม่สะดวก					
	1.2 มีเวลาว่างน้อย					
	1.3 สายตาไม่ดี					
	1.4 หูไม่ดี					
	1.5 มีโรคประจำตัว					
	1.6 อื่นๆ.....					
2.	ปัญหาด้านสถานที่จัดกิจกรรมผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง					
	2.1 สถานที่คับแคบ					
	2.2 โต๊ะเก้าอี้ไม่เหมาะสม					
	2.3 สิ่งแวดล้อมไม่ดี					
	2.4 ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ					
	2.5 ไกลเกินไป					
	2.6 อื่นๆ.....					
3.	ปัญหาด้านกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างไร					
	3.1 มีให้เลือกน้อย					
	3.2 ไม่น่าสนใจ					
	3.3 ซ้ำซาก					
	3.4 ไม่ตรงกับความสนใจ					
	3.5 ไม่ตรงเวลาที่จะเข้าร่วม					
	3.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.	ปัญหาด้านสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างไร					
	4.1 สื่อ/อุปกรณ์มีน้อย					
	4.2 สื่อ/อุปกรณ์ไม่น่าสนใจ					
	4.3 สื่อ/อุปกรณ์ไม่ตรงเนื้อหาสาระ					
	4.4 สื่อ/อุปกรณ์ไม่แข็งแรง					
	4.5 สื่อ/อุปกรณ์เสียงอันตราย					
	4.6 อื่นๆ.....					
5.	ปัญหาด้านเนื้อหาสาระที่จัดเป็นอย่างไร					
	5.1 ไม่น่าสนใจ					
	5.2 มากเกินไป					
	5.3 น้อยเกินไป					
	5.4 ยุ่งยากไม่เข้าใจ					
	5.5 ไม่ตรงกับความต้องการ					
	5.6 อื่นๆ.....					
6.	ปัญหาด้านบุคลากรที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างไร					
	6.1 ขาดความรู้ ความชำนาญ					
	6.2 มีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาน้อย					
	6.3 บุคลากรมีน้อย					
	6.4 มีมนุษยสัมพันธ์น้อย					
	6.5 มีกิริยา มารยาทไม่สุภาพ					
	6.6 อื่นๆ.....					

ตอนที่ 3 ความต้องการ การเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ความต้องการของผู้สูงอายุที่ต้องการให้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในโอกาสต่อไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องขวามือตาม ความต้องการ ให้จัด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านสุขภาพอนามัย					
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย					
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน					
	1.3 การออกกำลังกาย					
	1.4 การใช้ยารักษาโรค					
	1.5 การตรวจสุขภาพ					
	1.6 อื่นๆ.....					
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย					
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน					
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร					
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม					
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
	2.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา					
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้					
	3.6 อื่นๆ.....					
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
	4.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด					
	4.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ฝึกสมาธิ					
	4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
	5.6 อื่นๆ.....					

ส่วนที่ 2 วิธีการที่ต้องการรับความรู้ คือ ความประสงค์ที่จะให้ผู้จัดกิจกรรมดำเนินการในโอกาสต่อไป โดยวิธีใดบ้างซึ่งท่านสามารถตอบได้มากกว่า 1 วิธี (ช่อง)

ที่	รายการ	การบรรยาย	การสาธิต	การศึกษาจากสื่อ	การศึกษาดูงาน	การฝึกปฏิบัติ
1.	ด้านสุขภาพอนามัย					
	1.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย					
	1.2 การเลือกอาหารรับประทาน					
	1.3 การออกกำลังกาย					
	1.4 การใช้ยารักษาโรค					
	1.5 การตรวจสุขภาพ					
	1.6 อื่นๆ.....					
2.	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	2.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกัน สาธารณภัย					
	2.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน					
	2.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร					
	2.4 ความรู้เกี่ยวกับการออม					
	2.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
	2.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	การ บรรยาย	การ สาธิต	การศึกษา จากสื่อ	การศึกษา ดูงาน	การฝึก ปฏิบัติ
3.	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม					
	3.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน					
	3.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา					
	3.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้					
	3.6 อื่นๆ.....					
4.	ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	4.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
	4.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทาง ศาสนา					
	4.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การ เข้ามัสยิด					
	4.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การ ละหมาด/ฝึกสมาธิ					
	4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทาง ศาสนา					
	4.6 อื่นๆ.....					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

คำชี้แจง กรุณาให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามดังต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือตามระดับความคิดเห็น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และถ้าท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม กรุณาเขียนลงในข้ออื่นๆ

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประเภทใดบ้าง					
	1.1 ด้านสุขภาพอนามัย					
	1.2 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	1.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	1.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	1.5 อื่นๆ โปรดระบุ.....					
2.	การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุโดยการประชุม อบรรม หรือสาริต ท่านมีความต้องการให้จัดที่ใด					
	2.1 กศน.ตำบล					
	2.2 ห้องสมุดประชาชน					
	2.3 วัด					
	2.4 ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน					
	2.5 สำนักงานเทศบาล					
	2.6 อื่นๆ โปรดระบุ					
3	ช่องทางที่ต้องการรับบริการข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์					
	3.1 วิทยุชุมชน					
	3.2 ห้องสมุดประชาชน					
	3.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	3.4 กศน.ตำบล					
	3.5 อื่นๆ โปรดระบุ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน สุขภาพอนามัย ควรเป็นใคร					
	4.1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข					
	4.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน					
	4.3 นายแพทย์					
	4.4 พยาบาล					
	4.5 ครู กศน.					
	3.6 อื่นๆ โปรดระบุ.....					
5.	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรเป็นใคร					
	5.1 ทหาร/ตำรวจ					
	5.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน					
	5.3 ผู้นำชุมชน					
	5.4 พยาบาล					
	5.5 ครู กศน.					
	5.6 อื่นๆ โปรดระบุ.....					
6.	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเป็น ใคร					
	6.1 ทหาร/ตำรวจ					
	6.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน					
	6.3 ผู้นำชุมชน					
	6.4 เจ้าหน้าที่ป่าไม้					
	6.5 ครู กศน.					
	5.6 อื่นๆ โปรดระบุ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.	ท่านคิดว่าผู้จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ด้าน คุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นใคร					
	7.1 พระ/ ผู้นำศาสนาอิสลาม					
	7.2 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน					
	7.3 ผู้นำชุมชน					
	7.4 ผู้สูงอายุในท้องถิ่น					
	7.5 ครู กศน.					
	7.6 อื่นๆ โปรดระบุ.....					
8.	ท่านคิดว่าช่วงเวลาที่ท่านสามารถเข้าร่วม กิจกรรมในแต่ละด้านควรเป็นอย่างไร					
	8.1 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00 น. -12.00 น.					
	8.2 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น. -16.00 น.					
	8.3 วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00 น. -16.00 น.					
	8.4 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00 น. -12.00 น.					
	8.5 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 13.00 น. -16.00 น.					
	8.6 วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.00 น. -16.00 น.					
	8.7 อื่นๆ โปรดระบุ.....					

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ (สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ตอบแบบสอบถามต่อไปนี้ ตามความเป็นจริง เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ และใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับ และนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด

2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นการแบบ
ตรวจสอบ

รายการCheck list)

ตอนที่ 2 ความสำเร็จและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ขอขอบคุณอย่างสูง

นางศรีสุดา ทองไชร์

นักศึกษามัธยมศึกษา แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ให้ตรงกับความจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

อายุ 20-30 ปี

อายุ 31-40 ปี

อายุ 41-50 ปี

อายุ 51-60 ปี

3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

อื่น ๆ

4. ตำแหน่ง

ครู กศน.ตำบล

ครูอาสาสมัคร

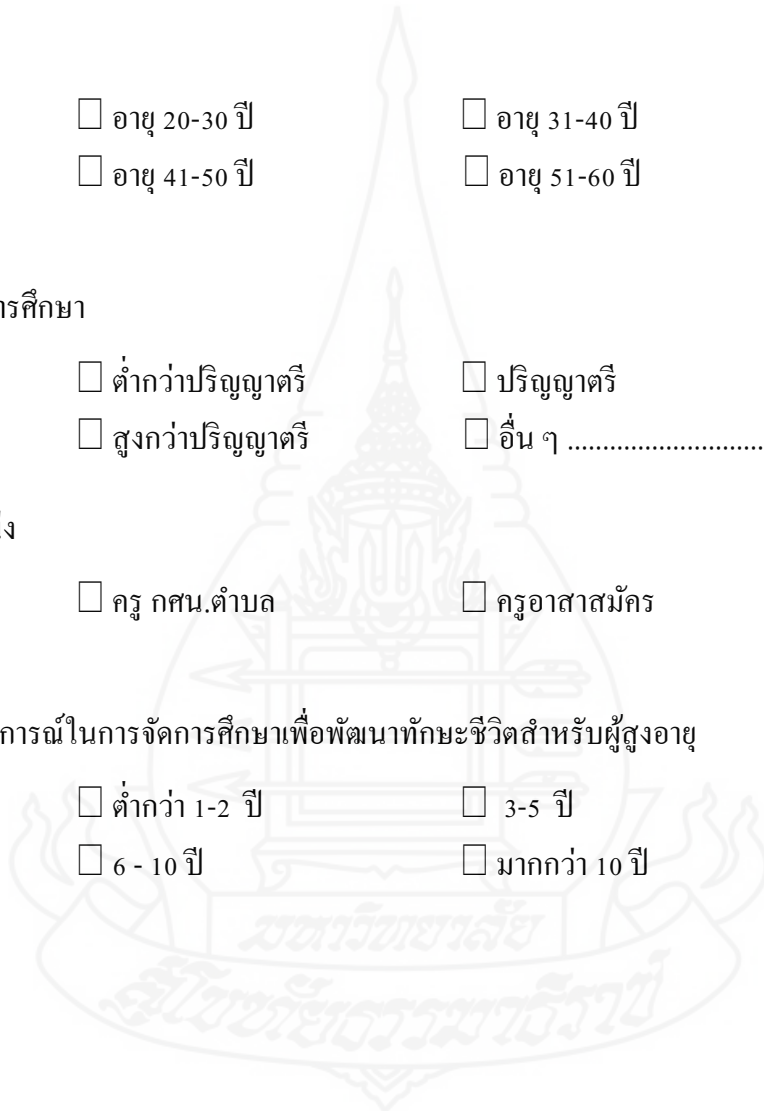
5. ประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

ต่ำกว่า 1-2 ปี

3-5 ปี

6 - 10 ปี

มากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 ความสำเร็จ และปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

คำชี้แจง กรุณาให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามดังต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่อง
ระดับความสำคัญ และ กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากประเด็นคำถามตามความคิดเห็นของ
ท่านลงในข้ออื่นๆ ด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

ที่	รายการ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1.	การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ที่ผ่านมามีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด					
	1.1 ความเหมาะสมด้านสถานที่					
	1.2 ความเหมาะสมด้านบรรยากาศของสภาพแวดล้อม					
	1.3 ความเหมาะสมด้านจำนวนบุคลากรและเจ้าหน้าที่					
	1.4 ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร					
	1.5 ความเหมาะสมด้านสื่อ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้					
	1.6 ความเหมาะสมด้านความรู้และกิจกรรมที่จัดให้					
	1.7 ความเหมาะสมด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรม					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.	ปัญหาการเข้าร่วม การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป เนื่องจากสาเหตุแต่ละอย่างมากนักน้อยเพียงใด					
	2.1 สุขภาพไม่ดี					
	2.2 การเดินทางไม่สะดวก					
	2.3 ไม่ทราบข้อมูลการจัด					
	2.4 ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม					
	2.5 ไม่ชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
	2.6 ลูกหลานไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สูงอายุ					
	2.7 ไม่มีใครแนะนำวิธีเข้าร่วมกิจกรรม					
3.	การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป มีปัญหาในแต่ละเรื่องมากนักน้อยเพียงใด					
	3.1 อาคารสถานที่ไม่อำนวย					
	3.2 อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ					
	3.3 บุคลากรสำหรับกิจกรรมไม่เพียงพอ					
	3.4 ผู้จัดกิจกรรมขาดความรู้และประสบการณ์					
	3.5 ด้านงบประมาณ					
	3.6 ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น					
	7.7 การจัดทำหลักสูตร					

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนา
ทักษะชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ จังหวัดกระบี่

ที่	รายการ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1.	การที่จะให้ผู้สูงอายุสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ให้มากขึ้น ควรพัฒนาในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด					
	1.1 พัฒนาด้านอาคาร สถานที่ และบรรยากาศ					
	1.2 พัฒนาด้านหลักสูตรการจัดกิจกรรม					
	1.3 พัฒนาด้านบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ และความรู้ในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ					
	1.4 พัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือในการจัด กิจกรรม					
	1.5 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุรับทราบใน การจัดกิจกรรม					
	1.6 จัดบริการให้มีรถรับ-ส่งผู้สูงอายุ					
	1.7 อื่นๆ.....					
2.	การเลือกสถานที่ดำเนิน การจัดการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนา ทักษะชีวิต ควรเลือกสถานที่ไหน ดำเนินการ					
	2.1 กศน.ตำบล					
	2.2 ห้องสมุดประชาชน					
	2.3 วัด					
	2.4 ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน					
	2.5 โรงพยาบาลชุมชน					
	2.6 สำนักงานเทศบาล					
	2.7 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.	ผู้สูงอายุมีความสนใจกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด					
	3.1 ด้านสุขภาพอนามัย					
	3.2 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
	3.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	3.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม					
	3.5 อื่นๆ.....					
4.	ผู้สูงอายุมีความสนใจวิธีการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต แต่ละรูปแบบมากน้อยเพียงใด					
	4.1 กิจกรรมการประชุม อบรม สัมมนา					
	4.2. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
	4.3 กิจกรรมการเล่นและนันทนาการ					
	4.4 กิจกรรมค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง					
	4.5 กิจกรรมห้องสมุด					
	4.6 กิจกรรมเรียนรู้โดยสื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ					
	4.7 อื่นๆ.....					
5.	การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ควรจัดในแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงใด					
	5.1 การดูแลสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย					
	5.2 การเลือกอาหารรับประทาน					
	5.3 การออกกำลังกาย					
	5.4 การใช้ยารักษาโรค					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5.5 การตรวจสอบสุขภาพ					
	5.6 อื่นๆ.....					
6.	การจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สำหรับผู้สูงอายุ แต่ละเรื่องควรจัดมากน้อยเพียงใด					
	6.1 ความรู้เกี่ยวกับการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย					
	6.2 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน					
	6.3 ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร					
	6.4 ความรู้เกี่ยวกับการออมทรัพย์					
	6.5 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
	6.6 อื่นๆ.....					
7.	การจัดกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมากน้อยเพียงใด					
	7.1 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	7.2 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	7.3 การร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา					
	7.4 ศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
	7.5 กิจกรรมปลูกต้นไม้					
	7.6 อื่นๆ.....					

ที่	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.	การจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมควรจัดมาก น้อยเพียงใด					
	8.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม					
	8.2 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
	8.3 การเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือ การเข้ามัสยิด					
	8.4 การสวดมนต์/ฝึกสมาธิ หรือ การละหมาด/ ฝึกสมาธิ					
	8.5 การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
	8.6 อื่นๆ.....					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางศรีสุดา ทองไชวี่
วัน เดือน ปีเกิด	30 มีนาคม 2516
สถานที่เกิด	อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
สถานที่ทำงาน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
ตำแหน่ง	ครู อาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน

